

Коваль Г.П.

**ЗАХОПЛЕННЯ
МАДАГАСКАРУ
ВЕЛИКОБРИТАНІЄЮ
ТА ІНШІ
МАЛОВІДОМІ
ОПЕРАЦІЇ ДРУГОЇ
СВІТОВОЇ ВІЙНИ**

МИКОЛАЇВ – 2020

Рецензенти: В.А.Пархоменко – доктор історичних наук, професор кафедри історії факультету педагогіки та психології МНУ ім. В.О.Сухомлинського.

В.С.Дробний – аспірант кафедри історії МНУ ім. В. О. Сухомлинського, краєзнавець, голова правління ГО "ОКМР" Світовид", член ГО "Краєвед".

Ф.І.Кокошко – кандидат історичних наук, доцент кафедри історії Міжнародного класичного університету імені Пилипа Орлика.

Коваль Г. П. Захоплення Мадагаскару Великобританією та інші маловідомі операції

Другої світової війни / Коваль Геннадій Павлович. – Миколаїв – 2020. – 110 с.

קובאל על מדגסקר על ידי בריטניה הגדולה ופעולות לא ידועות אחרות GP לכידת
'! מלחמת העולם השנייה / קובאל גנאדי פבלוביץ' - .! - מיקולייב - 2020. - 110 עמ

В книзі дано матеріали українських газет періоду Другої світової війни про захоплення Великобританією Мадагаскару та інших маловідомих операцій цієї війни. Розкрито сили сторін, хронологію військових подій цих операцій. Подано відношення до цих операцій з декількох сторін конфлікту. Показано «величезну занепокоєність» газет військовими операціями США та Англії проти наведених країн. Розміщено карти Мадагаскару, Ісландії, Ліберії та надано їх коротку історію. Наведено кроки французького уряду Віші, звернення губернатора до населення Мадагаскару. Перелічено «незручності» ісландців від перебування військ США. Вказано на образи, позиції, страхи та упередження Франції щодо дій Великобританії. Подано перелік деяких країн, територій, які було зайнято військами США та Великобританії. Показано інтереси сторін війни в різних регіонах, країнах світу.

ЗМІСТ.....	3
ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 2. ЗАЙНЯТТЯ ІСЛАНДІЇ ВІЙСЬКАМИ США.....	5
РОЗДІЛ 2. ЗАХОПЛЕННЯ МАДАГАСКАРУ АНГЛІЙСЬКИМИ ВІЙСЬКАМИ.....	23
РОЗДІЛ 3. ЗАЙНЯТТЯ ЛІБЕРІЇ ВІЙСЬКАМИ США.....	72
РОЗДІЛ 4. ПОЛІТИКА ТА ВОЄННІ ОПЕРАЦІЇ США В СВІТІ.....	91
ВИСНОВКИ.....	105
ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА.....	106

ВСТУП

Історія Другої світової війни за радянських часів була «європоцентричною», військовим діям в інших регіонах, країнах світу надавалася в СРСР досить мало уваги, часу, досліджень. Мадагаскар, Ісландія, Ліберія – події в цих країнах були свого часу екзотикою для населення СРСР, далекими та малозрозумілими для читачів українських газет періоду Другої світової війни. Вражає, наскільки проникливою, занепокоєною була позицій українських газет щодо захоплення Великобританією Мадагаскару. Газети гостро переймалися за «єдність» Французької колоніальної імперії. Матеріал в газетах досить схожий, в великій мірі повторює один одного, але доповнює і поширює картину, що відбувалася в Мадагаскарі та інших регіонах, країнах, де відбувалися військові операції США та Великобританії.

До всіх історичних джерел потрібно відноситися обережно та тверезо. Не захоплюватися та не «закохуватися» в матеріали українських газет періоду Другої світової війни. Ці газети ідеологічно налаштовані та відредаговані фашистською, нацистською Німеччиною, ідеологічною геббельсівською машиною.

Матеріали українських газет написані надзвичайно талановито, на превеликий жаль. Вони активно впливали на умонастрої населення України.

Вступ на територію Ліберії військ США було важливим політичним, військовим та й психологічним рішенням, яке забезпечувало присутність та контроль США в Західній Африці.

Зайняття англійськими військами Мадагаскару сприймалося та подавалося як зрада Великобританії Франції, посягання на її суверенітет над колоніями, знущення над французькими громадянами – жителями колоній, військами режиму Віші у Франції.

Ісландія, Бахрейн, Ірак, Південна Америка – всі ці регіони, країни мали величезне значення у глобальному протистоянні США, Великобританії, СРСР та країнами фашистського блоку.

Де обійнялись льод з вогнем.

Між Європою й Північною Америкою по сусідству з полярним кругом, в північній частині Атлантийського океану знаходиться ця країна льоду – Ісландія, батьківщина крицевопевного й непереможньо-активного малочисельного ісландського народу. Окружений з усіх боків безмежним океаном, положений «на краю світа», розлігся Ісландський острів далеко від бурхливого життя обох континентів. Вічний льод, що вповнює переважну частину цих 103.000 кв. км., які займає Ісландія та багато вулканів на чолі з найбіль шими Геклою, Катлою та Лякією – дали причину для правдивого вислову, що «вогонь і льод породили Ісландію». Покрита зверху снігом та льодом – ісландська земля криє в своїх надрах гарячі джерела (гейзери) та численні вулкани, які, вибухаючи, стають стихійним нещастям країни. Напр., вибух вулканів Лякі в 1783 р. страшенно зруйнував Ісландію. Землетруси належать там до звичайних явищ. Коли додати до цього штурми, вітри та полярне сяйво, то матимемо образ природньої стихії Ісланду, яка примушувала тубільне населення до жорстокої праці й завзяття, повсякденного напруження м'язів та нервів, формуючи таким чином мужний тип ісландця: відважне чоло, енергійно затиснені п'ястуки, замріяні очі й мистецькі пориви душі. Природа Ісландії «своєрідна мішанина морозу та жару, скель і рівнини, ляви та моря» (як схарактеризував свою батьківщину національний ісландський поет Бярні Тсораренсен) не дає добрих умовин для органічного життя. Навіть в порівнянні зі скандинавськими країнами, з якими Ісландія зв'язана культурно й історично, що не різноманітністю та багатством органічного світу, ісландський тваринний та рослинний світ є бідні. Ліс був винищений, і хотя в останніх десятиліттях велася планова акція виплекання нового лісу, то все ж, як описують Ісландію очевидці, можна тут проїхати сотні кілометрів і не побачити ні одного дерева. Звеселяють краєвид лише кущі та трав'яні рослини поля й лук. Звіринний світ тут заступлений багатством птахів та риб. Природа поскупилась для Ісландії, бо не вивінувала цю романтичну дикою красою країну мінеральними багатствами. Перед 1920 р. тут було відкрито залізну руду та вугілля, але їх

добування затримується через різні несприятливі природні умовини. Натомість багата Ісландія «білим вугіллям», – тобто водяною енергією незлічимої водопадів та озер.

Умовини для людського життя скупі, бо лише 1/5 території Ісландії пригожа для заселення. Зі загальної площі Ісландії неповних 18 % займають трав'яні ґрунти, 0,8 % природні луки, 0,5 % – ліс і тільки 0,3 % придатні для сільського господарства. Природа сувора... Вона імпонує, захоплює, але змушує впертої боротьби. Вплив її на ісландців дуже помітний. Вони героїчної вдачі, з великим відчуттям самостійності. Не є випадково, що Ісландія дала скальдів, мореплавців докола світу, і що вона є батьківщиною «саг» – цих архитворів старобулого поетичного мистецтва. Ісландці, як всі північні народи, закохані у свою батьківщину та не віддали б її за жадні скарби світа. Тяжке є життя на Ісландії: дуже часто воно є справжнім героїзмом. Проте ці люди люблять свою Ісландію, вертаються сюди з чужини, працюють до знесли за кращу її майбутність.,.

Ісландія порівнюючи найпізніше була заселена, а саме вкінці 9 та на початку 10 ст. Колонізували її головню норвежці, відтак кельти (ірландці та шотландці). Скандинавська племінна стихія в процесі дальшої історії Ісландії перемогла й ісландська нація історично й культур но належить до скандинавської групи народів. Ісландська мова одна з найстарших європейських мов. Вона витворила одну з найдавніших літератур, значіння якої поширилося далеко поза межі Ісландії. Архитвори староісландського письменства мають велике значіння для цілого світу, зокрема для народів скандинавських. Цікаво, що сучасна ісландська мова майже не відрізняється від старинної і в ній майже не відчувається різниці між живою мовою та мовою літературною.

Ісландці належать до націй малих. В Європі, цебто у батьківщині, живе їх 106.000. На 1 км. 2 припадає пересічно один ісландець. В процесі історії число населення Ісланду то зменшувалось, то збільшувалось. Напр., в 15. ст. чума окосила майже 2/3 всієї людности ісландського острова. Перший перепис населення був переведений в

1703 р. Тоді нараховано ісландців 50.000 душ. За сто років популяція населення Ісландії зменшилась на 47.000. На протязі 19 ст. воно знову зросло на 72.000. В дальшому часі воно знову зменшується в зв'язку з еміграцією до Америки. Від кінця 19. ст. населення стало збільшуватися й на 1929 рік зачислялось ісландців 106.000.

Ісландія це майже ідеальний тип національної держави. В 1920 р. ісландці мали в ній більшість 99,3 %. Чужинців було всього 0,7 % (710 чоловік). Проте ісландці мають свою заокеанську еміграцію. Вона знаходиться в Америці, головню в Канаді. Загально за океаном живе до 25 тисяч ісландців, з чого в З'єдинених Державах Північної Америки 5.600. Всіх ісландців на цілому світі буде приблизно на 1940 р. 150.000. Хоч Ісландія не має більших міст (напр., столиця Рейкіявік нараховує кругло 25.000), проте в останніх десятиліттях помітне зростання міського населення на рахунок сільського. В 1930 році було в Ісландії вісім містечок з 41.000 душ населення. Зріст міського населення (рурбанізація ісландців) пояснюється розвитком національної структури. Зараз розподіл населення Ісландії по професії приблизно виглядає, так; селянство – 42,9 %, рибальство – 18,9 %, торгівля і комунікація – 12,2 %, ремісництво та промисел 11,3 %, інші – 14,7 %.

В довгій боротьбі за самостійність.

В історії ісландського народу є такі головні періоди: 1) доба колонізації та первісної самостійности (871 – 1262); 2) доба норвезько-данського панування (1262 – 1814); 3) доба данської гегемонії та боротьби за самостійність (1814 – 1918); 4) доба самостійности у персональній унії з Данією (від 1918 року).

Кельтські монахи, які на початку 9 ст. прийшли на Ісланд з «дзвоном та хрестом», но мали впливу на первісне формування ісландського народу. Роля ця припала норвезьким вікінгам, які дали назву цій країні та ввели її до світової історії. Це сталося вкінці 9 ст. Незадоволені володінням короля Гаральда, норвезькі лицарі та селяни тікали на Ісланд. В 930 р. ці утікачі на чолі з Інгоульфом Арнарссоном заклали ісландську республіку. Норвезьких колоністів було не повних 500.

Влада у цій ісландській республіці, була зосереджена у місцевих соймиках та у головнім соймі, який, як центральний сойм, збирався щороку на правильні засідання. Засідання цього сойму відбувалися біля історичної «скелі законів». У дикій, лівій сформованій місцевості недалеко від теперішньої столиці Рейкіявіку. Відкривав засідання сойму «проголошувач законів», тобто фактичний голова держави. Засідання цього первісного парламенту були прилюдні: на нього сходилися сотки людей з цілого краю. На ньому полагоджувались справи урядові, краєві та судові. Найвищою установою старого Іслянду була виконавча рада, яку призначав сойм.

На цей час першого ісляндського парламенту припадає й велика експансія молодого держави. В р. 985 була відкрита Гренландія, де на зразок Іслянду повстала вільна держава, яка проіснувала коло 250 років.

Але самостійність Ісландії була загрожена з боку сусідньої Норвегії, яка від початку стремить до того, щоб цю країну мати у своїй володінні. В 13 ст. Іслянд зробив велику помилку, яка його потім коштувала ціну самостійності. Тоді ісляндці запропонували норвезькому королеві Гаконі IV ролю роз'ємного судді у внутрішніх своїх справах. Норвезький король це використав для того, щоб повільно опанувати Ісляндією. Зпочатку він призначає зі своєї волі свого намісника в Ісландії, а згодом доходить до того, що цей намісник пропонує в 1262 р. визнати протекторат Норвегії над Ісляндією. Цілковите політичне опанування країни норвегами прийшло дуже скоро й Ісляндія стала звичайною провінцією. Як Норвегія, так потім і Данія, накинули Ісландії своє законодавство, що нехтувало правні звичаї та ісландські традиції, обмежили компетенції сеймів, а вся влада зосередилась в особі короля. Марні були протести ісландського парламенту та спроби пасивної резистенції. Ісляндія стала підлеглою провінцією Норвегії.

Від р. 1380 починається нова доба в історії Іслянду. Того року на основі, т. зв., «кальмарської унії» Ісляндія разом з Норвегією опинилася у політичному союзі з Данією. Через цю унію положення Ісландії ще погіршало. Норвезько-данське

панування над цим льодяним островом тривало до 1814 року, коли Норвегія осамостійнилась, але Ісланд аж до світової війни залишився під гегемонією Данії.

Чуже панування відчула Ісландія особливо в половині 17 ст., коли Данія перетворювалась в абсолютну монархію. Попереднє століття було виповнене в Ісландії релігійним змаганням між протестантами і католицизмом. В цій боротьбі лютеранство перемогло католицизм й наслідком, того крім інших єдностей Ісландія осягнула і повну єдність релігійну (99,5 % – це лютерани). Після перетворення в абсолютну монархію Данія тяжкою ногою налягла на Ісландію. Була заведена торговельна монополія, що економічно руйнувала країну, «поданщено» ісландський державний апарат, майже цілковито було обмежено краєвий парламентаризм. В 1800 р. прийшло до формального скасування ісландського парламенту, а за п'ятьдесят років переведено ґрунтовну зміну ісландської адміністрації в напрямі данської централізації. Таким чином ісландську автономію було скасовано, а нові адміністративні уряди для Ісландії було зосереджено в столиці Данії, Копенгагену. Там же опісля сидів також ісландський, генерал-губернатор. Дійшло і до зворхнього поданщення: урядовою мовою Ісландії стала мова данська.

Після 1814 року, одночасно з усіми кроками касування ісландської волі приходять до слова й національне пробудження та відроджуються самостійницькі стремління ісландців. Цей ісландський ренесанс нерозлучно зв'язаний з іменем великого працівника на національному ісландському ґрунті, який вивів свій нарід на нові шляхи його історичного розвитку – з ім'ям Йода Сігурдсона, який став ідейним провідником свого народу в середині 19 ст. Закінчивши високі студії в Копенгазі, та проживаючи ціле своє життя в Данії – він всі свої сили та енергію присвятив праці для національного відродження та політичного визволення свого народу. По спеціальній освіті філолог та історик, видатний знавець скандинавської старовини й передовсім староісландської минувшини, Сігурдсон попри свою фахову працю відразу полинув у громадську роботу, як публіцист та політик, організатор та пропагатор своєї рідної справи. Він теоретично обґрунтовує стремління свого народу

рядом праць з історії, літератури, господарського та громадського життя Ісландії, закладає часопис, який відіграв каменярську роль в національному відродженні ісландського народу. Його безнастанні старання дають практичні овочі: 1854 р. було відновлено свободу торгівлі в Ісландії і, таким чином, покладено підвалини під новочасний економічний розвиток цього краю. Ісландський нарід оцінив працю свого великого провідника вже за життя, даючи йому почесний титул «приятеля батьківщини».

Новочасна ісландська визвольна акція йшла рівнобіжно з політичною модернізацією Данії, використовуючи її для полегшення головних громадських домагань та потреб ісландського народу. Такий паралелізм пояснюється, між іншим, ще й тим, що Данія та Ісландія майже одночасно і під впливом липневої революції у Франції 1830 р. прокинулися політично й громадська. На цей час припадають ґрунтові політичні зміни в державнім устрою Данії, яка в 1834 р. вступила на шлях конституціоналізму. Ці політичні зміни сприяли відновленню стародавнього ісландського парламентаризму та розворушили серед ісландського загалу самостійницькі прямування. Так почалася під проводом Сігурдсона ісландська боротьба за незалежність. Вона велася у двох напрямках: 1) за перемогу конституціоналізму та парламентаризму в Данії та 2) за визнання автономії Ісландії з боку Данії. Наслідком поступенних досягнень в цій боротьбі в 1843 р. була відновлена діяльність ісландського парламенту, покищо як установи дорадчого характеру. Фактично і на далі ісландські справи розглядалися і вирішувалися гданським парламентом в Копенгазі. Цей парламент і визнав 1871 р. Ісландію автономною, але невід'ємною складовою частиною данської держави. Автономія поширювалася на внутрішньо-краєві справи. В 1870 році з нагоди тисячеліття існування Ісландії данський король Християн IX дав цій країні нову конституцію, на підставі якої вона мала творити «неподільну частину данського королівства з особливими правами». Від 1875 р. ісландський парламент став справжнім парламентом своєї країни...

Конституційною реформою в 1874 р., якою Ісланд одержав внутрішню політичну автономію, а саме: – «своє власне законодавство та адміністрацію», почалась новітня доба в політичній історії цього острова, доба успішної боротьби за здобуття повної самостійности ісландського народу.

Ця доба характеризується могутнім духовим підйомом ісландського народу, розвитком його культури та господарства. Культурно-національний поступ та господарське пробудження й оздоровлення були рівнобіжним супроводом до політичного визволення ісландського народу. За це визволення мусіли ісландці завзято та вперто боротися, раз-у-раз переконуючись, що національно-політична свобода не дається, але здобувається. Вони мусіли поглиблювати конституційні надбаня, які були сумнівної вартости. Так, напр., Ісландія мала свого краєвого міністра, який жив у Копенгазі, був родом данець та урядовав данською мовою. Боротьба не припинялася й ісландський парламент прийняв в 1895 р. ухвалу, що стверджувала право Ісландії на самостійне існування, і ставила домагання окреслити виключно ісландські політичні справи, які б не підлягали компетенції та розгляду данських чинників. Данський король відкинув всі домагання ісландців. В цій площині і велася дальша негасаюча боротьба ісландців, яка знайшла свій переломовий момент в 1902 р., коли данський король давав згоду на перенесення резиденції ісландського краєвого міністра до Рейкіявіку. Таким першим краєвим міністром був один з головних борців за політичну незалежність Ісландії, Ганес Гафстейн. В 1907 р. прийшло до нового успіху ісландців. Король призначив дано-ісландську комісію, яка складалася з 13 членів данського та 7 членів ісландського парламенту. Метою цієї комісії було з'ясування і окреслення державно-політичних відносин між Данією та Ісландією. Але опрацьована резолюція не задовольнила ісландців і ісландський парламент її відкинув. Щойно за 10 років опісля вдалось новій дано-ісландській комісії полагодити цю справу. Запропонований цією комісією в липні 1918 року проект «дансько-ісландського акту унії» був ухвалений обома парламентами і 30 листопада цього ж року був підписаний королем. Цим

актом міжнародного значіння Ісландія фактично стала самостійною державою. Її політичний зв'язок з Данією є лише персональна унія в особі спільного короля. Обидві держави є суверенні й рівновправні. Але акт про унію є провізоричним, бо він передбачає можливість його ревізії, чи навіть і розв'язання, до 31 грудня 1940 з ініціативи одного, або другого парламенту.

Однак сучасна війна вплинула непередбачено і на Ісландію. В наслідок зайняття Данії німецькими військами – практично персональна унія, перестала існувати. Це тим більше, що ЗДА, скориставши з такого становища, військово обсадили Ісландію – цю країну льоду і жару [1].

1. Український вісник. – 1943. – № 17 (116), 22 серпня.

Американці зайняли Ісландію.

9-го липня американські війська зайняли Ісландію. Ісландський прем'єр міністрів Йонатсон запротестував проти того акту Рузвельта [2].

2. Українські щоденні вісти (Львів). – 1941. – № 5, 11 липня.

Проти Європи.

Американські війська зайняли Ісландію. Рузвельт зробив це в моменті, коли ціла Європа під проводом Німеччини виступила проти большевиків. Президент Америки хоче пхнути ніж б спину Європи, що одним фронтом творить величезну силу в обороні цивілізації та культури. І це єдиний мотив захоплення Ісландії, а не та смішна теза про загрозу німецької інвазії для Америки, яку безпереривно повторяє Рузвельт. Ту цілу психозу небезпеки видумав Рузвельт і його жидівська кліка, тільки для внутрішньо-американських потреб. Наслідки такого твердження президента були задовольнили його. Вмовлено в американське громадянство цю загрозу. У нью-йоркських портах заложено міни.

Цій політичній витівці жидівських «промисловців», суперечила промова Рузвельта перед виборами президента. Він поставив тоді засаду; не вмішуватися в європейські справи. Він хотів прикрити справжній напрям своєї закордонної політики. Та це не вдалося. Закон про допомогу Англії приніс з собою гарячу

дискусію на тему відношення Америки до європейських воєнних подій. Американський парламент був видовищем найостріших дебат. Закон ухвалили. Як далеко була тоді Америка від тез Вашингтона чи Монро?

Почалася забава з вогнем!

Заняття Ісландії – це найкращий доказ. Та як стоять справи? Найперше Рузвельт зачепив Гренландію, сьогодні Ісландію, той малий безборонний народ, про якого нейтральність не могло бути сумніву. Президентові Америки йде тільки про те, щоби за всяку ціну наблизити до Америки зону воєнних дій. Рузвельт сам кидається в обійми війни, бо добре знає, що до Америки вона не дійде. Войовничі пани з Білого Дому досягли краю європейського воєнного театру, і можемо собі уявити «захоплення», яке охопило жидівсько бодьшевницьких агентів.

Відповідальність за наслідки цього кроку мусить взяти на себе американський народ, бо він не мав ніякого права вбивати кинжал в спину Європи. Та ми знаємо, що єдність цілого європейського континенту під проводом великої німецької держави, направлена проти жидо-комуни, плутократичної демократії, проти Черчіля й вкінці проти Рузвельта – переможе! С. К. [3].

3. Українські Щоденні Вісти (Львів). – 1941. – № 6, 12 липня.

Яку долю ладять Ісландії США.

БЕРЛІН. 9.VII. Імперіалісти Північної Америки з радістю вітають зайняття Ісландії військами Воєнно Морського Флоту США, як дальша поширена володіння США. Твердження Рузвельта, що незалежність Ісландії буде ненарушена, вважають звичайною формальністю. З передової статті американської газети «Нью-Йорк Геральд Трібюн» видно, що Ісландії в майбутньому призначена така сама роль, яку відіграють поставлені під т. зв. охорону США острови Караїбського моря. Крім цього вважають в військових колах США, що Англія заслаба, щоб змогла використати стратегічну важливість Ісландії для зміцнення своєї позиції на Атлантичному океані.

Шведська газета «Афтонблядет» пише: «славнозвісний американський світ схилається щораз більше до того, щоб взагалі оволодіти цілою земною кулею. Сполучені Штати своїм кроком в ісландській справі порушили усі можливості збереження форм міжнародних зносин.

З точки зору міжнародного права зайняття Ісландії зовсім невиправдане і викликає на півночі велике невдоволення.

Становище США супроти Ісландії виявляє брак пошанування незалежності другої держави – думає данська газета «Політікен». Данія зі співчуттям слідкує за долею Ісландії. Інша данська газета «Національтіденде» називає балачки про страх Америки перед нападом «внутрішньо-американською нагодою для реклами». Нема ніякого історичного обґрунтування для перебування військ США в Ісландії [4].

4. Українські щоденні вісти (Львів), – 1941. – № 7, 13 липня.

Сенатор Тафт про окупацію Ісландії.

«ЦЯ ОКУПАЦІЯ НЕ БУЛА НЕОБХІДНА ДЛЯ ОБОРОНИ АМЕРИКИ».

(116) ВАШІНГТОН, 16.УІІ. Як повідомляє Асошіейтед Пресс, американський сенатор Тафт назвав окупацію Ісландії засобом для втягнення Сполучених Штатів у війну без запитання про думку конгресу. Ісландія є частиною Європи, і її окупацією **Сполучені Штати вміщуються в європейські справи.** Цеї окупації не можна вважати необхідним засобом для оборони Америки. Вона не є оборонним заходом тому, що німці не заатакували Сполучених Штатів. Оба народи жиди в згоді. Досі німці не зробили жодного кроку проти Америки, який в США могли були б визначити, як виразно ворожий. Тафт вказав даліше на те, що 80 відсотків населення США є проти вступлення у війну [5].

5. Українські щоденні вісти (Львів). – 1941. – № 11, 18 липня.

РУЗВЕЛЬТ ПРОВОКУЄ.

Як відомо, американські війська окупували данський острів Ісландію. Цей крок треба розуміти як порушення «доктрини Монро». Америка окупувала європейський острів, а тим самим вмішалася активно в європейські справи. Дальші пляни Рузвельта відносяться до португальських островів Азорів, а також французького порту Дакара в західній Африці. Хоч погрози покищо обмежилися до слів, проте Португалія відповіла висилкою військових підкріплень, а Франція рішила боронити Дакліру в західній Африці. Хоч погрози жидівські дорадники намагаються за всяку ціну втягнути Америку до європейського конфлікту, з метою захопити в спадщині по Англії панування на водах Атлантики.

Американська воєнна фльота отримала приказ стріляти до кожного німецького воєнного судна на Атлантийському океані з тим, що така акція має йти на англійське conto. Коли б обстріляному німецькому кораблеві довелося відповісти вогнем, тоді Рузвельт має ствердити перед конгресом німецький напад і оголосити війну Німеччині. Як бачимо, Рузвельт хоче війни за всяку ціну. Одначе, Рузвельт не є виразником хотінь американського народу. Сенатор США, Тафт, гостро виступив проти затій Рузвельта, заявляючи, що 80 відсотків американців є проти війни [6].

6. Українські Щоденні Вісти (Львів). – 1941. – № 13, 20 липня.

В Ісландію привезені нові американські війська для зміцнення американських морських частин, що знаходяться в Ісландії [7].

7. Вільна Україна (Дніпропетровськ). – 1941. – № 6, 7 жовтня.

Ісландія голодує.

Населення Ісландії щораз більше відчуває окупацію свого острова англійськими та американськими військами. В зв'язку з прибуттям до Ісландії нових військових частин, щораз більше відчувається брак харчових продуктів [8].

8. Нова доба (Бердичів). – 1941. – № 25, 14 жовтня.

МОРД У РЕЙКЯВІКУ.

Ісландія і США.

Берлін, 16 листопада. Два матроси США застрілили одного молодого ірландського рибалку в суботу вечором перед одною гостинницею після гострої виміни слів. Як подає агентство Юнайтед Пресс з Рейк'явіку, ісландець Тордур Сігурссон мав 22 роки і одержав смертну рану в шлунок. Це убивство скріпило ще більше ненависть ісландського населення. Ісландські газети взивають населення острову обминати вояків США, щоб не доводити до дальших таких випадків [9].

9. Львівські вісті. – 1941. – № 86, 16 листопада.

Рузвельт хоче силоміць зайняти на довгий час Ісландію. Це видно з того, що 10.000 чоловік американських вояків зобов'язані протягом 3 років перебувати в Ісландії. Цей численний гарнізон. Між іншим, свідчить про настрої в Ісландії [10].

10. Українське Слово (Київ). – 1941. – № 62, 20 листопада.

1942 рік.

Берлін, 4 січня. Ісландська влада робить усе можливе, щоб звільнитися від усіх тих «благодатей», які принесли з собою непрошені гості з Англії і Сполучених Держав. Перш усього вживають заходів для того, щоб захистити ісландських жінок і дівчат перед чужою солдатською. З тією і метою в Ісландії проведено такі заходи: Видано закон про евакуацію жіночої і молоді з Рейк'явіка та інших портових і міст, доступних для окупаційних військ. Далі рішено створити комісію для дослідження впливу чужих солдатів на здоров'я народу. Планується також створення окремого поліцейного корпусу для нагляду над відносинами між солдатами окупаційних військ та ісландськими жінками і дівчатами.

Отже Ісландія тепер мусить вживати заходів проти того, що англійські та американські солдати руйнують здоров'я її населення і мораль її жінок [11].

11. Львівські Вісті. – 1942. – № 3 (127), 4/5 січня.

В ІСЛЯНДІЇ – НУЖДА.

Ісландія, ще давніше зайнята англійським і американським військом, терпить тепер великі недостатки. Досить сказати, що на всего 120 тис. населення перебуває там 100 тис. чужого війська. Зокрема тяжко за мешкання. В самім Рейк'явіку залишилось на зиму без даху над головою 664 ісландські родини. Ціни на товари дуже пішли вгору. Військо дуже деморалізує жіночу молодь. Цьому сприяє спеціальний закон, на основі якого дівчат до 18 років можна взяти під опіку до спеціальних домів, якщо знайде на це конечність [12].

12. Українське Слово (Станиславів). – 1942. – № 16 (57), 8 лютого.

Рузвельт захоплює Ісландію.

Британські війська мають залишити Ісландію, і надалі вона буде зайнята лише американськими частинами. Цим Рузвельт остаточно витіснив англійців і взяв Ісландію під своє керівництво [13].

13. Українські Новини (Сміла). – 1942. – № 95 (121), 28 листопада.

ЗДА ЗАМІСТЬ АНГЛІЇ.

Англійці покидають Ісландію.

Стокгольм, 18 листопада. (тп).

– Агенція Ройтера повідомляє із Рейк'явіку, столиці Ісландії, що британські війська, які досі стояли в Ісландії. Покидають тепер цей острів, залишаючи його для визиску військам Рузвельта. Захватна політика Рузвельта спрямована не тільки проти Європи, але також проти теренів, що їх захопила Англія [14].

14. Львівські Вісті. – 1942. – № 264 (388), 19 листопада.

РУЗВЕЛЬТ ЗАХОПЛЮЄ ІСЛЯНДІЮ.

Британські війська мають залишити Ісландію, і надалі вона буде зайнята лише американськими частинами. Цим Рузвельт остаточно витіснив англійців і взяв Ісландію під своє керівництво [15].

15. Нове українське слово. – 1942. – №272 (287), 21 листопада.

Рузвельт вступає у володіння Ісландією.

Бритійські війська змушені вийти з Ісландії, так що в майбутньому лише американські війська залишаються окупантами в Ісландії. Таким чином Рузвельт остаточно витиснув англійців і прийняв Ісландію під власну верховну владу [16].

16. Уманський голос. – 1942. – № 95 (129), 26 листопада.

Рузвельт окупує Ісландію.

Англійські війська мусять залишити Ісландію так, що в майбутньому тільки лише американські війська будуть окупувати Ісландію. Таким чином Рузвельт остаточно витіснив англійців та взяв Ісландію під свою військову владу [17].

17. Голос Дніпра (Херсон). – 1942. – № 164 (246), 1 грудня.

1944 рік.

ІСЛАНДІЯ ВІДДІЛЯЄТЬСЯ ВІД ДАНІЇ.

Як ісландський Альтинг (парлямент), так і уряд Ісландії вирішили остаточно порвати союзну угоду з Данією, і вийти з-під управління. Данський король, який є в той же час і королем Ісландії, в посланні на ім'я ісландського уряду заявив, що він настоює на тому, щоб до прийняття остаточного рішення ісландському уряду та народу було повідомлено, що він, король, при теперішньому політичному становищі не може визнати ніяких змін в формі правління Ісландії, винесених ісландським Альтингом та урядом без попередніх з ним переговорів [18].

18. Наше Слово (Берест). – 1944. – № 32 (121), 14 травня.

Ісландія протестує.

Ісландський голова ради міністрів Бернзон і міністер закордонних справ Тор, перебуваючи у Вашингтоні, в своїх заявах представникам газет протестували проти намірів Рузвелта використати Ісландію після війни, як опорний пункт Америки. Це порушує незалежність Ісландії. Ісландці прагнуть самі вирішувати свою долю. Коли

Ісландія згодилась дозволити Америці організувати опорні пункти, вона була переконана, що після війни ісландський народ матиме повну волю.

Приклад Ісландії доводить як насправді в житті виглядають «гарантії» Америки [19].

19. Вісті (Wisti) (Берлін). – 1944. – № 36 (78), 7 вересня.

Протест Ісландії.

Ісландський президент міністрів Б'єрнсон та міністер зовнішніх справ Тор висловились на вашингтонській конференції преси проти політики опорних пунктів ЗДА в Ісландії, що викликало тут велику увагу. Особливо цікаво, що обидва ісландці вибрали свої відвідини у Вашингтоні, якраз для цього, щоб у гострій формі дати зрозуміти гостинним американцям, що Ісландія аж ніяк не погоджується бути на далі опорним пунктом ЗДА. Тут гадають, що Вашингтон не чекав від ісландців якраз такого гостинного подарунку, але все ж – каже – газета «ДАЦ» – є тієї думки, що ісландський протест пролунає, а американська імперія піде безпощадно своєю дорогою. Можливо, кажуть, що Рузвельт у розмові з ісландськими політиками занадто ясно висловив американські наміри, які вже часто були оголошені в пресі ЗДА і тим викликав зовсім неприхильну реакцію ісландських гостей [20].

20. Земля (Плауен і Ф). – 1944. - № 3, 15 вересня.

Похмурі вигляди на майбутнє Ісландії.

Данський кореспондент шведської газети «Моргентдіднінген», який після п'ятимісячного перебування на Ісландії саме повернувся до Лондону, повідомляє цікаві подробиці про свавільний режим північно-американського війська на цьому острові, що належить Данії. Як відомо, Ісландію вже чотири роки тому окупували американці, як «опірний пункт».

Кореспондент пише, що на острові панує неприкрита інфляція. Дорожнеча страшна. Ісландський робітник на корабельні заробляє тепер щось 40.000 корон на рік, але це не багато, якщо зважити, що кіло масла коштує 30 корон. При цьому харчі ще не є найдорожчого річчю. Найбільше зросли ціни на комірне (кватирна плата), бо

нове помешкання можна знайти лише, заплативши вперед «відступне» в 80.000 корон. Отже це відповідає дворічному заробіткові робітника. Особливо турбує молодь, яка втратила всяке чуття вартости грошей. Якщо прибуває літак, то молодь у Рейкьявіку (столиця Ісландії) годинами стоїть у черзі, щоб заплатити від 60 до 70 корон за американський журнал сумнівної вартости. Книги теж продаються за фантастичними цінами. Книжка, яка в Нью-Йорку коштує два долари, в Ісландії продається за 20 корон.

Після війни славнозвісному ісландському рибальству загрожує криза. Останнього року англійці не дозволяли ловити рибу в океані, а весь улов закупили. Але ніхто в Ісландії не сподівається, що після війни англійці цікавитимуться ісландським рибальством. Чи знайдуться які інші ринки збуту риби, невідомо. Тому ісландці бажать тісної співпраці з іншими північними країнами. Та чи зустрінуть вони симпатії з їхнього боку сумнівно. Данці обурені, що Ісландія, не запитавши Данію, своєю волею розірвала персональну унію, що з'єднувала в одну державу ці країни. Ісландці досить холодно ставилися віддавна до шведів, заки даючц останнім їхній невтрадітет та уявну бездіяльність супроти інших північних країн. Таке ставлення ісландців до шведів викликає й з боку шведів почуття байдужности до ісландців. Лишається сама Норвегія. Але ця країна якраз і є конкурентом Ісландії в галузі рибальства. За такого стану зрозуміло, що багато ісландців з тривогою дивляться в майбутнє [21].

21. Нова Доба (Берлін). – 1944. – № 44 (167), 29 жовтня.

22. Електронний код доступу: de-nahoditsyawebmandry.com/podrobnaya-karta-islandii-g-islandiya-na-karte-mira/

РОЗДІЛ 2. ЗАХОПЛЕННЯ МАДАГАСКАРУ АНГЛІЙСЬКИМИ ВІЙСЬКАМИ

Продають Мадагаскар.

Льондон. ПАТ. «Сандей Експрес» повідомляє, що Франція згідно з французько-італійським порозумінням хоче продати Італії остров Мадагаскар за 75 мільонів фунтів стерлінгів [1].

1. Діло (Львів). – 1935. – № 79 (13.977), 26 березня.

Купують Сахалін.

Токіо, ПАТ. Мін. Гірата заявив у парламенті, що Японія хоче відкупити від ССРСР північну частину Сахаліна. Сахалін, що має багаті нафтові джерела, мав би для Японії величезне значіння [1].

1. Діло (Львів). – 1935. – № 79 (13.977), 26 березня.

АНГЛІЙСЬКО-ФРАНЦУЗЬКИЙ КОНФЛІКТ.

Новий злочин англо-американських паліїв війни.

БЕРЛІН, 6 травня. – Англійські збройні сили напали на слабкі французькі сили на острові Мадагаскар. Уряд Франції видав приказ ставити збройний спротив напасникам. Уряд ЗДА погрожує Франції консеквенціями [2].

2. Львівські Вісті. – 1942. – № 99 (223), 7 травня.

МАДАГАСКАР.

(Довідка).

Мадагаскар – це великий острів у західній частині Індійського океану. Він положений, на схід від Африки, від якої його відділює Мозамбікська протока. Площа острову 614.000 кв. км., населення має 3,700.000. Населення – це смаглаші малайського походження. Головне місто острову Танаріво, що має 100.000 жителів. Головне зайняття населення це хліборобство і скотарство. Експорт Мадагаскару невеликий (вивозять каву, м'ясні продукти і графіт).

Найважливіші пристані острова це Таматава на східному березі і Дієго Суарес на північному побережжі. Ці пристані постачали французьку флоту паливом. Тепер англійцям йде не так про стратегічне положення острова по втраті своїх в Сінгапурі та Голландських Індіях, але і про сировинці воєнного значення, якими є вугілля і графіт.

На Мадагаскарі тільки 20.000 французів й около 2.000 європейців. Військові сили Франції на Мадагаскарі такі: 2.400 європейців і 7.000 кольорових.

Мадагаскар від 1897-го р. французький. Він має 21 провінцій, якими управляє генерал-губернатор.

Французький уряд дав приказ своїм збройним силам ставити англійцям збройний спротив.

2. Львівські Вісті. – 1942. – № 99 (223), 7 травня.

Англо-американський напад на Мадагаскар.

Англійський експедиційний корпус напав у вівторок 6 травня несподівано на найбільшу французьку колонію острів Мадагаскар з метою зайняти цей четвертий щодо величини острів світа. Комбіновані з'єднання британських військ силою 20.000 вояків здесантувалися на берегах Мадагаскару й зачали наступальні дії проти значно меншої французької залоги, що на приказ уряду Франції з Віші, обороняється всіма засобами. Офіційна причина цього нападу, що суперечить міжнародному праву, як подають тенденційно британські кола, безпека цієї важкої бази на Індійському океані перед планованим буцімто десантом японців у північно-мадагаскарському порті Дієго Суарез. Уряд США підтримує активно дії Англії. Французький уряд Ляваля відкинув брехливу американську ноту, наказуючи залозі Мадагаскару оборону [3].

3. Нова доба (Берлін). – 1942. – № 19, 10 травня.

Французька залога Мадагаскару відкинула пропозиції здачі. Губернатор прислав маршалові Петенові, телеграму такого змісту: «будемо оборонятися до останку». За останніми вістками, оборонний спротив французької залоги сильнішав. Французи відійшли в гори, де зайняли вигідні до активної оборони позиції [3].

3. Нова доба (Берлін). – 1942. – № 19, 10 травня.

Урядові французькі повідомлення про бої на Мадагаскарі.

ДНБ. ВІШІ. В одному урядовому повідомленні про бої на Мадагаскарі говориться між іншим, що, не зважаючи на чисельну перевагу та дуже великий військовий матеріал ворога, там 5 вранці і 6 травня тривав надзвичайно завзятий бій. Було збито три англійські літаки та знищено 7 танків. Між взятими в полон британцями є чотири офіцери. Завзятий опір французьких частин дозволяє ворогові тільки поволі посуватися вперед, та затримав його перед далеко висуненими оборонними позиціями міста Дієго. Протинаступом, проведеним десантною сотнею, яка висадилась з корабля „Д-Антекостеа“ взято знову деякі втрачені позиції.

За останніми повідомленнями, завзяті бої ще тривають [4].

4. Нова Шепетівщина. – 1941. – № 36, 10 травня.

Напад британців на Мадагаскар.

БЕРЛІН, 5 ТРАВНЯ. Англійське інформаційне бюро поширює заяву британського адміралтейства і військового міністерства, що вранці 5-го травня комбіновані британські морські і сухопутні сили появилися на о. Мадагаскарі.

Цей акт послідував за рішенням тісної співпраці Франції з Німеччиною. Британські сили пристали до берегів Мадагаскара з Каірської бухти, не наштотхнувшись на опір.

Як повідомляють із Віші, державний секретар у шефа уряду і уповноважений генерал французького уряду в окупованій області, посол де Брінон, залишив. Париж, для того, щоб відправитись в Віші. Його від'їзд, як різно догаду'ються, зв'язаний з висадкою британських військ на французькому острові Мадагаскар і з становищем, що створилося в зв'язку з цим.

Державний департамент у Вашингтоні всупереч новому міжнародному праву видав акт пояснення, в якому говориться, що Мадагаскар є одним із моментів до перемоги, для якої союзниця вважає захоплення не більше як необхідність. В протипагу повідомленню із Лондона, що висадка на Мадагаскарі відбулася без

жодного опору, в Берліні є наявні інформації про те, що французькі війська вчинили опір. (Д.У.Ц.) [4].

4. Нова Шепетівщина. – 1941. – № 36, 10 травня.

НАПАД АНГЛІЇ НА МАДАГАСКАР.

Англія висадила приблизно 20.000 бійців. – Французи ставлять упертий опір.

Як зазначено, англійська атака острова Мадагаскара, була проведена при введенні в дію семи крейсерів. Чотирьох винищувачів, одної авіаматки та двох транспортних суден. Згідно з американськими інформаціями, англійці використали також і парашутистів. Два англійські літаки були збиті у перебігу першого дня англійської атаки.

Англійський флот, що призначався для проведення вторгнення, з'явився ранішніми годинами поблизу Діегу-Суареца у бухті Андра-Кака. Атака підтримувалась чотирма повітряними ескадрами, які піднялися з дека авіаматки. Введений у дію десант, дорівнював приблизно 20.000 бійців в той час, як оборонні сили французів були відносно слабкими. Вони дорівнювала приблизно 8.000, бійців.

Згідно з повідомленнями, які надійшли до цього часу, французи розгортають героїчний опір. Радіозв'язок між Мадагаскаром та Віші існує тепер, як і раніш.

У ЗГОДІ З РУЗВЕЛЬТОМ.

Державний департамент Вашингтона поспішив, у зв'язку з приведенням англійцями десанту на Мадагаскарі, видати ноту, яка була вручена французькому посланикові. В цій ноті уряд США утотожнює виразним чином свої завдання з завданнями англійського нападу. Він обгрунтовує його тим, що тут справа йде про операцію, яка нібито мусила попередити собою японський десант. Між іншим, це пояснення доводить, в якій мірі зовнішня політика США проїнята тепер найгіршими бандитськими методами. Англія та США розглядають себе, так зазначено далі в ноті, як тимчасових власників Мадагаскара, який в свій час буде повернений Франції. А в

тому разі, коли французькі збройні сили Мадагаскара будуть старити опір англійцям, США буде розглядати це, як військовий акт, спрямований проти них.

ФРАНЦУЗЬКИЙ ПРОТЕСТ У ВАШИНГТОНІ.

У ноті, яку Лаваль передав американському офіційному представникові у зв'язку - з англійським нападом на Мадагаскар, між іншим: французький уряд енергійно протестує проти цієї агресії, проведеної англійськими збройними силами. Він приймає до уваги подану Вашингтоном обіцянку, що Мадагаскар буде колись знов повернений Франції. Французький уряд відкидає, як неприпустиму вимогу уряду США, яка забороняє Франції захищатися тоді, коли окупаються її території. Французький уряд є виключним судею в тому, які зобов'язання накладає на нього честь. Цим розумінням справи і керуються вже захисники Мадагаскару.

З моменту припинення військових операцій, так закладено далі в ноті, Англія так багато разів виявляла свою ворожість по відношенню до Франції, що запроваджена тепер операція проти Мадагаскара не дивує французький уряд.

Наприкінці зазначено, що французький уряд покладає велику частину відповідальності за атаку, спрямовану проти Мадагаскара, на Рузвельта [5].

5. Голос Дніпра (Херсон). – 1942. – № 76 (158), 10 травня.

НА МАДАГАСКАРІ.

Про подробиці боїв на Мадагаскарі немає докладних відомостей. В французьких колах заявляють, що французькі війська продовжують опір.

*

Проти головних міст Мадагаскара Таматава і Тананаріве ніяких операцій не провадилось. В складі французької ескадри було 3 кораблі, допоміжний крейсер і два підводних човни на 1000 тонн кожний.

Всі 3 кораблі атакували англійський флот, щоб перешкодити йому наблизитися до берега. Атаки буж спрямовані головним чином проти двох суден північноамериканського флоту, які перевозили війська. Під нас бою допоміжний

крейсер і один підводний повен були потоплені; більшій частині екіпажу вдалося врятуватися й висадитися на берег.

*

Віші, 8 травня.

В четвер, 7 травня, в Віші подано звіт мадагаскарського генерал-губернатора, про припинення боїв за Дієго-Суарес на північній частині острова. В звіті сказано, що на третій день нерівної боротьби з ворогом, який мав численні танки й літаки, французькі війська мусили скласти зброю. Вони боронили буквально кожний метр землі, роблять все, щоб врятувати Мадагаскар; всі інші пункти боронитимуться завзято [6].

6. Нове українське слово (Київ). – 1942. – № 106 (121), 10 травня.

МАДАГАСКАР.

Мадагаскар – четвертий щодо своїх розмірів острів світу – належить Франції. За своєю площею (624 тис. кв. км) він значно перевищує свою метрополію (554 тис. кв. км), а населенням десять разів менший за неї (3.699 тис. проти 41 млн. чол.). Розташований в тропічній зоні, Мадагаскар має дуже сприятливі умови для сільського господарства. Але більша частина його площі ще зайнята лісами, в яких ростуть дуже цінні експортні тверді породи дерев. В сільському господарстві острова переважають культури рижу (продукція якого досягла 713 тис. тонн), маніоку, з якого виробляють саго, кукурудзи та цукрової тростини. Значного розвитку досягли такі культури, як кофе – плантації його займають 75 тис. га ваніль – Мадагаскар дає 60% світової її продукції та ефіроносні, плантації яких належали власникам парфюмерної промисловості Франції.

Промисловість на острові розвинута дуже слабо. Природні багатства його ще мало досліджені і мало використовуються. Наприклад, водні ресурси острова обчислюють у 3.700 тис. кіловат, але у 1935 р. використовували лише 3 тисячі кіловат (цікаво відмітити, що у метрополії з 3.980 тис. кв. гідроресурсів в тому ж році експлуатувалось 3.180 тис., тобто Франція майже підійшла до їх вичерпання).

Гірничу промисловість Мадагаскар дає графіт, слюду і фосфати. Обробка промисловість базується на сільському господарстві; переважають заводи по переробці риби, м'яса, виготовленню консервів. Шляхи сполучення розвинуті слабо – є чотири залізниці, довжина яких досягає 854 км; автомобільні шляхи доступні лише в суху пору, коли мало буває дощів.

Першу згадку про Мадагаскар зустрічаємо у відомого Марко Поло; перший європеєць, який ступив на острів, був португалець Ф.Суарес (у 1506 р.). Але не португальці, а французи першими почали його колонізацію. На протязі XVII і XVIII ст. французи неодноразово пробували підкорити населення Мадагаскара і утворити свої колонії, але натрапляли на упертий опір тубільців. 1672 – 74 рр., 1761 р, тубільці піднімали повстання і виганяли французів. Це незадоволення тубільців вирішила використати Англія. З кінця XVIII ст. англо-французька боротьба за острів особливо загострилась. Англії вдалось на початку XIX ст. встановити своє виключне панування, але нещадна експлуатація місцевого населення спонукала його до повстання, яке закінчилось вигнанням англійців у 1845 р.

В процесі боротьби проти європейців зросла мадагаскарська держава, яка об'єднала різні тубільні племена. Її королі іноді використовували англо-французьке суперництво, щоб зміцнити свої позиції. Але у 80 – 90 рр. минулого століття французи поклали кінець самостійному існуванню Мадагаскара. Коли уряд останнього відмовив Франції у територіальних поступках, до берегів острова була направлена французька ескадра, яка зайняла головний порт – Таматаву. Над Мадагаскаром був встановлений французький контроль. В 1895 р., після англо-французької угоди про розмежування зон впливу в Східній і Африці, на острів висадився французький експедиційний загін, який придушив опір тубільного уряду. Королева Мадагаскара Ванавалона була заслана до Алжіра, острів цілком став французькою колонією, влада перейшла в руки французького губернатора; при ньому був організований законодавчий орган, члени якого призначаються.

Тепер, знову поновлюються спроби Англії, підтримані США, захопити цей острів. Англо-американська плутократія поширює війну на нові землі і втягує у неї нові народи. Мадагаскар вона пробує використати для того, щоб протидіяти невпинному і переможному просуванню Японії в область Індійського океану. Зручні гавані в західній частині острова можуть бути базами англо-американського флоту. Стратегічне значення острова посилюється тим, що він лежить як на шляху вздовж східнього узбережжя Африки, так і біля шляху від Південної Африки до Австралії. Хто володіє Мадагаскаром, той зможе контролювати ті важливі шляхи. Отже англо-американці гадають, володіючи Мадагаскаром, утримати в своїх руках панування на Індійському океані [6] [7].

6. Нове українське слово (Київ). – 1942. – № 106 (121), 10 травня.

7. Нова Доба. – 1942. – № 68 (131), 30 травня.

КОРРИХІДОР – АК'ЯБ – МАДАГАСКАР.

Події минулого тижня знов привернули увагу всього світу до воєнних операцій на і Далекому Сході та в басейні Індійського океану.

...

Як звичайно, після того, коли англійці зазнають поразки в якомусь місці, вони, починають шукати собі реваншу і знаходять його там, де не чекають зустріти будь якого опору. Це саме ми бачимо й зараз. Англійський флот та армія неспроможні, вчинити справжнього опору японським військам і тому шукають нової сфери дій.

5 травня англійський флот почав операції проти французького острова Мадагаскар біля південно-східнього узбережжя Африки. Ці операції почалися з того, що англійці під прикриттям значної кількості військових кораблів висадили морський десант в порту Дієго-Суарес на північному краю острова. Природньо, що вони в перший момент не зустріли тут серйозного опору, бо захопили зненацька нечисленний французький гарнізон цього порту. Проте, дуже скоро французи організували свої сили і до остатнього моменту продовжують чинити запеклий опір чисельно переважаючим англійським військам.

Французький уряд, зібравшись з приводу цього нового ворожого акту англійців, висловив своє глибоке обурення і рішучий і протест і передав найпалкіше привітання героїчним захисникам острова, що б'ються в надзвичайно важких умовах проти своїх колишніх союзників. Та хіба може тепер слово «союзник» вимовити хоч один француз, коли він говорить про англійців? Хто може знайти в своєму серпі якісь інші почуття, крім гніву та глибокого обурення, проти підступних вчинків англійців у відношенні до своїх колишніх союзників?

Їм мало того, що Франція, захищаючи англійські інтереси, втратила майже все те, що вона мала. Вони не задовольнилися тим, що французькі солдати билися на фронтах в той час, як англійці під командуванням генерала Александера тікали до Дюнкерка. Їм треба: було, щоб Франція і далі продовжувала безглузду боротьбу, а коли уряд Петена відмовився від неї, вони і вдалися до ворожих дій проти французького народу та французької держави. Вони марно кричать тепер про те, що б'ються і за майбутню вільну Францію. Ніхто зі французів їм не повірить, бо не може пригадати ніякого акту, який би англійці робили для цього. Проте, всі добре пам'ятають, що негайно після того, як французький уряд підписав умови перемир'я, англійці затопили кращу частину французького флоту і на спроби французів стабілізувати якимось своїм життям англійці відповіли бомбардуванням Дакара та захопленням Сірії.

А хіба бомбардування Парижа можуть забути французи? Чи може це є особливий доказ дружнього англійського ставлення до своїх союзників? Тепер вони знов демонструють свою щирю дружбу і піклування про Францію, Проте операція проти Мадагаскара виглядає вже настільки безсоромним ворожим вчинком, що англійці змушені були виправдовуватися навіть перед своєю громадськістю, наводячи причини захоплення острова.

Які ж це причини? Справжня причина дуже проста англійці хочуть привласнити собі французьку колонію для того, щоб компенсувати себе за втрати на Далекому Сході, а водночас і здобути важливий і стратегічний опорний пункт на шляхах до

Середнього Сходу. Офіційно ж англійці виставляють причиною захоплення Мадагаскара те, що наче б то на цьому острові надзвичайно поширився вплив японців і це загрожує англійським інтересам у Південній Африці. Для того, щоб було ясно, наскільки справедливі ці англійські претензії, можна лише сказати, що за даними останнього перепису в місті Дієго-Суарес мешкає всього 2 японських купці. Очевидно ці дві особи і становлять вищезазначену загрозу англійським інтересам. Але якщо два, японці вже створюють загрозу для Великобританії у Південній Африці, то, очевидно, потрібно буде дуже небагато японських військ для того, щоб зробити цю загрозу справді реальною.

Л. ДУДІН [6].

6. Нове українське слово (Київ). – 1942. – № 106 (121), 10 травня.

Бритійський напад на Мадагаскар.

Напад британців на французьку колонію Мадагаскар являється якнайгіршого рода засіб гангстерської політики британського уряду. Неясним є лише хто з двох: Великобританія чи Америка досягнула кульмінаційний пункт у перфідії. Рузвельт сказав, що кожна оборона проти британського наступу на французький остров буде прийнята Америкою як напад на саму Америку. Значить, Рузвельт домагається щоби Франція безчинно гляділа як британські відділи вмащеровують на Мадагаскар. Одна велика безличність, яка якнайкраще характеризує цього чесного „політика“. Американська преса зовсім не полишається позаду, але навпаки, оцю гангстерську політику свого президента, ще й підпомагає: „Нью-Йорк Сун“ подає що англійський похід на Мадагаскар слід уважати як воєнну перемогу. Бостонська пресова служба називає напад на Мадагаскар як ознаку офензивного духа, що провадить англо-американців вперед. До цієї перфідії північно-американських часописів долучується ще лицемірство. Бостонська пресова служба завважує, що остров по закінченню війни буде, очевидно, знову повернений Франції, буцім то Англія коли небудь у своїй історії раз заграбовану колонію кому небудь віддала! [8].

8. Вечірній листок (Кременчуг). – 1942. – № 18, 12 травня.

Англійський напад на Мадагаскар.

БЕРЛІН, 7 травня. Британські збройні сили висіли на французькому о-ві Мадагаскарі. Напад обґрунтовується тим, що треба запобігти японським операціям проти опорного пункту французького флоту Дієго Суарес на Мадагаскарі.

Французькі повідомлення кажуть, що французькі збройні сили на Мадагаскарі мають наказ ставити опір англійцям [9].

9. Бюлетень Валківської районної управи. – 1942. – № 27, 15 травня.

СТРАТЕГІЧНЕ ЗНАЧЕННЯ МАДАГАСКАРУ.

ВШІ, 8 травня. Острів Мадагаскар – остання жертва британського грабіжництва – є четвертий щодо розмірів острів світу. Поверхня його становить 592.000 квадратних кілометрів, тобто є на 30.000 кілометрів більша, ніж поверхня передвоєнної Франції. Він лежить у південнозахідній частині Індійського океану і відділяється від берега Африки Мозамбіцькою протокою в 400 кілометрів завширшки. Стратегічне становище Мадагаскару обумовлюється базою морського флоту Дієго Суарес, яка лежить у північнозахідній частині острова і вважається за найпевніше та найкраще озброєний опорний пункт Південного району. Британський напад був спрямований насамперед проти Дієго Суаресу.

Населення Мадагаскару, за останніми статистичними даними, становить 3.105 тисяч людей. В західній частині острова живуть негроїдні мадагаскарці, а в східній – більш світлошкірі говамаляйсько-полінезійського племені. Населення мешкає на здоровій високорівні, яка виповнює більшу частину острова. Року 1885 острів став під французький протекторат, а року 1896 був проголошений французькою колонією [9].

9. Бюлетень Валківської районної управи. – 1942. – № 27, 15 травня.

ДО ПОДІЙ НА о. МАДАГАСКАР.

Англійці зайняли місто Антсіране.

ВШШ. (ДНБ). Як повідомляють компетентні кола, о 17-й годині місто Дієго Суарец все ще чинить сильний опір. Однак підтверджується, що впало місто Антсіране. Це є одне з найзначніших міст над затокою Дієго Суарец, яке англійці зайняли наступом вночі на 7 травня [10].

10. Дніпропетровська газета. – 1942. – № 111 (179), 16 травня.

Перемир'я в Дієго Суарец.

ВШШ. (ДНБ). Компетентні кола підтвердили, що в Дієго Суарец настало перемир'я. Оборонці міста та морської бази ведуть переговори з англійцями про умови припинення війни, У Віші підкреслюють, що перемир'я стосується тільки Дієго Суарец, бої в тилу тривають далі. Там французькі бойові сили все ще чинять опір [10].

10. Дніпропетровська газета. – 1942. – № 111 (179), 16 травня.

Що таке Мадагаскар?

Як відомо, англійське військо висадилося на французькому острові Мадагаскарі, що лежить на схід від південної Африки. Французький уряд заявив протест проти цієї висадки війська, а голова Франції, маршал Петен, висловився так: „Замість того, щоб напасти на своїх ворогів, англійці без усякої причини напали на нашу колонію". Англійці пояснюють свою висадку тим, що, мовляв, японці мають намір напасти на порт Дієго Суарец на цьому острові.

Мадагаскар належить до Франції з 1640 р. Має цей острів 627 тисяч квадратних кілометрів, отже значно більший, як уся територія України. Від Африки відділений Мозамбіцькою протокою завширшки 450 кілометрів. Населення має всього коло 4-х мільйонів, між ним тільки 40 тисяч європейців. Природа Мадагаскару а дуже різниться від африканської. Там нема ні великих африканських звірів, як носорожці, слони, тощо, а ні такого числа птахів, як в Африці. Мадагаскар славний своїм рижом

тютюном, кавою, бавовною і т. д. Головним продуктом вивозу з цього острова до Європи в ванілія, якої звідси вивозять половину того, що з цілого світу, головне місто називається Тананарива (100 тисяч мешканців) [11].

11. Наше слово (Берест). – 1942. – № 7, 17 травня.

АНГЛІЙЦІ БОМБАРДУЮТЬ СТОЛИЦЮ МАДАГАСКАРА.

ВІШІ. За повідомленням з острова Мадагаскара, 31 травня британська авіація робила нальоти на столицю острова. Нападу зазнали два аеродроми в околицях міста. Пошкодження незначні.

В добре поінформованих французьких колах вважають, що англійські повідомлення про ці напади душ перебільшені [12].

12. Нове Українське Слово. – 1942. – № 126 (141), 4 червня.

ВТРАТИ ФРАНЦУЗЬКОЇ ФЛЬОТИ ПРИ ОБОРОНІ МАДАГАСКАРУ.

Віші. – Згідно звідомлення адміралтійства стверджено тепер, що втрати французьких бойових сил при обороні Мадагаскару виносять тільки три кораблі. Окрім помічного крейсера „Богенвій" та одного підводного човна, треба вважати втраченим ще й підводний човен „Ле Герос". Коли, в який спосіб та в якому місці цей підводний човен пропав, у Віші до цього часу невідомо. „Ле Герос" мав водовипорність 1.500 тон і був відданий в службу в 1936 році. Залога складалася з чотирьох офіцерів та 59 матросів [13] [14].

13. Кремянецький Вісник. – 1942. – № 45 (83), 7 червня.

14. Подолянин. – 1942. – № 45 (79), 28 травня.

Англійці бомбардують столицю Мадагаскара.

За повідомленням з острова Мадагаскара, 31 травня британська авіація зробила нальоти на столицю острова. Нападу зазнали 2 аеродроми в околицях міста. Пошкодження незначні.

В добре поінформованих французьких колах вважають, що англійські повідомлення про ці напади дуже перебільшені [15].

15. Відродження (Тараща). – 1942. – № 68 (96), 10 червня.

Дієго Суарец відплатою за британський напад на Мадагаскар.

Токіо. «Нічі Нічі Шімбун» називає японський наступ на Дієго Суарец відплатою за британський наступ на Мадагаскар. Намагання британської фльоти перетворити порт Дієго Суарец на базу для мореплавства між Бомбеєм та Рогом Великої Надії, щоб втримати відкритими дороги на Індійський океан, вповні не вдалились. Часопис заявляє, що японський удар підтверджує твердження, що віддаль ніколи не перешкодить японській флоті у діях, коли вона рішилася діяти [16] [17].

16. Український Голос (Проскуров). – 1942. – № 48 (74), 14 червня.

17. Ружинський Вісник. – 1942. – № 16, 14 червня.

Напад японських підводних човнів на Мадагаскар.

Токіо. Японська головна квартира повідомляє, що спеціальні одиниці підводних човнів японської фльоти в ранішніх годинах 31 травня підчас наглого наступу на Дієго Суарец (Мадагаскар) сторпедували і тяжко пошкодили один британський лінкор з кляси „Кен Елізабет” (30.600 рбт) і один легкий крейсер „Аретуса” (5.220 рбт) [16].

16. Український Голос (Проскуров). – 1942. – № 48 (74), 14 червня.

НІЯКИХ ПЕРЕГОВОРІВ МІЖ ФРАКЦІЄЮ І АНГЛІЄЮ В СПРАВІ МАДАГАСКАРУ.

ДНБ. СТОКГОЛЬМ. Як повідомляє британська служба з Порт Луї, радіостанція Тананаріо – столиці Мадагаскару, підтвердила, що уряд Віші не має ніяких намірів переговорювати з британцями. Промовець заявив, що недавній зв'язок з британцями – це був лише обмін полоненими та інформаціями щодо поранених. [17] [18].

17. Ружинський Вісник. – 1942. – № 16, 14 червня.

18. Українські Вісті (Кіровоград). – 1942. – № 48 (84), 17 червня.

З ПРИВОДУ ЯПОНСЬКОГО НАПАДУ НА МАДАГАСКАР.

ТОКІО. Представник морського міністерства Гідео Гераїде з приводу японського нападу на Мадагаскар та Сідней каже: „Через місяць після протизаконної окупації

Мадагаскару англійцями з'єднання японських спеціальних підводних човнів атакувало Дієго Суарес і завдало дуже важких пошкоджень англійській ескадрі, яка стояла там об'якорена. По дроблиці про наслідки цієї операції і, насамперед, про те, чи були по топлени або пошкоджені військові та інші кораблі британців, з'ясуються пізніше – по поверненні спеціальних підводних човнів до їхніх опорних пунктів". Про напад на Сідней Гераїде сказав: „Якщо австралійці хочуть помірятися силами з японцями, то в нашому розпорядженні є багато плянів, які дозволять нам зламати їхній опір. Але, якщо Австралія хоче миру, то Японія готова простягти їй руку".

Японська преса докладно коментує японські напади на австралійську гавань Сідней та Дієго Суарес в Мадагаскарі. „Ніці-Ніці" підкреслює насамперед колосальне віддалення, яке мали подолати, провадячи свої операції, японські військові сили. Від Японії до Сіднею 4.300 морських миль. Успішні напади на такі далекі пункти показали, що японська флотія може розшукати та атакувати своїх ворогів в усіх їхніх сховищах. Через пошкодження одного британського лінійного корабля, – зауважує „Асахі Шімбун", – англійські пляни оборони Індійського океану musiли відчутно постраждати. Напад на Сідней доводить, що охоронити Австралію не можуть і американці.

МЕЛЬБУРН. Австралійський міністер повітряного сполучення Дрейкфорд заявив, що присутність ворожих підводних човнів у Сіднейській гавані і поблизу австралійського узбережжя треба розглядати, як серйозну пересторогу і що нові напади неминучі. „Повітряна міць Австралії, – сказав він далі, – зростає невпинно, але не можна ні на мить припиняти готувань проти нападу великого масштабу, який готують проти Австралії. Мусимо завжди бути напоготові".

*

В Лондоні несподіваний японський напад на нещодавно вкрадений англійцями французький опорний пункт Дієго Суарес на Мадагаскарі викликав буквально приголомшення. Про це повідомляє шведська преса. Спростовання пошкоджень,

завданих двом британським кораблям, аж ніяк не задовольняє британську громадськість.

Британські спеціалісти гадають, що ці події на Мадагаскарі не дають ще змоги передбачати будь що в безпосередньому майбутньому [19].

19. Голос Охтирщини. – 1942. – № 37, 25 червня.

Яку вагу має Мадагаскар?

Коли острів Мадагаскар, у зв'язку з підлим англійським нападом, опинився у центрі уваги всього світу, то це ще не значить, що треба перебільшувати його вагу та вартість. Цей четвертий по величині острів світу має для англійців тільки те значення, що вони здо були в ньому місток на той випадок, якби їм довелося робити черговий «хоробрий відступ» до Південної Африки, втікаючи із Індії, де вони вже почувають себе дуже погано. Може тоді на розі Доброї Надії вони матимуть час, щоб підрахувати свої втрати та поду мати про безглуздість черчілівської війни.

З господарського боку острів Мадагаскар ще мало використаний. Він має тропічний та субтропічний клімат, не можна сказати, щоб його природа була бідна. Вже кількість людности, а саме, біля чотирьох мільйонів на обширі, рівному території Іспанії та Португалії, вказує на незначне господарське використання цього острова. Франція мала занадто багато колоній і не мала ні часу, ні бажання, ні сил, щоб як слід використовувати природні багатства Мадагаскара. Англійці ж, при їхній ще більш колоніальній ситості і ослабленні англійської метрополії, мають ще меншу змогу розгосподаритись на Мадагаскарі. Вони не можуть цього навіть спробувати, бо кожній такій спробі перешкодили б переможні держави Потрійного пакту.

Придивимся до Мадагаскару трохи ближче. Він простягається на 1.600 кілометрів (це така сама відстань, як від Ленінграду до Криму) перед південносхідним берегом Африки, від якого його відділює Мозамбікська протока, що має 450 кілометрів широчини.

Не вважаючи на цю географічну близькість до Африки, велетенський острів по характеру своєї природи та людности не належить до африканського суходолу.

Мадагаскар це мабуть рештка затонулого континенту, що займав колись місце теперішнього Тихого океану. Від цього континенту залишилися й численні групи островів, такі типові для цього океану. Головна група людности, а саме плем'я Говас, що живе у східній родючішій частині острова, належить до малайської групи. У західній частині Мадагаскару, що має степовий характер і не родючі ґрунти, живуть Сакалави, що теж не залічують себе до негрів.

Географічно Мадагаскар уявляє з себе горбкувату верховину, що лагідно спадає на захід. Найвищі гори підносяться до 2.600 і 2.800 метрів і лежать на сході острова. Тут падають досить рясні дощі, тому плескати берегові смуги поросли тропічними лісами. Навпаки, околиці, що лежать вище, мають степовий характер і дуже здоровий клімат. В цій найгустіше заселеній середній частині східнього Мадагаскару знаходиться стара столиця і резиденція володарів племені говасів Тананаріво. Вона сполучена єдиною залізницею острова з пристанями Таматаво та Андеворанте, що лежить на східньому березі. Залізниця через Тананаріво йде далі аж до гарячих джерел біля Антсірабе. Південно західня частина острова суха – заросла колючими кущами. На самій півночі лежить пристань Дієго-Суарец, на неї найбільше зазіхали англійці.

В той час, коли на верховинах людність займається скотарством, на сході острова та в інших берегових околицях тубільці сіють рис, а французи розводять каву, какао, бавовну, цукрову тростину та ваніль. Вивіз цих продуктів, а також графіту, слюди, фосфату та золота помалу збільшувався. Англійська блокада острова у 1940 р. не загрожувала його людності, бо вона сама могла задоволити свої потреби.

Хоча французи вже давно почали колонізувати Мадагаскар, але тільки у 1885 р. місцевий уряд визнав французький протекторат над островом, після того, як протягом усього XIX століття англійці все більше намагалися поширити свої впливи на Мадагаскарі. Французам довелося забезпечувати свій протекторат над островом війною, яку провадив і Дюшен, Тільки у 1896 р. французи і остаточно анексували

Мадагаскар. Останню королеву острова перевезли спершу на острів Реюніон, а згодом до Алжиру, де вона й померла на засланні у 1917 р. [20] [21].

20. Голос Полтавщини. – 1942. – № 67 (85), 7 липня.

21. Українське Життя. – 1942. – № 74 (49), 17 липня.

МАДАГАСКАР.

Мадагаскар з точки погляду політичних інтересів є сьогодні найбільше помітним островом землі.

Щодо величини острів Мадагаскар стоїть на четвертому місці після Гренляндії, Нової Землі та Борнео. Серед його майже 4-мільйонного населення живуть кругло 25.000 французів та чужинців. Головне місто Татавіво має кругло 120.000 населення та з європейської точки погляду є великим європейським містом. У своїй геологічній будові Мадагаскар з'являється останками давньої земної кулі, яка за дослідями багатьох вчених вважалася великим континентом від східного побережжя Південної Америки аж до Австралії та була правдоподібно пов'язана з Азією через Індію. Властивий звіриний та рослинний світ Мадагаскару, мабуть, сам промовляє якнайкраще за цю теорію. Так, наприклад, «Дерево подорожніх» та інші рослини поза Мадагаскаром трапляються, лише в Південній Америці. Це дерево, науково названо «Равеналія», дістало свою романтичну назву тому, що його листки мають у собі стільки води, що подорожньому в сухих степових просторах може служити джерело води. Звіриний світ наближається своїми основами до Африки, однак, має свої власні ознаки самостійного розвитку. Окрім цього, Мадагаскар має, ще багато гатунків звірят та рослин, які лише є, властиві цьому острову й більш піде їх нема. Острів, багатий на літучих звірят, яких є більше як 28 порід, в тому числі 25 порід лише, можнд знайти на цьому острові. Особлива порода півмаври з 50 різними підмінами є також тільки властивістю острова. Клімат острова є тропічний, на східному побережжі не здоровий: цілий рік переходять через острів південносхідніпасати.

Араби назвали Мадагаскар «Місячним Островом». Про це вже згадує Марко Польо. Однак, відкрито його у 1506 році португальськими купцями, які прозвали його островом Льоренса. Від XVII століття спорили між собою голландці, англійці та французи за посідання Мадагаскару. В 1890 році вдалося малайському племені «Говва», яке в давні часи примандрувало, заволодіти частиною острова. Лише поволі вдалося продовж минулого століття зломити силу пануючого дому них завойовників. Саме Франції пощастило в цьому напрямі мати якнайбільший успіх та в 1890 році Англія признала острів французькою сферою інтересів. Остання володарка, королева Ранавальона III в 1896 р., коли Мадагаскар став французькою колонією, була здетронізована та заслана. Вона померла в 1916 р. (П.Ф.С.) [22].

22. Маріупільська Газета. – 1942. – № 86, 10 липня.

МАДАГАСКАР МАЄ ВРЯТУВАТИ СОВЕТСЬКИЙ СОЮЗ.

За повідомленням Британського інформаційного бюро, Англія вирішила нарешті велике питання, як зробити так, щоб був вовк ситий і коза ціла... Вовк – це Советський союз, що хотів би побачити кров, пролиту на «другому» фронті, а коза – це, звичайно, Англія, яка хотіла б залишити вовка голодним, бо не має змоги йому допомогти.

Тепер Британське інформаційне бюро вимудрувало таке розв'язання справи, що має задовольнити обидві сторони. Бюро вбачає цю розв'язку в окупації французької колонії – острова Мадагаскара біля південно-східного побережжя Африки.

Ця окупація має цілком змінити хід війни і врятувати Советський союз, бо вона «передає ініціативу в британсько-американські руки». Таким чином наче б то перекреслюються японські плани, а німецький наступ на Советський союз обертається на нівець.

От і знову бачимо, яв просто «геніальна англійська голова» вирішує складні справи. «Ударом меча» Мадагаскаром, що впав на голову Франції, колишньому союзникові сміливо розрізано Гордіїв вузол «другого фронту». Всі питання, зв'язані з неспромогою допомогти Советському союзу, розвіялися, як дим. Англійці за одним

махом виконали свій обов'язок щодо Союзів. Їм уже не треба ні турбуватися про матеріальну допомогу йому, ні посилати свої війська для відтяження союзу, бо всі більшовицькі домагання підтримки цілком задовольнив Мадагаскар.

А коли Англійське інформаційне бюро водночас стверджує, що «Англія не в стані розпочати наступ у великому масштабі» та що «ніхто навіть не може сказати, що Англія до цього підготовлена», то це вже не важливе, бо Союз як чи так уже врятований.

Егеж, англійці – народ мудрий і дотепний! Досі ніхто не зацікавився далеким Мадагаскаром, а що було простіше, як зайняти його? Англіцям нема вже чим журитися: Союз врятований, і все йде, як по маслі! [23].

23. Нове Запоріжжя. – 1942. – № 60 (74), 11 липня.

Португалія на сторожі.

ЛІСБОНА. – Подорож португальського міністра колоній, доктора Махадо, в африканські частини португальської імперії – це наявний доказ спочування, якщо не турботи, з якою португальський уряд слідкує за долею тих своїх посілостей. Обі португальські посілости, Мозамбік і Анголя, межують частинно з південно-африканською унією та й з інших сторін окружені просторами, що під цю пору стоять під англійськими впливами. З того погляду факт, що міністер колоній дістав окремі упонажнення, набирає своєї вимови.

Португальські Колонії свідомі небезпеки, що випливає з цього експонованого географічного положення, а захоплення Мадагаскару англійськими військами було для них поважною пересторогою. У зв'язку з тим стаття південно-африканського часопису «Наталь Меркурі», який займався недавно потребою військової окупації португальської, Східної Африки, викликав у політичних колах Мозамбіка помітне здивування. У згаданій статті політик, Онлюкер домагався, щоб не тільки Мадагаскар, але й Мозамбік своєчасно обсадити військом, бо – як казав він – може прийти, день, коли буде божевіллям придержуватися писаної букви закону.

Цей цинічний англійський, визов не залишився без відповіді. Часопис «Нотісіяс», що виходить у португальській колонії «Льоренсо Маркес», дав йому відправу, з якої досить навести такі речення: „Онлюкер домагається нічого іншого, тільки знехтування пошани міжнародного права, законів, звичаєвої приличности у міждержавних взаєминах у користь заспокоєння чийогось, інтересу, хоч би це навіть вимагало насилля. Онлюкер визбувається останків особистої приличности. А чей же він здає собі справу, що ми не дозволимо, щоб на португальській території, висіли ворожі війська і зробимо всі потрібні для цього протизаходи» [24].

24. Краківські вісті. – 1942. – № 164 (611), 28 липня.

Британський напад на Мадагаскар.

Віші.

Як повідомляють. Вчора ранком почався англійський наступ на багато портів Мадагаскару. Британці висадили військо в різних частинах острова.

З Амстердаму передають звіт «Рейтера», що одночасно за атаковано порти Маюнга, Амбая та Морендара [25].

25. Волинь. – 1942. - № 72 (100), 17 вересня.

Ляваль про новий напад на Мадагаскар.

Віші.

Ляваль прийняв вчора пополудні представників краєвої та закордонної преси, щоб передати їм свою думку про новий англійський напад на Мадагаскар. На початку було відчитано англійський комунікат про поновлення дій проти Мадагаскару та урядовий комунікат ЗДА, яким Вашингтон апробує та морально підтримує, англійський поступок. У відповідь на це шеф уряду подав до відома представникам преси телеграму генерального губернатора Мадагаскару Анета, з якій між іншим говориться, що поступку Англії ніяк не можна виправдати. Губернатор відкидає англійські та американські твердження та стверджує, що чужі підводні човни ніколи не користувалися мадагаскарськими портами Не, може бути мови про присутність будьякої комісії для перемир'я, або іншої закордонної контролю. Японські підводні

човни та літаки ніколи не пока зувалися в Мадагаскарі. Тому англійсько-американські твердження є цілковито безосновні. По прочитанні цієї телеграми Ляваль ствердив, що брехня однієї сторони протиставиться заяві генерального губернатора Мадагаскару. Твердження, що про англійську акцію рішають військом причини не витримує критики. Якщо Англія та ЗДА думають, заявив Ляваль, що вони можуть покликуватися на такі аргументи які подано в їхніх заявах, то він Ляваль вірить, що відповідь генерального губернатора є цілком чесна та вистрачальна. На питання чи Франція не передбачає жодних особливих заходів, Ляваль відповів: «поки що ні». На питання чи передбачається де марше Ляваль відповів потакуюче. Вкінці заявив Ляваль, що ЗДА відповідає за Мадагаскарську аферу нарівні з Англією. Пізніше відповів Ляваль ще на одне питання, а саме, чи американці не дали жодних генеральних гарантій у відношенні до Мадагаскару, що в обох відчитаних комунікатах Вашингтону і Лондону пороблено обіцянки, що Франція отримає пізніше Мадагаскар знову [25] [26].

25. Волинь. – 1942. - № 72 (100), 17 вересня.

26. Вірним шляхом (Ярмолинець). – 1942. – № 33, 27 вересня.

БРИТАНСЬКИЙ НАПАД НА о. МАДАГАСКАР.

Як повідомляють з Віші, розпочався англійський наступ на Мадагаскар. Британці висадили військо в різних частинах острова.

З Амстердама передають звідомлення Рейтера, що одночасно атаковано порти Маюнга, Амбая та Морендара.

Як повідомляє Рейтер з Вашингтона, міністерство закордонних справ зажило, що Англія та ПАСШ договорилися, «якщо треба», провадити дальші спільні військові дії на Мадагаскарі.

ОБУРЕННЯ У ФРАНЦІЇ.

Обурення французької громадськості з приводу нового англійського десанту на Мадагаскарі відбиває преса.

«Авенір» говорить про «безглуздий напад» на Мадагаскар, а «Монітор» пише, що Мадагаскар має бути підміною другого фронту. Газета підкреслює, що Англія цим «ординарним нападом» на Францію хоче помститися за поразки на інших фронтах. «Також і цього нападу, – пишеться далі, – не можна виправдати». «Англія бачить, як її імперія все більше розпадається, пише «Авенір», і хоче без ризику вирівняти свої втрати на французьких землях. Історія вчить, що такого роду здобутки Англія шукала з найбільшим бажанням». Також інформаційне агентство Офі думає, що цього нападу не можна пояснити стратегічно. але що його вирішено «з інших причин».

В Руані відбулися збори протесту французької народної партії та деяких політичних груп проти бомбардування англійцями цього міста. Винесені рішення, в яких вимагається: 1. Інтернувати британських громадян, які є у незайнятих областях; 2. Конфіскувати їхнє майно на користь пошкоджених бомбардуванням; 3. Взяти в заставу англійські колонії, особливо у французькій західній Африці [27].

27. Дніпропетровська Газета. – 1942. - № № 198 (266), 17 вересня.

Британський напад на Мадагаскар.

Віші. Як повідомляють, 9 вересня ранком почався англійський наступ на багато портів Мадагаскара. Британці висадили військо в різних частинах острова.

З Амстердама передають звідомлення Рейтер, що одночасно заатаковано порти Маюнга, Амбая та Морендара [28] [29].

28. Український Голос (Проскурів). – 1942. – № 75 (101), 17 вересня.

29. Нове Українське Слово. – 1942. – № 216 (231), 17 вересня.

США та Англія спільно виступили проти Мадагаскара.

Амстердам. Як Рейтер повідомляє з Вашингтона, міністерство закордонних справ заявило, що Англія та Сполучені Штати домовилися «якщо треба» почати дальші військові дії на Мадагаскарі [28] [29].

28. Український Голос (Проскурів). – 1942. – № 75 (101), 17 вересня.

29. Нове Українське Слово. – 1942. – № 216 (231), 17 вересня.

Римські кола про англійський напад на Мадагаскар.

Рим. Як агентство Стефані передає, на думку римських політичних кіл, новий напад англійців на Мадагаскар вважається доказом цинізму творців Атлантийської карти, які так в Індії, як на Мадагаскарі, як і в Ірландії та в Ірані так обходяться з людським життям, як це відповідає їхнім інтересам. Новий вчинок у відношенні до Франції вважається в Римі тим більш гідним уваги, що він звернений проти краю, який проливав кров за Англію та Америку. Як зазначають в Римі, немов би Англія з браку справжніх перемог над ворогом шукала легких перемог над своїм колишнім союзником, який втратив силу на службі англосаксонських інтересів, та якого існуючі ще зменшені бойові засоби розсіяні по всіх французьких землях на цілому світі, і які так і принадажують Англію, щоб досягнути легкої перемоги [28] [29].

28. Український Голос (Проскурів). – 1942. – № 75 (101), 17 вересня.

29. Нове Українське Слово. – 1942. – № 216 (231), 17 вересня.

Шукають реваншу.

Поразки на всіх фронтах, які незмінно супро водять всі дії англійської армії, спонукали британське командування до нової авантюри, що має уквітчати англійську зброю дешевими лав рами.

Як повідомляють з Віші, 10 вересня англійське військо в значній кількості висадилося; в портах французького острова Мадагаскару. Про масштаб вторгнення свідчить хоч би той факт, що лише до гавані Мажунг увійшло 15 британських суден.

Не зважаючи на нерівність сил, французькі гарнізони вперто захищали свою територію. Президент Лаваль заявив представникам преси: «Англійці знову напали на Мадагаскар. Тиха країна з миролюбним, вірним Франції, населенням, перетворюється на арену війни...»

Французькі часописи добре розуміють і правильно трактують справжню мету англійської інтервенції, «Мадагаскар – пише «Монітор» – повинен замінити «другий фронт». Напад на беззахисний острів має применшити ганьбу поразок на інших театрах війни». Цікава позиція Америки, яка має свого офіційного представника в

Віші і ніби-то підтримує з Францією дипломатичні стосунки, а разом з тим офіційно схвалює анексію Мадагаскару [30].

30. Голос (Берлін). – 1942. – № 31, 20 вересня.

БОЇ НА МАДАГАСКАРІ.

Англійці йдуть на столицю Мадагаскар.

СТОКГОЛЬМ, 22 вересня, (тп). – Згідно з повідомленням англійської інформаційної служби, британські відділи мають бути недалеко столиці Мадагаскару Тананаріва. Також відділ, що зробив висадку біля Таматаві, машерує на столицю [31].

31. Львівські Вісті. – 1942. – № 215 (339), 23 вересня.

Бої на о. Мадагаскарі.

Як повідомляють компетентні кола, англійське військо зайняло два порти на Мадагаскарі – Носсібе та Норондава. 10-го вересня Мадагаскар повідомив, що англійці досягають порту Каморе та що надвечір вони були під Муватанана.

32. Дніпропетровська Газета. – 1942. – № 201 (269), 24 вересня.

ПОСЛАННЯ ГУБЕРНАТОРУ МАДАГАСКАРА.

Генеральний губернатор Бреві переслав як державний секретар колоній таке послання генеральному губернаторові Мадагаскара: «Нез'ясований та невинуватий напад на Мадагаскар у Франції є предметом обурення проти Англії. Шеф держави маршал Петен та французький уряд схиляють голови перед нещасними жертвами та виявляють своє співчуття та довіру. Ціла країна зворушена вірністю та хоробрістю Мадагаскара. Приклад Мадагаскара дає французькому народові нову віру в його долю».

33. Дніпропетровська Газета. – 1942. – № 201 (269), 24 вересня.

ІТАЛІЯ ПРО НОВИЙ АНГЛІЙСЬКИЙ НАПАД.

Новий британський напад на Мадагаскар не здивував Італію. В цій події вбачають тут підтвердження англо-саксонської політики втягати інші країни проти їх волі у війну, політики, доказів якої Англія та ПАСШ вже дали багато.

33. Дніпропетровська Газета. – 1942. – № 201 (269), 24 вересня.

ВОЄННО-ПОЛІТИЧНІ ВІСТІ.

США та Англія спільна виступили проти Мадагаскару.

Як повідомляє «Рейтер» з Вашингтону, міністерство закордонних справ заявило, що Англія та США домовилися: «якщо треба», почати дальші військові дії на Мадагаскарі.

Британський напад на Мадагаскар.

Як повідомляють, вчора ранком почався англійський наступ на багато портів Мадагаскару. Ританці висадили військо в різних частинах острова.

З Амстердаму передають повідомлення «Рейтер», що одночасно атаковано порти Маюнга, Амбая та Морендара.

Два порти на Мадагаскарі зайняті.

Як повідомляють компетентні кола, англійське військо зайняло два порти на Мадагаскарі: Носсібе та Норондава.

10 вересня Мадагаскар повідомляв, що англійці досягнули порту Каморе та що під ніч стали вони під Муватанана [34].

34. Голос Волині. – 1942. – № 78, 26 вересня.

УРЯДОВИЙ КОМУНІКАТ ПРО ПОЛОЖЕННЯ НА МАДАГАСКАРІ.

Сьогодні оголошено такий урядовий комуніат про положення на Мадагаскарі:

Якщо генеральний губернатор Мадагаскару намагався припинити пролиття крові, розпочинаючи переговори з британським головним командуванням, то воно поставило такі тяжкі умови, що не можна було прийти до будь-якого вирішення. Тому генеральний губернатор вирішив боронити острів до останнього.

В рівній мірі треба застерегти загаль перед інформаціями з закордонних джерел про ці питання, які можуть з'явитися, Англійці змогли пробитися лише на 170 клм. в

середину краю і то за 6 з половиною днів. Хоча й яке некорисне відношення сил і зброї, однак пороблено всякі заходи, щоб продовжувати боротьбу [34].

34. Голос Волині. – 1942. – № 78, 26 вересня.

БРИТАНСЬКИЙ НАПАД НА МАДАГАСКАР.

ВІШІ. Як повідомляють, цими днями почався англійський наступ на багато портів Мадагаскару. Британці висадили військо в різних частинах острова.

З Амстердаму передають звіт про повідомлення „Рейтера“, що одночасно заатаковано порти Маюнга, Амбая та Морендара [35].

35. Нове Життя (Первомайськ). – 1942. – № 27, 27 вересня.

Другий розбійницький напад на острів Мадагаскар.

СТОКГОЛЬМ. Англійський офензивний дух за браком інших можливостей знову знайшов собі об'єкт далеко зовні великих театрів війни. Про нові британські намагання висадити десант на французькому острові Мадагаскарі повідомляють у Віші, що після марної спроби десанту збройних сил генерала Де-Голля 8 вересня за 15 кілометрів на північ від Майюнга вранці 10 вересня британські збройні сили перейшли в наступ. Він спрямований на декілька портів на західньомадагаскарському узбережжі. Одночасно на світанку 10 вересня сильна флот атакувала Майюнг – великий порт на західньому узбережжі Мадагаскара – далі Амбайна, 200 клм. на південь від Дієго Суареца і Морондаву, 350 клм. на південь від Майюнги.

Обурення французької громадськості проти цього нового ганебного вчинку бувшого союзника також велике, як і проти нападу британської авіації на цивільне населення міста Руана. Особливо участь і поведінка американських летунів та вашінгтонського уряду зробили приголомшуюче вражіння, тим більше, що Рузвельт навіть відзначив високим орденом генерала Екера, (головнокомандувача північноамериканської авіації в Європі) за „успішну співпрацю“ в бомбардуванні Руана [36].

36. Уманський Голос. – 1942. – № 78 (112), 27 вересня.

Англійський напад на Маюнга.

ВІШІ. Як урядово, повідомляють, англійці перевели напад на Маюнга 13 вересня більше ніж 40 кораблями та висадили на берег велику кількість матеріалу. По дуже сильному опорі французьких частин та тубильців треба було здати в неділю Меватана, яка попала в англійські руки [36].

36. Уманський Голос. – 1942. – № 78 (112), 27 вересня.

ФРАНЦУЗЬКЕ ОБУРЕННЯ НА НОВИЙ АНГЛІЙСЬКИЙ ДЕСАНТ. НА МАДАГАСКАР.

ВІШІ. Обурення французького громадянства на новий англійський десант на Мадагаскарі відзеркалює сьогоднішня ранішня преса. «Авенір» говорить про „безличний напад" на Мадагаскар, а „Монітер" пише, що Мадагаскар має бути підмінкою другого фронту. Часопис підкреслює, що Англія тим «ординарним нападом» на Францію хоче помститися за поразки на інших фронтах. Також цього нападу – пишеться далі – не можна виправдати. Англія бачить, як її імперія все більше розпадається, – пише „Авенір," – та хоче без ризику вирівняти собі втрати на французьких землях. Історія вчить, що цього роду добичі Англія шукала найрадше. Також інформаційна агентура ОФІ думає, що цього нападу не можна стратегічно пояснити, але що його вирішено з інших причин" [37].

37. Нове Життя (Первомайськ). – 1942. – № 27, 27 вересня.

Мадагаскар.

З повідомлень останнього часу видно, що Англія, не маючи успіху на великих театрах воєнних дій, вибрала для свого наступу Мадагаскар, як віддалену від головних боїв територію. В комюніке британського військового міністерства повідомляється, що, починаючи зранку 10 вересня, на Мадагаскарі точаться воєнні операції з „задовільним перебігом".

Нові воєнні операції ва Мадагаскарі, важливому в стратегічному відношенні пункті, розгортаються в повній погодженості з США.

Мадагаскар являється одним з великих островів, четвертим по розміру в світі, і розташований в Індійському океані на схід від Африки. Острів Малагаскар від Африки відокремлюється Мозамбікською протокою.

Мадагаскар лежить в полосі жаркого клімату, поверхня острова переважно гориста. На захід гористість змінюється низинами, придатними для тропічних рослин.

В горах Мадагаскара зустрічаються великі багатства: графіт, слюда, кольорове каміння, золото, залізо, радій тощо. В лісах є багато цінних порід, наприклад: чорне дерево, червоне дерево та інше.

М'яккість клімату, значна кількість річок і озер сприяють розвиткові самих різноманітних галузей сільського господарства. З зернових культур на Мадагаскарі найбільш поширені маток, рис, маїс та інші.

На сході і в центральній частині Мадагаскара високорозвинене скотарство. В 1926 р. на Мадагаскарі нараховувалось 7.695 т. голів рогатої худоби, 386 т. свиней.

В господарстві Мадагаскара велике значення відіграють плантації кофе, какао, каучукових порід, ваніль та інш., які розміщені на півночі та північному заході. Велику роль відіграють також плантації цукрової тростини та шовковичного дерева для вирощування шовковичних коконів.

Мадагаскар має досить розвинену залізничну сітку. Так, ще року 1926 – 27 залізних доріг нараховувалось 694 км і 3 тис. км хороших автомобільних доріг.

Населення Мадагаскара складається головним чином з мадагасів, яких нараховують до 4 мільйонів та французів – до 20 т. Головне місто Мадагаскара – Антананаріво. В адміністративному відношенні до Мадагаскара приєднані острови – Коморські, Кергуелен, Крозе, С. Поль, Новий Амстердам. Ці великі острови Індійського океану відомі головним чином рибними і морськими промислами.

Мадагаскар став належати до Франції з 1885 року. Це офіційно визнала і Англія. В теперішній війні Англія і Америка прямо виступають проти свого колишнього союзника, Як повідомляє агенство Стефані, „Англія через відсутність

справжніх перемог над ворогом шукає легких перемог над колишнім союзником... Новий вчинок у відношенні до Франції вважається в Римі тим більш гідним уваги, що він звернений проти країни, яка проливала кров за Англію і Америку". М.К. [38].

38. Відродження (Тараща). – 1942. – №104 (132), 27 вересня.

Ляваль про новий англійський напад на Мадагаскар.

ДНБ. ВІШ. Ляваль прийняв вчора пополудні представника краєвої та закордонної преси, щоб передати свою думку про новий англійський напад на Мадагаскар. На початку було прочитано англійський комунікат про поновлення дій проти Мадагаскара та урядовий комунікат ЗДА, яким Вашингтон апробує та морально підтримує англійський вчинок, У відповідь на це шеф уряду подав до відому представникам преси телеграму генерального губернатора Мадагаскара Анета, в якій, між іншим, говориться, що вчинок Англії ніяк не можна виправдати. Губернатор відкидає англійське та американське твердження та стверджує, що чужі підводні човни ніколи не користувалися мадагаскарськими портами. Не може бути мови про присутність будьякої комісії для перемир'я або іншого закордонного контролю. Японські підводні човна та літаки ніколи не показувались в Мадагаскарі. Тому англійсько-американські твердження є цілковито безпідставні. Прочитавши цю телеграму, Ляваль ствердив, що брехня одної сторони протиставиться заяві генерального губернатора Мадагаскара. Твердження, що про англійську акцію рішають військові причини, не витримує ніякої критики. Якщо Англія та ЗДА думають, заявив Ляваль, що вони можуть зіслатися на такі аргументи, які подано в їхній заявах, то він, Ляваль, вірить, що відповідь генерального губернатора є цілком ясна та вистачальна. На питання, чи Франція не передбачає жодних особливих заходів, Ляваль відповів: «покищо ні». На питання: чи передбачається де марше, Ляваль відповів потакуюче. В кінці заявив Ляваль, що ЗДА відповідає за мадагаскарську аферу нарівні з Англією. Пізніше відповів Ляваль ще на одне питання, а саме: чи американці не дали жодних генеральних гарантій у відношенні до Мадагаскара, що в обох відчитних комунікатах Вашингтона та Лондона

пророблено обіцянки, що Франція отримає пізніше Мадагаскар знову. Нажаль, Лондон та Вашингтон забули ставити дату, коли це має статися [39] [40].

39. Дніпрова хвиля (Кременнучуг). – 1942. – №72 (89), 3 жовтня.

40. Коростишівські вісті. – 1942. – № 15, 26 вересня.

Мадагаскар і далі провадить боротьбу.

Видане офіційне комюніке, в якому повідомляється таке: переговори генерал-губернатора Мадагаскара з британським верховним командуванням ні до чого не привели, бо Англія висунула неприйнятні вимоги. Тому генерал-губернатор вирішив провадити оборону острова до останньої можливості. За 6 днів англійцям удалось просунутись вглиб лише на 170 кілометрів. Не зважаючи на те, що співвідношення сил і озброєння далеко не на користь Мадагаскара, вжито всіх заходів для дальшого продовження боротьби [41].

41. Ніжинські Вісті. – 1942. – № 56, 7 жовтня.

Послання Петена захисникам Мадагаскара.

ВІШІ. Голова держави маршал Петен звернувся до населення Мадагаскара з посланням, в якому він констатував, що острів зараз перебуває перед найтяжчим випробуванням. Після падіння Тананаріва, говориться в посланні, жменька людей продовжувала чинити опір під керівництвом генерал-губернатора Ане та генерала Гійме. Якби Англія навіть зайняла весь острів, закінчується послання, однієї перешкоди вона, проте, не змогла б подолати, – „непохитної волі населення Мадагаскара залишитися французами" [42] [43] [44].

42. Українські новини. – 1942. – №81 (107), 10 жовтня.

43. Нове Українське Слово. – 1942. – № 230 (245), 3 жовтня.

44. Вісті Остерщини. – 1942. – № 82 (103), 16 жовтня.

Населення Мадагаскару закликано до вірності маршалу Петену.

Державний секретар для колонії, генеральний губернатор Бреві звернувся вчора від імені французького уряду до населення Мадагаскару з закликом, яким передає населенню становище, що воно його має зайняти, коли б в наслідок англійського

нападу мало тимчасово потрапити під британську владу. Воно має: 1. Дотримувати вірності маршалові Петенові, 2. Залишитися на місці, щоб продовжувати французьку колонізацію на добро Франції. Вони мають вживати всього, що можна б інтерпретувати як підлеглість зрадницькій владі або чужому урядові. Особливо колоніальним урядникам Мадагаскару звертається ще раз увагу на те, що вони мають виконувати свою дільність лише згідно присяги на вірність голові французької держави маршалові Петену [45] [46] [47].

45. Нова Шепетівщина. – 1942. – № 83, 22 жовтня.

46. Український Голос (Проскурів). – 1942. – № 87 (113), 29 жовтня.

47. Дніпропетровська Газета. – 1942. – № 217 (285), 20 жовтня.

Англійці грабують французьких полонених.

Згідно звідомлень агенства Офі, британські вояки на Мадагаскарі в околиці Амбосі, пограбували у французьких полонених їхні цінні речі та забрали їх обручки [45] [46] [47].

45. Нова Шепетівщина. – 1942. – № 83, 22 жовтня.

46. Український Голос (Проскурів). – 1942. – № 87 (113), 29 жовтня.

47. Дніпропетровська Газета. – 1942. – № 217 (285), 20 жовтня.

ЗМАГАННЯ ЗА МАДАГАСКАР.

Битва за Амбозіту досі ще триває, як повідомляє державний секретаріат в справах колоній з Віші. Запеклі бої точаться в південній частині міста та в найближчих околицях. Англійці навально атакували французькі позиції, запровадивши у дію велику кількість артилерії та літаків. Наступ відбито. Незважаючи на застосування танків, англійці змушені відступити і залишити укріплені лінії, які вони захопили-були підчас штурму.

48. Голос (Берлін). – 1942. – № 36, 25 жовтня.

Боягузливий напад Черчілла на Мадагаскар.

Незважаючи на «нормальні» стосунки з Віші, Рузвелт схвалює піратські вчинки.

З часу організації «другого фронту» в Західній Європі, британський уряд вирішив учинити другий неризикований, напад на Мадагаскар.

5 травня 1942 року в Кур'єр-Байї мала місце перша спроба висадження десанту. Тодішній напад, що мав на меті, насамперед, захоплення портів Дієго Суарецу, збудив скрізь обурення і зменшив британський престиж. Сам уряд США відступився тоді під таких заходів. Тільки Черчілл у па латі громад зміг оповити славою великих героїчних учинків серію невдач під час завоювання частини французького Мадагаскару. 14 травня французькі наземні і морські збройні сили після жвавого опору змушені були здати рейд і порти Дієго Суарецу. Здавалось, ніби британці передусім хотіли задовольнитися окупацією Дієго Суарецу; спочатку не було жодної спроби заглиблятися далі на південь у глибину, острова. Очевидно британці мали надію також без великих воєнних операцій захопити весь острів, бо вони були в той час припадливої думки, що уряд і населення Мадагаскару з радістю піддасться Англії.

Французький генерал-губернатор Анет всеж залишився вірним уряду Віші, і мав постійний зв'язок з Віші. Тубільне населення лишалось лояльним. Після провалу британських сподівань напад 5 травня було доведено до кінця 2 липня через окупацію острова Майотте на крайній півночі Мозамбікської протоки, яка відокремлює острів від африканського суходолу. Острів Майотте було окуповано також без жодного ризику і опору.

В той час британський уряд вірив, що тодішню справу легкого завоювання треба продовжити, оскільки на інших справжніх театрах воєнних дій успіхів він не мав. Знову було введено в бойові операції значні сили і численні судна, щоб захопити порти на західньому побережжі Мадагаскару. Воєнний зміст операції впливав із значення портів, яке вони мали як місця постачання британських суден і конвойних караванів, що пройшли від мису Доброї Надії в напрямку до Червоного моря. Політичний зміст цього заходу ясний, як його не намагаються фальсифікувати в офіційних британських відчитих.

У той час, як при першій окупації Мадагаскару здавалось, ніби Англія не намірена використовувати господарчі багатства Мадагаскару, з нових же дій можна зробити висновок, що також і експлуатація сировини Мадагаскару для британців має привабу з огляду на їх стан постачання. З таких міркувань британці нараз з великими втратами захопили порт Маюнку – найбільший порт на західному побережжі Мадагаскару, що лежить від портів Морундави на 550 клм. на південь від Маюнки, і нарешті порт Амбаю, на 200 клм. на південь від Дієго Суарецу.

Британська авіація заглибилась у центр острова, щонайменше на 160 клм. Наявні французькі оборонні сили такі незначні, що більших воєнних операцій чекати не можна, і отже Англія може легким, хоча і безславним успіхом принести заспокоєння своїй збудженій громадськості.

Британський уряд виразно підкреслює, що напад на Мадагаскар на цей раз було проведено за згодою уряду США. Отже, Рузвельт також відповідає за цей піратський акт проти французької колонії, оскільки уряд США все ще підтримує дипломатичні стосунки з Віші [49].

49. Маріупольська газета. – 1942. – № 139, 31 жовтня.

МАДАГАСКАР – ЗАЧАРОВАНИЙ ОСТРІВ.

Ніби зоря, що впала в сотового простору, лежить цей куди більший від Німеччини острів, на південь від екватора, при східному узбережжі Африки, в Індійському океані. Як полонина з вулканами, він здебільшого горяний.

Мадагаскар – це решта загиблого на початку третичного періоду материка, що простягався від Африки, а давніше навіть від Південної Америки, через низку островів, Австралію, Індію, до Гімалаїв. Більша частина цього материка через вічну зміну земної кори затонула в океані. З цієї катастрофи врятувались викинуті хвилиною тварини й рослини, які в інших місцях загинули. Вони надають острову своєрідної краси. Три чверти тамтешнього рослинного царства можна знайти лише на Мадагаскарі. Тварини навдивовижу, малі, це, імовірно, проміжні форми раніших часів, які тут не розвивались. Відвічні ліси по схилах східного узбережжя заселяють

стада плодючих лемурів – мавпівок, чогось середнього між гризунами та мавпами. Вони бавляться на палісандрових, рожевих та ебенітових деревах і завзято стрибають на килими з орхідей. Найпоширеніша і найкорисніша на Мадагаскарі тварина, яка нищить комах – їжак, маленьке веселе звірятко, з подовженим свинячим писочком. Тхір – єдиний тут хижак, і його не долюблюють, бо він ласий до курятини.

Тубільці, так само, як і карликові племена, вимерли. З тихоокеанських просторів прибули старомалайські монгольські народи і величезний острів посіли життєрадісні, лагідні люди. Щось із тисячу років тому прибули сюди з Суматри гова, маляйці, які принесли з собою свою культуру, ввели індійську кастовість, причому нижчі верстви їх були за рабів.

Торгівлю рабами скасували тільки в 1817 році.

Нові жителі, як то буває звичайно у французьких колоніях, перемішалися з сміливими мандрівниками усіх рас. В столиці Тананаріво, що височіє в горах, бачиш не тільки маляйські брунатні, але й жовтяві і білуваті обличчя; бачиш людей з білою шкірою, з старанно причесаним чорним волоссям, в звичайному європейському одягу – мішанину білих з маляйцями.

Вдача мадагаскарців – лагідна й спокійна. Етика розвинена мало, родинної моралі нема зовсім. Звичаї панують тут якнайвільніші. Зри вають безжурно квіти і відкидають геть. Молодь, беручи шлюб, не має чого закинути один одному – кожний має вже за собою життя, сповнене чуттєвих втіх. Та й шлюби у них – скороминущі стосунки, і коли жінка, не подобається більше чоловікові, він відмовляє їй грошей – шлюб зламано, і жінка повертається до батьків. Єдине, що властиво цьому народові, – це жадоба дітей. Вони бажають бути так само плодючими, як первісні ліси за їхніми плантаціями. І що більше дітей має жінка, то більш її шанують. Нікому не спало б тут на думку займатися серйозними питаннями. Скрізь бринять пісні кохання, чути казки або веселі теревені про родючі землі цього соняшного острова.

Справді, вони родючі і дають працювитуому плянтаторові необмежені можливості. Він може створити собі тут легке й багате життя; скрізь готова дешева, робоча сила і сприятливі умови ґрунту, клімату та зрошення. З гір в долину спадають струмки і річки, а над усім малознаним зачарованим островом сяє збудне сонце.

Природа обдаровує плодами й рослинами з райською щедрістю: банани, фіґи, помаранчі, какао, ваніля – так і ваблять до себе. Пряний аромат від кавових кущів сповнює повітря. По схилах гір і в долинах росте риж. В розпалі літа, тут – від грудня до травня – вода бурхливими потоками, заливає всю землю. Від плантацій вантажники приставляють до океанських пароплавів риж, каву, кавчук, віск і шкіри; в полонині дуже поширене тваринництво.

Мадагаскар має 627.327 кв. км.; населення становить близько 4 мільйонів чоловіка – з них 23.000 французів. Столиця Тананаріво має по над 100.000 мешканців; шпичасті, кількоповерхові будиночки і вальковані червонною глиною вулиці надають їй надзвичайно мальовничого вигляду. Торговельні квартали рясніють крамницями, безперервним потоком пливають юрми людей, одягнутих в біле, навкруги вирує життя. Провінціальні чистенькі, веселі міста сполучені добрими проїзними шляхами – авто мчать повз не абиякі готелі. Найвідоміший з них «Готель де Вен», в Антсірабі – старий курорт з теплими джерелами серед гір і лісів полонини. Сюди приїздять лікуватися з найвіддаленіших місць, навіть з Південної Африки. Гарні парки облямовують замріяне озеро.

Франція небагато сприяла економічному розвитку цього маленького континенту, і до світового торговельно-промислового обігу його ще не прилучено.

До столиці Тананаріво прокладено залізницю в 900 кілометрів завдовжки, побудовано кілька тисяч кілометрів шляхів, розроблено кілька графітових, лоснякових та фосфорних копалень і кілька зотопромивок. Щождо виявлених уже родовищ вугілля, заліза, платини, урану, міді, олива, ніклю, срібла, ба навіть нафти, їх ще й дотепер не розроблено і навіть добре не досліджено. Золота продукція становить близько 500 кг щорічно. Графіту близько 10.000 тонн, самоцвітів

видобувають на 1 – 2 мільйони франків щорічно. Індустріальним можливостям країни уваги не приділено. Кілька консервних фабрик та бавовнопрядень зв'язані з сільсько-господарською продукцією. Сільське господарство і плантації створюють економічну базу острова. Найважливіші експортні товари – кава (урожай 1940 – 41 р.; 30.000 тонн), поруч неї ваніля (три п'ятих світового здобутку), парфумерні рослини, гвоздика, какао і кокосові горіхи. Культуру бавовни лише розпочато: її можна збільшити на 300.000 га. Дуже старанно розводять та впрошують риж, маїс, тютюн і земляні горіхи. Надзвичайно важлива галузь господарства тут – тваринництво: за першої світової війни експорт становив 150.000 голів щорічно. Худоби – від 10 до 12 мільйонів голів. Розміри зовнішньої торгівлі острова дуже коливаються. В 1938 році імпорт становив близько 33 мільйонів рейхсмарок, експорт – близько 44 мільйонів райхсмарок. Це – надзвичайно низькі цифри в порівнянні з іншими тропічними країнами, якщо взяти до уваги розмір Мадагаскару.

Мадагаскар – типовий приклад колоніальної політики людей, які, володіючи дорогоцінними, велетенськими країнами, не мають ні сили, ні ініціативи корисно реалізувати їхні багатства. Франція Петена віддає багато енергії, щоб зміцнити становище заокеанських країн.

Мадагаскар лише від 1885 року перебуває під протекторатом Франції. Як часто трапляється у наших західних сусідів, вирішним для неї були тут не стільки господарські міркування, скільки жадоба престижу. Франція ніколи не могла стерпіти, що в боротьбі за Індію вона; мусіла скоритись англійцям. Мадагаскар і Індо-Китай були для неї втішним відшкодуванням, але тільки відшкодуванням, бо Франція прагнула світового панування.

Першу спробу зробив Людовік XIV. Він не міг заспокоїтись, що португальці, голляндці й англійці випередили наміри його соняшної імперії щодо казкового близького Сходу, і розпочав чудово опоряджений похід на Мадагаскар і Індію. Коли в 1666 році, французи, маючи акційний капітал в 15 мільйонів франків, державні гарантії, монополії, 1000 колоністів, 200 вояків, товари вартістю на 1 мільярд

франків і перевантажені сподіванками, вирушили на схід, – виявилось що половину капіталу ще не заплачено, а вже є чималі борги. А що рейс від Франції до Мадагаскару тривав щось із рік, велика експедиція опинилася там без жадних засобів до життя. Розпач і бажання повернутись додому змусили закінчити цю велику екскурсію. З колонізацією не пощастило. За паризькою мирною угодою 1814 року, Англія остаточно визнала Мадагаскар за Францією. Британський лев проковтнув допіру Мальту, Капський край та Цейлон і був ситий досхочу. Але тубільне плем'я – гова не схотіло продати себе за паризьким дипломатичним столом. Постає чималі труднощі, англійці знову готові були підтримати ватажків гова. Лише в 1896 році пощастило французам з анексією, яка вже була підготована дружнім ставленням до населення, союзами й угодами. Останню королеву Ранавальо Маньяка III в 1897 році заслали до Альжіру. З тяжкої туги за батьківщиною вона спилася й загинула... Мабуть, Мадагаскар – країна – що заради неї варто не лише жити, а навіть і вмерти [50].

50. Нова Україна (Харків). – 1942. – № 207 (224), 16 вересня.

БОЇ НА МАДАГАСКАРІ.

ВІШІ, 14 вересня. Про бої на Мадагаскарі офіційно повідомляється, що в неділю річка Бецікоба була ще в руках французів, не зважаючи на енергійні намагання англійців перейти її. Зате Амбайю довелося віддати переважним англійським силам. Але перед її окупацією французькі частини мали змогу в повному порядку покинути місто [50].

50. Нова Україна (Харків). – 1942. – № 207 (224), 16 вересня.

НА МАДАГАСКАР.

Англійські війська ввійшли до столиці.

СТОКГОЛЬМ, 24 вересня. (тп). – Як повідомляє Ройтер на основі радіовістки з Таннаріві, столиці Мадагаскару, що англійські війська ввійшли до тієї столиці в середу в годині 17-ій місцевого часу [51].

51. Львівські Вісті. – 1942. – № 217 (341), 25 вересня.

МАДАГАСКАР ВИСМОКТУЮТЬ.

Нью-Йорк. Американець Вілліам Батт, член мішаної комісії по сировині, заявив, що після 48 годин з часу вступу англійців у столицю Мадагаскара, Тананаріво, з Мадагаскара почалося вивантаження 10.000 тонн графіту, який має життєве значення.

Але мало того, що британці протиправно висадились з переважаючим числом військ на французький острів. Американець Батт з цинічною відвертістю, викриває причини порушення британцями міжнародного права і визнає, що Черчілль цим десантом, проти якого хоробро захищалися незначні французькі колоніальні війська, які знаходяться на острові, мав надію провести відтягнення від європейських фронтів і досягнути дешевої перемоги. Цей захід був спрямований на те, щоб пограбувати ще сировину з французького колоніального володіння, що залишилося незадітим німецькими військами у французів, колишніх англійських союзників, так ганебно залишених напризволяще біля Дюнкірхена. І це люди, які щоденно дозволяють собі говорити про справедливий порядок після війни! о. к. [52].

52. Сумський Вісник. – 1942. – № 135 (156), 11 листопада.

БОЇ НА МАДАГАСКАРІ.

Із Віші повідомляють, що, не дивлячись на трьохденні атаки британців біля Амбосітри, їм не вдалось прорвати французькі оборонні позиції. „Бій біля Амбосітри – говориться в комюніке, – який почався 3 вересня ц. р, вступом британців в столицю Мадагаскара – Тананаріво – є самим упертим з усіх боїв на цьому острові. З того часу спроби британців зломити опір французьких військ зазнають невдачі, бо наші солдати, сповнені рішучості й захищаються до останнього” [53].

53. Відбудова (Костянтинівка). – 1942. – № 14 (84), 12 листопада.

МІЛЬЙОН ФРАНКІВ ДЛЯ МАДАГАСКАРА.

Голова французької держави; і маршал: Петен передав міністру колоній чек на 1 мільйон франків на користь жертв англійського нападу на Мадагаскар [53].

53. Відбудова (Костянтинівка). – 1942. – № 14 (84), 12 листопада.

54. Відбудова (Костянтинівка). – 1942. – № 12 (82), 7 листопада.

Втішили...

Англійський прем'єр Черчілл і американський президент Рузвельт подають на стіл, за яким сидить Сталін, їжу з написом: «Мадагаскар». При цьому вони на щораз, настирливіші домагання Сталіна і створити другий фронт відповідають:

«Замовлена страва; на жаль, нам не вдалося. Може пан задоволиться тим, що нам вдалося?» [44].

44. Маріупольська газета. – 1942. – № 139, 31 жовтня.

Мадагаскар вимушений схилитися перед переважними силами.

Віші. Як повідомляють з офіційних джерел, після двох місяців запеклих боїв на Мадагаскарі боротьба припинилася. Французьке радіо не діє. Останнє повідомлення було 5 листопада: „Події швидко розгортаються. Уриваємо зв'язок”.

Незадовго до того генерал-губернатор сповіщав про безнадійне становище. Вважаючи на безцільність дальшого опору у зв'язку з великою перевагою сил англійців, головнокомандувач французьких збройних сил за згодою свого уряду почав з британцями переговори про припинення воєнних дій.

Маршал Петен висловив генерал-губернаторові Мадагаскара Анне подяку за оборону острова [55].

55. Дзвін Волі (Біла Церква). – 1942. – № 69 (84), 13 листопада.

ГЕНЕРАЛЬНИЙ ГУБЕРНАТОР МАДАГАСКАРУ

інтернований англійцями.

ВІШІ, 21 листопада, (тп). Англійці арештували Аннета генерал-губернатора Мадагаскару, а опісля перевезли його до місцевості Дюрбан, де його інтернували. Така сама судьба постигла секретаря Аннета та генерального секретаря Мадагаскару [56].

56. Львівські Вісті. – 1942. – № 267 (391), 22/23 листопада.

ФРАНЦІЯ – СПОКІЙНА.

ІТС. – ВІШІ. Статті про події у французькій північній Африці й частині Франції, яку контролює Віші, друкуються під великими заголовками. На першому місці друкується лист Фюрера маршалу Петену, а також заклик Фюрера до французького народу.

«Монітор» пише, що спокій, з яким французьке населення зустріло важливі події цих днів, впливає підбадьоруюче. Обов'язок усіх французів зараз не тільки забезпечити спокій, але й відноситись з виключною стриманістю до численних поговорів. Англосаксонське радіо розповсюджує брехливі відомості. Деякі з цих поговорів «як раз у величезній мірі безрозсудні». Комюніке військової ради повинне послужити основою для єднання французів, їх спокою і дисципліни.

„Темп" пише, що єднання французів ніколи не було так потрібне, як сьогодні. Підкоряйся законам країни, не розгубися. Залишайся вірним єдності Франції, – ти будеш свідком, нового світлого ранку.

„Ефорт" торкається питання, чому американці напали не там, де знаходились їх вороги. Вирішили, що легше напасти на нещасну країну. Для проведення воєнних операцій англо-сакси нишком підготовлювали країну, засилаючи злочинних агентів, в той час, як США мають дипломатичного представника у Франції. Новий напад остаточно відкрив Франції очі на надзвичайний меккіавелізм великої країни [57].

57. Відбудова (Костянтинівка). – 1942. – № 19 (89), 24 листопада.

БРИТАНСЬКІ ТАНКОВІ АТАКИ НА МАДАГАСКАРІ.

Як повідомляє французьке комюніке, бій біля Амбоситри, на острові Мадагаскар, продовжується з непослабленою запеклістю. Після артилерійської і повітряної підготовки британці вчинило масові атаки проти французьких позицій; не дивлячись на підтримку танків, атаки ці були відбиті. Британці змушені були поспішно відступити, залишивши значну кількість воєнних матеріалів [57].

57. Відбудова (Костянтинівка). – 1942. – № 19 (89), 24 листопада.

Мадагаскар мусив схилитися парад перевагою сил.

ВІШІ. Як виявляється з офіційного повідомлення після двох місяців найзапеклішого опротиву, бої на острові Мадагаскарі припинено. Французька радіостанція більше не працює. 5 листопада о 15 г. 10 хв. передала вона останнє повідомлення: „Події швидко розвиваються. Ми припиняємо зв'язок". Декілька годин перед тим генерал-губернатор подав відчит про розпачливий стан оборони. Амбалавао чинило опір 8 днів. В ніч на 4 листопада маленьке місто мусило капітулювати під натиском 2.000 англійців. Головнокомандувач французькими збройними силами мав у розпорядженні лише 27 солдат-європейців. За згодою уряду, з огляду на безцільність дальшого спротиву, почав він 5 листопада переговори з бритійцями і припинив бойові дії [58].

58. Уманський голос. – 1942. – № 95 (129), 26 листопада.

ДЕ-ГОЛЬ НА МАДАГАСКАРІ.

Англія визначила генерала де-Голя адміністратором Мадагаскару.

ЖЕНЕВА. 17 грудня/ У відповідь на призначення американцями Дарляна т. зв. політичним шефом у французьких колоніях Північної Африки, англійський уряд призначив генерала де Голя цивільним адміністратором Мадагаскару. Водночас англійський уряд ще раз потвердив, що він не признав Дарляна. Цей останній крок Лондону знову підкреслює різниці, що існують між Лондоном і Вашингтоном [59].

59. Львівські Вісті. – 1942. – № 289 (413), 18 грудня.

ПОЗА ГРОМАДЯНСТВОМ.

Генерал-губернер Бувсон та генерал Барро перестали бути французькими громадянами.

ВІШІ, 17 грудня. У французькому офіційному часописі оголошено декрет, яким позбавлено французького громадянства Генерального губернера Буасона та генерала Барро, а заразом проголошено конфіскату їхнього майна.

Як відомо, Буасон, що перебував у Дакарі, видав американцям французьку Західну Африку [59].

59. Львівські Вісті. – 1942. – № 289 (413), 18 грудня.

Японія не тягнеться до Мадагаскару.

ЛІСАБОН, 21. 2. Американські сестри повідомили, що Японія висловила бажання французькому уряду передати його французькій колонії Мадагаскар. Посол Франції у Вашингтоні Хенрі Хейє офіційно спростував цей лист і наголосила, що французький уряд рішуче налаштований захищати цей острів усіма своїми силами, незалежно від того, з якого боку він може бути атакований. Життя на Мадагаскарі все ще досить спокійне [60].

60. Gazeta Lwowska. – 1942. – № 44, 21 lutego.

Англія звертає погляд на Мадагаскар.

Порт Дієго – чудова база та оборона.

БІЗЕРТА, 27. 8. Мадагаскар вважається останньою опорою, що зв'язувала на той час Індію, Австралію та Африку. Цей великий острів площею 600 000 країн. площа Донині він все ще відіграє роль значного плацдарму на старому морському шляху, що веде до Індії навколо мису Доброї Надії. Коли перші португальські мореплавці перепливали мис Добра на шляху до вод Індійського океану, вони відкрили Мадагаскар і використали острів як гавань і відправний пункт на шляху до Індії. Мадагаскар не має хороших портів, за винятком Дієго-Суареса, інші не є базою. Дієго-Суарес, безсумнівно, є найбільш захисним і вигідним природним портом на земній кулі. Свого часу царський флот кинув якір у Дієго, йдучи під час російсько-японської війни на шляху з Чорного моря на Схід Дейла. Після завоювання острова Френсісом порт Дієго був розширений і стала базою французького флоту. З тих пір порт Дієго відігравав роль цінної бази зв'язку для Франції між Джибутті та французьким Індокитаєм. Англії не можуть користуватися такими перевагами на острові Маврикій та сусідніх островах. Це пояснює апетит Англії до Мадагаскара перед японським наступом у водах Індійського океану. Перша акція була ініційована в Палаті громад, а потім англійці перейшли на дипломатичні методи. Лондонські

фактори мають намір тиснути на Віші, щоб здійснити "добровільну капітуляцію" цієї серйозної колонії. Англія одночасно звернулася до Південноафриканського союзу з питанням, чи не буде вона готова вжити заходів проти Мадагаскару. З великим сумом та з огидою гра колишнього союзника і союзника по війні навколо французького колоніального маєтку. Франція будь-якої миті готова захистити острів, якщо це можливо, від американської атаки, мешканці якої постійно виступають за належність до уряду маршала Пітена. Сили оборони, які мають французи на Мадагаскарі, насправді незначні. Не можна виключати, що фактори в Ічі встигнуть вчасно привести Мадагаскар під захист Японії, як це вже сталося з нами в Індочі, і таким чином захистити це цінне колоніальне майно від пограбування колишнім союзником, який відчайдушно бореться за захист британська влада, що розпадається, не має обмежень щодо вибору засобів [61].

61. *Gazeta Lwowska*. – 1942. – № 74, 28 marca.

Флот Дієго Суареса є об'єктом нападу Великобританії на Мадагаскар.

СТОКГОЛЬМ, 7. 5. Рейтерс повідомив Лондон, який, в офіційній заяві Державного департаменту Вашингтона, представив французькому амбасадору у Вашингтоні уряду США. Інші прямо схвалюють висадку британських військ на Мадагаскар, виправдовуючи це тим, що потрібно було передбачити передбачувані японські дії, спрямовані проти французької флотської бази Дієго Суареса на Мадагаскарі.

Французькі звіти зазначають, що збройні сили Франції в Мадагаскарі мають наказ протистояти англійцям.

ВІШІ, 7. 5. Острів Мадагакар, остання жертва британської атаки, є четвертим за величиною островом у світі. Його площа становить 572.000 квадратних кілометрів, тобто на 30.000 квадратних кілометрів більше площі Франції до війни. Він розташований на південному заході Індійського океану і знаходиться на схід від

африканського узбережжя уздовж протоки Мозамбіку шириною 400 км. Столиця острова – Антананаріва.

Стратегічне значення надає цьому база флоту острова Дієго Суарес; розташований у самому кінці східної частини миса острова. Таким чином, вона вважається однією з найнадійніших і найкраще озброєних перших баз у південному регіоні. Напад і англійці очолюють насамперед проти Дієго Суареса.

Населення Мадагаскару з населенням 3.105.000 жителів у західній частині острова складається з мадагаскарців, схожих до негрів, а на сході – до частини населення міста Хова, Малайско-Полінезійське. Мадагаскар перейшов під владу Франції в 1885 році і був оголошений французькою колонією в 1896 році. Основними товарами на експорт Мадагаскару є сільськогосподарська продукція, графіт, слюда та фосфат і золото [62].

62. Gazeta Lwowska. – 1942. – № 107, 8 маја.

Мадагаскар повинен був здатися.

Напад готувався три місяці.

ВІШІ, 9. 5. Закінчився один нерівний бій на Мадагаскарі. Французькі війська через три дні | оборона врешті капітулювала перед Дієго Суаресом. Верховний головнокомандувач французьких військ на Мадагаскарі; і комендант французького флоту знаходять вас та військові частини в британському полоні. Вага ворога була надзвичайною. 8000 французів воювали проти 20 000 англійців, які крім броньованої зброї самі десантники. Місто Дієго Суареса постійно обстрілювали. Губернатор острова телеграфував уряд в Ічі про капітуляцію.

СТОКГОЛЬМ, 9. 5. Черчілль оголосив про окупацію Мадагаскару в Палаті громад. У заяві також зазначається, що підготовка до цієї акції проводилася протягом трьох місяців. Така заява Черчілля справедливо висвітлює привід, висунутий А.Н. Основні фактори, пов'язані із захопленням Мадагаскару, а саме те, що Мадагаскар є найближчою мішенню нападу Японії. Три місяці тому я, поети, не міг бути жодної загрози цьому острову, вони все ще знаходились поблизу Сінгапуру, і їх

відділили від Індійського океану Голландські Індії. Мадагаскар розташований у східній частині Індійського океану [63].

63. Gazeta Lwowska. – 1942. – № 109, 10 maja.

Атака на Мідвайл і Мадагаскар.

ТОКІО, 6.6. – Японська імператорська штаб-квартира оголосила в п'ятницю о 18, що спецпідрозділи підводної зброї імперського флоту під час несподіванки на Дієго Суареса (Мадагаскар) на світанку 31 травня торпедували і сильно пошкодили британський лайнерний корабель "Королева Єлизавета" ємністю 30.600 тонн і клас легких крейсерів «Аретуза» місткістю 5.220 тонн [64].

64. Gazeta Lwowska. – 1942. – № 131, 8 czerwca.

Новий напад на Мадагаскар.

Віші. 11. 9. Значні англійські сили атакували кілька портів на Мадагаскарі у четвер вранці і під захистом підрозділів ВМС та ВПС висадили війська. 8 вересня війська збройних військ зробили спробу висадити землю, що, однак, було зірвано [65].

65. Gazeta Lwowska. – 1942. – № 214, 12 wrzesnia.

Мадагаскар продовжує захищатися.

СТОКГОЛЬМ, 1. 10. Генерал-губернатор Мадагаскару, зайнявши столицю цього острова Тананаріво, переніс своє місце до форту Дауфін, звідки він керує подальшими оборонними діями цієї колонії проти вторгнення британців [66].

66. Gazeta Lwowska. – 1942. – № 231, 2 oktober.

Англія випередила Америку?

Боротьба за Мадагаскар триває вже 8 тижнів

ПАРИЖ, 23.10. За повідомленнями дипломатичних кіл США в Ічі, англійська акція, щодо Мадагаскара скаржитья, що викликало певне невдоволення у Вашингтоні. Також пропонується, що з огляду на перевагу Великобританії в матеріалах та армії, операції на цьому острові повинні і повинні бути завершені не пізніше 14 днів. Насправді, ця кампанія ще не завершена майже через 8 тижнів. У зв'язку з цим згадані кола також згадували певний американський план, до якого

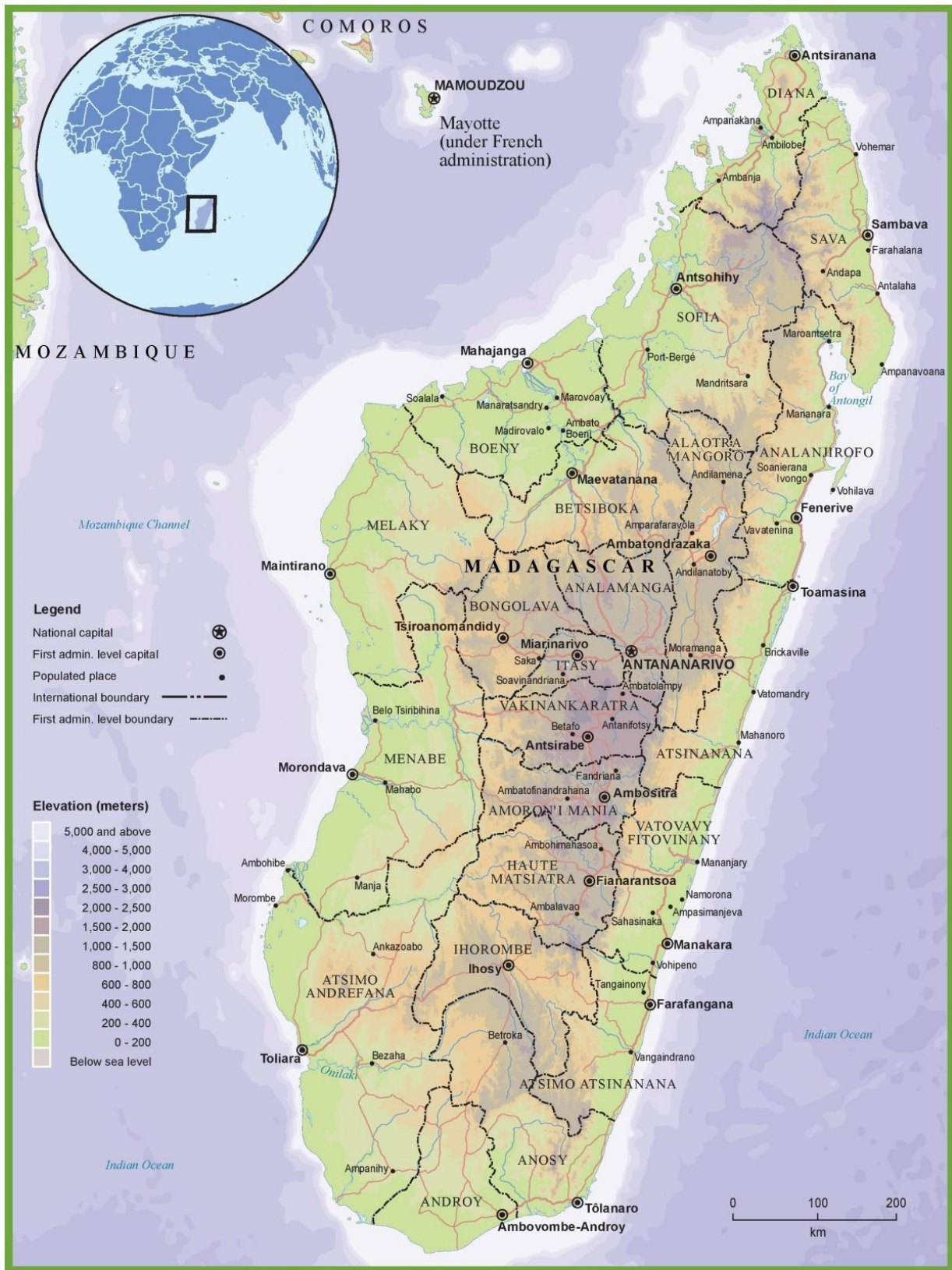
Англія зараз прийшла. Також порівняйте це зі св. П'єр і Міелон. Тоді Черчілль був швидшим за Рузвельта [67].

67. Gazeta Lwowska. – 1942. – № 250, 24 oktober.

Нові напади на Мадагаскар.

Віші, 31. 10. Що стосується бойових дій на Мадагаскарі, повідомляється, що англійці розпочали нові атаки зі значною силою. Однак безліч перешкод і велика кількість дрібних сутичок не дозволили цій дії повністю розвинутися. Маневр, що обертався навколо моторизованої англійської колони, не дав результату [68].

68. Gazeta Lwowska. – 1942. – № 257, 2 listopada.

69. <https://www.google.com.ua/search>

РОЗДІЛ 2. ЗАЙНЯТТЯ ЛІБЕРІЇ ВІЙСЬКАМИ США

За кордоном.

Республіка Ліберія. Як відомо вже з телеграми, Ліберія оповістила війну Германії.

В зв'язку з цим газети друкують деякі відомості про цю республіку. Вона заснована в 1847 році на африканському материках, коло берега Гвінейської затоки, бувшими рабами – неграми; по скасуванні рабоволодіння в північній Америці, визволені негри повернулись до вітчизни і вкупі в тубольцями заснували державу.

Ліберія має коло 95.400 кв. кілометрів землі; населення її досягає 1,500.000 душ; головне місто – Монровія.

Республіка ця має невеличкий торговельний флот. На випадок війни, кожний громадянин од 16 до 50 літ повинен вступити до армії. Усього постійного війська республіка має 2000 душ.

Згідно з умовою 1912 року, в Монровії є французька, германська й бразильська радіотелеграфні станції [1].

1. Нова Рада. – 1917. – № 112, 12 серпня.

СТОРІНКА БЕЗ ПОЛІТИКИ.

ЧОРНА ДЕРЖАВА.

ЛІБЕРІЯ – НАЙДИВНІШИЙ КРАЙ У СВІТІ.

Ліберія сьогодні одинока держава, яку замешкують мурини і кермують нею мурини, яка ще бодай про людське око задержала свою незалежність від великих європейських держав.

До західної частини африканського суходолу приплили в 1816 р. звільнені чорні невольники із Північної Америки. Шість літ пізніше заснували вони перше муринське місто, якому дали вони багатонадійне імя „Місто волі" Ліберія. Та місто не приносило завжди чести своєму імени. Були часи, що президент продавав своїх

підданих, як звичайних невольників, президент цієї держави, яка запевнювала всім поневоленим і пригнобленим волю!

Праліс за воротами міста.

Столицею Ліберії є місто Монровія. Є там пристань, бари з добрими оркестрами, гарні ресторани, величаві авта, одним словом усе, як у великому місті. Але у віддалі шістьох годин їзди автом починається неприхотливий праліс, так само дикий і густий, як парліс при джерелах Нілю або в Конго. Ці дикі околиці замешкують муринські племена, які ще не бачили ніколи білого. У Монровії є радіостція і біржа з модерними бюровими будинками. Але у віддалі, приблизно такій як Львів-Станиславів, живуть дикуни, які вірять в духів пустині і моляться до хлібних дерев, що на них малпи свої герці виправляють. Ліберія – це край великих контрастів. А що межі обох світів задержалися і досі, це заслуга справді муринських умовин, бо Ліберія не має, ні залізниць, ні телефонів, ні телеграфу. У Монровії можна кожночасно порозумітися підводним каблем із Нью-Йорком і дістати або передавати біржові інформації, можна наповітряною лінією переїхати з Монровії до Капштаду, можна мати бездротне отримання з усіма центрами світу, так що нпр. Монровія може за якої пів години мати всі подробиці зі засідання Ліги Націй у Женеві, але коли якийсь мешканець диких околиць хоче мати біржові інформації, мусить їхати автом до столиці. Але більшість мешканців Ліберії, які не мають свого авта, тільки солом'яні капелюхи і перепаску на бедрах, живуть і вмирають щасливо, не знаючи, що таке цивілізація.

Музикальний президент.

Біла палата президента Монровії могла б бути прикрасою навіть найбагатшої ділянки якогонебудь міста. У вітальних салях президента сходиться кожного четверга вечором ціла монровійсьмаї сметанка: 10 чорних сенаторів, які кермують Монровією, 22 виборних відпоручників, чорний президент біржі, білий організатор канчукової спілки, молода жінка команданта армії і всі інші, яких до цієї сметанки

замислюють. Ці сходи відбуваються тому, що кожного четверга президент приймає своїх гостей на т. зв. „музичнім чаю“. Музика є релігією чорної голови чорної республіки Ліберії. Найбільше любить він Шуберта і Бетовена, але є теж добрим знавцем Брамса і кожного четверга сам грає на чельо. Музичні вечори стоять на справді високому рівні і в Європі стають вони чимраз більшою рідкістю. Музичні замилювання президента перенеслися також на населення. Найкращою трупкою цієї оригінальної держави є капеля прибічної гвардії, яка грає справді дуже добре і здобула собі навіть деякі європейські відзначення нпр. у Лондоні. В кожному разі ця військова музика для європейця доволі дивна, бо під час своїх походів грає найчастіше на бажання президента, якийнебудь твій Бетовена.

З Монровії ведуть шляхи на північ у стрелу пралісів. Є там кільканацятьох американських місіонерів і на краю лісів збірники кавчуку під управою білих, але в самому пралісі не станула ще ні разу нота білого. Всього чотирьох очайдухів намагалось перейти ці дикі гущі й пустарі; один із них пропав без ніякого сліду. Вузькі стежки вміють тільки туземці відшукати. Смільчакові протиставиться праліс усіма своїми силами: почавши від звисаючих скрізь густих як сітка і сильних як мотуззя ліян, аж до малих шпильочок, що колять до крони і інших страхіть пралісу. Ці шпильочки, які причіпаються до листя дерев, спадають на проходячих людей, або звірят і глибоко вбиваються в шкіру. Крім цього є ще майже незамітний галапас який може бути смертельний коли його мухи з лісовим пилом перенесуть на людину. Найтяжчою є боротьба з «кровопивцями». Вони самі прогризаються чи пак просякають крізь чоботи і шкіряні штани так, що вже по короткім ході крізь праліс можна скидати чоботи і викидати повні жмені тих звіряток із чобіт.

Страх перед цивілізацією.

Всежтаки до муринів, мешканців диких околиць цікаві продістались. Мешканці цих диких околиць живуть у малих сільцях, управляють свій риж і оливні пальми і є незвичайно горді на свою первісність. Хто не бачив на очі тієї гордості, ніколи в неї не повірить і вважатиме її тільки вигадкою. Треба бачити тих муринів, які їдять

полеві миші, здохлі риби, пільні коники, слимаки, корінці та інші ласощі, як вони на кожного дивляться згори, хто прийшов з „великого світу" з Монровії, які вони заздрісні за те, що їх культура їх ще не торкнулась. Тому теж боронились вони руками й ногами перед школами для дітей, що їх хотіли заложити білі місіонарі. Ліберійці держаться уперто своїх виховних метод. По шістьох роках віддають хлопців і дівчат на виховання в пушу, далеко від села. Там пробувають діти у диких просторах довгі роки, далеко від родичів, які теж ніколи їх не відвідують. Хлопці вчаться полювати і ловити рибу, крім того зазнають вони з хліборобством і деякими найконечнішими звичаєвими і державними законами. Дівчата мусять навчитись варити, шити і прати. Одного дня вертаються діти знову у село; хлопці прегарно витатуовані на честь бога пуші.

Тільки в одному напрямі всі мурими піддались впливам цивілізації люблять надусе гроші! Вони закопують свої монети, які тільки захоплять у долівці в хаті, так що в Ліберії панує постійна недостача дзвінкої готівки. Англійська влада мусила у сусідній Сіра Леоне увести безвартісну обігову монету.

Головачі у фраках і опасках.

Представниками цивілізації у пралісах є начальники племен та сіл. Мають вони звичайно, доволі велике майно і переважно по два авта і є притім панами гаремів із найменшою спільністю 150 жінок. Ці жінки найчастіше не оглядають навіть лиця свого «пана і мужа» і є просто звичайними невільницями і дешевою робучою силою на полях свого папа. Таке діється в Ліберії, яка на своїм прапорі має гасла смертельного бою з невільництвом. У Монровії можна бачити тих «кациків» по всіх вулицях і кутах. Вони носять високий, твердий, чорний капелюх (циліндер), чорний фрак, або смокінг але замість штанів... вузьку опаску і часами черевики на босих ногах. Гордо сидять вони у своїх нових автах, а коли якийсь агент хоче якомусь такому муринському головачеві продати старомодний віз, то він відвертається із глузливою усмішкою. Бо хоч він молиться тільки до духа пуші, знає «по чому

лікоть», знає всі проспекти, орієнтується в цінах, одним словом є добрим «гешефт ярем».

Бо мабуть мало хто знає, що учителем Ліберії є Америка. Америка має у своїх руках біржу і всі концесії каївчуку. Гуму до своїх авт спроваджує вона з ліберійських пралісів і зате вдержує цілу ту муринську опереткову «незалежну» державу разом з радієвою станицею, автострадами і парламентом. Навіть урядова мова Ліберії – це англійсько-американська мішанина.

Ліберія – це копальня золота для Америки. Ліберія це держава муринів, яким вільно вбиратись у циліндри, фракки і молитись до свого духа пущі. Правдивий дивогляд ХХ ст. [2]

2. Діло (Львів). – 1937. – №27 (14.570), 7 лютого.

НА ПІВДЕНЬ ВІД САГАРИ.

До Бразавілю, маленької, ледве з 5.000 мешканців, «столиці» велетенського територіяльного комплексу Французької Екваторіальної Африки вступив контингент північно-американських військ. На цей раз вашінгтонський уряд, всупереч своїй дотепершній, практиці, не вважав за доцільне спеціально повідомити про надіслання цих бойових сил. Ми не знаємо підстав, що спонукали його до цієї, для нас трохи дивної поведінки. Мабуть, він і взагалі нічого не оголосив би про прибуття цих військ на африканську землю, якби незабаром після того, як американське експедиційне військо розташувало свій гарнізон у маленькому місті біля Стенлі Пул, – між ним і тамошніми де-голівськими установами не дійшло до суперечок, що зробили потрібною навіть особисту присутність генерал-зрадника.

Беручи до уваги цілковиту залежність де-Голля та його кола від північно-американської допомоги, – природно, не постає жадного сумніву щодо наслідків цих суперечок. Це тим менш дивно, що слабкість, яка характеризує теперішній режим «вільної Франції» в усіх, захоплених «вільними» французами колоніяльних володіннях, не дозволяє нічого іншого, як додержуватись наміченої де-Голлем лінії.

І це саме тоді, як США уже давно виявляють надзвичайний інтерес до всіх справ французької колоніальної імперії, оскільки остання поширюється і на Африку.

За наявності цих обох фактів ми не дивуємося з того, що солдати найбільшої золотої держави всіх часів з'являються нині й на берегах Конго. Тим що Вашингтон, як сказано, досі офіційно не висловився про надіслання цих солдатів, – водночас відпадає завдання мотивувати перебування їх в екваторіальній Африці. Так само не треба докладати зусиль до того, щоб узгоджувати ці заходи із звичними, досить відомими приключками, як, скажімо, так зване перебрання на себе охорони і безпеки згаданих країн.

Адже, справді, що загрожує безпеці цього величезного володіння в серці Африки, з площею близько 2,25 мільйона квадратних кілометрів? Дві більші з чотирьох колоній, що лежать в цьому величезному просторі – Чад та Убангі-Шарі з їх 1,8 мільйона (кругло) квадратних кілометрів межують з усіх боків з пустелею та позбавленими рослин степами, оскільки тут взагалі можна говорити про межі у звичайному розумінні. І обидві менші колонії, Габун із площею 275.000 кв. кілометрів та Середнє Конго з 240 тисячами кв. кілометрів, отже разом приблизно півмільйона кв. кілометрів; нізвідки не загрожені будь-якою ворожою державою. Отож про загрозу якійсь зовнішній безпеці цієї велетенської області не може бути мови. Це знає, очевидно, найкраще, не хто інший, як сам вашінгтонський уряд.

Могло б постати питання, чи не мають часом США у Французькій Екваторіальній Африці господарських цілей з наміром ввести себе у володіння джерелами сировини цих колоній? Але господарське багатство цих володінь не дуже велике. Більшого значення взагалі надається тільки вивозові так званого Окуме – лісу. Щодо інших експортних продуктів, варті згадки тільки бавовна (саме в області Убангі-Шарі), кава (в Убангі-Шарі, на Середньому Конго і в Габуні) та, нарешті, продукти пальмової олії (теж в Габуні). Гірництво також відіграє деяку роль, наприклад, видобуток міді, цинку та олова. Але всі ці підприємства разом узяті такі ще незначні, що для надсилання збройних сил до Екваторіальної Африки немає солідних економічних

підстав. До цього треба додати, що ця область відносно дуже рідко заселена. На всю її площу в 2.25 мільйона квадратних кілометрів припадає не більше, як 3,5 мільйона людей, що становить приблизно 1,5 чоловіка на один квадратний кілометр. Работоргівля та безперервна боротьба племен спричинилися скрізь до вилюднення цілих земельних смуг, в той час, як інші страждають від жахливих наслідків тропічних хвороб. Дія тропічної пропасниці особливо виявлялася під час побудови залізничних шляхів, насамперед під час будування залізничної колії від Браззавілю до Пуант-Нуар на Узбережжі Габуну. Скільки жертв коштувало це будівництво, – можна бачити з того, що лише на одній будівничій ділянці 140 кілометрів завдовжки по мерло з пропасниці не менше, як 17.000 робітників.

Стежачи за політикою Сполучених Штатів щодо Африки, вже здавна можна було спостерегти особливе зацікавлення Вашінгтону всіма можливостями, що їх являє чорний материк з географічного погляду та з погляду посилення засобів американського впливу на цьому континенті. Першою країною під африканським сонцем, яка відчинила двері північно-американському впливові, була негрська республіка Ліберія на березі Горішньої Гвінеї. Ця країна простягається лише на 300 приблизно кілометрів у Внутрішню Африку, але, при невеликій поверхні (лише щось із 100.000 квадратних кілометрів), вона все ж посідає досить значне місце на західноафриканському узбережжі своєю довжиною – майже 50 кілометрів. Цього очевидно досить, щоб Ліберія в африканських планах Білого Дому відігравала таку значущу роль.

У зв'язку з цим ми пригадуємо ще один плян з'єднати американський континент із Західною Африкою та Переднім Сходом за допомогою так званої транспортно-повітряної лінії. Цей плян Рузвелт вперше оголосив 18 серпня минулого року. Фактично вже наступних місяців численні американські літаки були на трасі Трінідад – Фрітаун – Батерст – Хартум, аж поки це, передчасно розрекламоване міжконтинентне сполучення не завмерло знову.

З певного часу в північно-американській громадській думці можна спостерігати зростання зацікавлення Екваторіяльною Африкою, за яким, здається, захована таємна сподіванка знову зайнятися проблемою сполучення через Північну Африку з Нільською долиною та іншими країнами Сходу в екваторіяльній смузі. Цьому плянові в американських колах дали назву «Африканського Бірма-шляху» і цим визначили вже мету, цієї лінії сполучення. Проект мусів виходити з міркування, що Конго в сполученні з конго-шляхом уможливить проникнення через велику частину континенту. Фактично відкриття сполучення через Екваторіяльну Африку вже до вибуху теперішньої війни свідчить про деякі, вельми значні успіхи: ми тут маємо на оці завершення Конго шляху. Ця залізнична лінія додатково з'єднується з судноплавним Шарі через другий вузловий, в розумінні сполучень та торгівлі, пункт колонії Убангі – Шарі – Бангуї.

Для запланованого сполучення Захід – Схід ця лінія все ж відіграє тільки підлеглу, допоміжну роль. До того ж беремо до уваги природні труднощі, які виникають на шляху цього сполучення на схід. Бракує залізничних ліній, а якщо взяти до уваги східню частину Центральної Африки, – то тут їх майже зовсім нема, тоді як притоки Конго, – хоч їх багато і вони повноводі, – стають тим непридатніші для судноплавства, що далі наближаються до східньоафриканського узгір'я. Тут залишається ще тільки одна можливість – реалізувати сполучення повітряним шляхом.

Не такою новою є думка обернути наявну частину африканської залізничної мережі для потреб американського транзиту. Уже здавна можна констатувати інтенсивну участь американських економічних кіл у побудові залізниці до Бангуелі і Байри, обидві лінії якої проходять серед області Катанга в Бельгійському Конго на північний захід від Елізабетвіллю. Обидві залізничні лінії, покриваючи разом простір близько 1.500 кілометрів, належать «Брітіш Саут Африка Компані» та групі Вільямса. В обох концернах уже протягом певного часу має місце американський капітал. Наскільки буде здійснений зазначений плян екваторіяльного

західно-східного сполучення через чорний континент – це лишається на найближчий час ще нерозв'язаним питанням. Факт той, що в цьому проекті сьогодні ще є суперечності, які ставлять під сумнів можливість його реалізації. Але коли навіть і пощастить здійснити цей план у передбачений термін, бодай в обмеженому розмірі, то й це особливої ваги не матиме, бо «Африканський Бірма-шлях» все ж проходитиме дуже далеко від арени війни, що панує над сьогоднішніми світовими подіями. Після цього залишається тільки остання можливість, щоб тут знову почав діяти блеф Рузвелта і його кола... Отож проект «африканського Бірма-шляху» дає привід не тільки втягти до системи опорних пунктів Сполучених Штатів Французьку Екваторіальну Африку, але й захопити на шляху до створюваної зони північно-американських інтересів «на південь від Сагари» один шматок. А. Г. [3].

3. Нова Україна (Харків). – 1942. – №247 (264), 1 листопада.

ЛІБЕРІЯ.

Історія держави негрів.

Д-р ДІТРИХ БАРТЕНС.

Частина африканського континенту, яка висувається найдалше на захід в Атлантийський океан, звідки також найменша віддаль до південної Америки (Бразилія), виказує щодо свого політичного укладу найбільше роздроблення У північно-західній частині Африки, між 20-им і 30-им ступнем географічної ширини, Еспанія має свою частину – колонію Ріо де Оро, далі на південь є французька Західна Африка, з Дакаром, нераз уже згадуваним. В північно-західнім напрямі є Капфердійські острови, які належать до Португалії. На південь від Дакару африканський берег широким луком повертає на південний схід, аж до Гвінейського заливу, де йде рівнобіжно з рівником з заходу на схід. В цьому луці, на південь від Дакару, лежить мала британська колонія Ганбія. Опісля приходить, окружена французькими посіlostями португальська Гвінея. До цієї долучується далі французька Гвінея, опісля слідує Сієрра Леоне, під британською зверхністю, зі

столицею Фрітавн. Останній шматок лука, що повертається на південний схід аж до рогу Палмас, звідти побережжя Африки повертає просто на схід, належить до своєї республіки негрів, Ліберії. Далі на схід, вздовж побережжя Слонової Кости, приходять знову одна частина французьких посілостей. Опісля британське Золоте Побережжя, німецька колонія Того, французька Дагомея і британська Нігерія.

Ліберія має стрімке побережжя, вогке рівнинове підсоння ледве змінюється в часі року. Пересічна температура плюс 28 ступ. Ц. Найвища температура в лютому – квітні, найнижча в липні – серпні. З природи цей край дуже багатий. Є там всі тропікальні продукти: найкращої якості дерево, олійні пальми, перець, кава, какао, чай, горіхи і т. д. Але найважливішим для США став тепер каучук. Від 1926 р. Ліберія, можна сказати, була приватною плантацією американського гумового концерну Файрестона.

Ще перед 9 роками один освічений, північно-американський негр Г.С.Щейлер, який відвідав Ліберію, писав в „Американ Меркурі” таке про відносини в тій колонії:

„Ліберія – це одночасно надія і розпука усіх расово свідомих негрів і прихильних нам білих. Давніше своєю історією Ліберія була блискучим доказом здібності чорної раси керувати своїм власним життям. Американський негр, який відвідує цей край і його столицю, тратить своє одушевлення. Там бракує найбільш примітивних санітарних уряджень, дороги занедбані, без каміння, нерівні, зарослі бур'янами; всюди маси щурів, нечистота. При владі там уряд, який об'єднує в собі найнижчу корупцію американської демократії з повного нездібністю і варварською жорстокістю. Панівна класа визначається лінівством, безпринципністю і бездушністю. Торгівля краю в руках англійців, французів, голандців...”

„Народина” Ліберії зв'язані з оснуванням Американського Товариства Колонізації в 1816-му році, що мало на меті перевозити назад до Африки звільнених чорних невільників. Це робилося не з расових, а з філантропійних

оглядів, бо звільнені негри, хоч щоправда переставали бути невольниками, але ж щоб могли на місці жити, не мали потрібних прав.

В році 1820-му під проводом трьох білих причалило до африканського побережжя 88 кольтоністів Це сталося десь там, де тепер британська кольтонія – „Сієрра Леоне” Але через нестерпне підсоння два роки пізніше перевезено тих кольтоністів на острів Проведенс Айленд, що лежить проти сьогоднішньої Монровії. Перші „ліберіянци” осілися на суші в 1822-му році. Тубильні ватажки були спочатку з цього вдоволені і відступили новоприбулим ширококу прибережну смугу. Вони сподівалися, що позбудуться в такий спосіб небезпеки зі сторони торгівців невольниками. Пізніше білі торгівці невольниками нацькували місцевих ватажків до повстань проти прибулих американських негрів. Боротьба з племенами, що жили в глибині краю не припинилася і досі, тимбільше що американські негри почали поневолювати своїх тубильних братів.

В 1847-му році положено основи республіки Ліберія (це значить „Вільна”). Прийнято конституцію, яку один білий американець уложив згідно з американською. Але ж ця „демократична” конституція зовсім не підходила для тамошніх відносин і тому дійшло до вище описаного жалюгідного стану в тім краю. Першим президентом Ліберії був ясний мулят Робертс. Перебуваючи одного разу в Англії, він був навіть прийнятий англійською королевою Вікторією. ЗДА визнали самостійність Ліберії аж в 1862-му році.

Обраховують, що загально перевезено з Америки до Ліберії, яких 20—25 тисяч негрів. Тепер в ЗДА живе 13 мільонів негрів.

Що звертало на себе увагу у цій своєрідній кольтонії – це факт, що прибулі туди звільнені негри зараз спочатку зачисляли себе до місцевої аристократії і починали гнобити і поневолювати своїх одноплеменців. Вони хотіли завести ті порядки, від яких врятувалися в Америці. Ясніші муляти рвалися вгору і гляділи згори на темніших земляків. Але по трьох генераціях, за браком допливу ясніших мулятів, населення Ліберії дістало загально темніший кольтор шкіри.

Пізнавши історію цієї „держави негрів”, зрозуміємо також її занепад. Причиною його була продажність її провідної верстви, яка в заміну за різні позики і кредити віддавала чужинцям всі природні багатства краю. Так чужі капіталісти стали дійсними господарями краю.

В довгій фінансовій боротьбі за впливи в Ліберії переможцем залишився амеоиканський промисловець гуми Гарвей С.Файрестон, що хотів створити собі в Ліберії базу для зламання британського гумового монополію. В заміну за п'яти мільйонний кредит отримав він в 1926-му році концесію на простір одного мільйона акрів під плянтації кавчуку. Коли ж негри, які поспроваджували собі з Америки самоходи, грамофони, тощо, перестали сплачувати належні відсотки, впливи Файрестона зросли ще більше. Крім Файрестона, який практично мав цілий край в своїх руках, здобуло собі і найбільше американське Т-во „Пан Америкен Ейруейс”, концесії на будову летовищ.

Від минулого року американські голоси про висилку експедиційного корпусу м. ін. також до Ліберії не втихають. Сьогодні окрема вислана Рузвельтом комісія просліджує промислові та зброєневі можливості південної Африки; наладнано летунську лінію через Монровію, яка веде до горішнього Єгипту і далі до Близького Сходу. Так і на африканському континенті можливі подібні потягнення Рузвельта, як і в Гренляндії, Ісландії і північній Ірландії. Негри, які вернулися до Америки, не зважаючи на те, що вони творять заледве один відсоток усього населення імперії, у відповідний час зможуть стати потрібним претекстом для військової окупації Ліберії. Може вишле Рузвельт туди декілька зі своїх новостворених дивізій негрів, під командою не давно іменованого чорного генерала. Однак такий розвиток подій не зміг би остатися без впливу на відношення білих до чорношкурних у південній Африці [4].

4. Львівські вісті. – 1942. – №213 (337), 20/21 вересня.

Американці в країні перцю.

Ліберія – республіка негрів.

Недавно зайняли американські війська самотню незалежну державу муринів в Африці Ліберію. Вона граничить із заходу з англійською колонією Сієрра Леоне, а зі сходу з французьким берегом слоневої кости. Її побережжя довге на 750 км., простір 95 тисяч квадратних кілометрів. У прибережних містах мешкає 15 тисяч цивілізованих муринів (негрів) американського походження. Внутрі краю живе півтора мільйона місцевих муринів, що стоять на дуже низькому ступені, культури. З них 300 тисяч визнає музулманську, а тільки 50 тисяч християнську віру. Решта погани. Зложили Ліберію звільнені американські невільники більше як 100 літ тому. В 1847 р. заведено тут республіканський лад на американський зразок. Є там президент, 5 міністрів, сойм з 30-ма й сенат з 9-ма послами. Назва столиці Монровія походить і від імені американського президента Монрое. Вона збудована величаво на американський зразок, однак в ній видно сліди занедбання. В Ліберії процвітала донедавна торгівля невільниками. В 1917 р. Ліберія виповіла була війну Німеччині. Тоді німецький підводний човен знищив був радіовисильню столиці.

Підсоння Ліберії підзворотникове (тропічне). Від травня до жовтня падають там дощі. Найбільша ріка зветься ріка св. Павла. Вона впадає до моря коло Монровії. Що далше від моря, то більше стає країна горбовата. Природні багатства Ліберії ще не просліджені, однак відомо, що це найбагатша й найбільше врожайна країна Африки. Там росте кава, какао, перець, та інші цінні рослини. Найцінніші в краю плантації гуми, що вже віддавна в руках американців [5] [6] [7] [8] [9].

5. Тернопільський голос. – 1942. – № 15 (44), 1 листопада.

6. Чортківська думка. – 1942. – № 11 (44), 1 листопада.

7. Станіславське слово. – 1942. – № 13 (44), 1 листопада.

8. Станіславське слово для областей. – 1942. – № 13 (44), 1 листопада.

9. Голос Підкарпаття. – 1942. – № 10 (44), 1 листопада.

Американці в країні перцю.

Ліберія – вільна муринська республіка [10].

10. Рідна Земля. – 1942. – № 44 (56), 1 листопада.

ЛІБЕРІЯ.

Десятки років американці, доводячи свою «ідеальну демократичність» вказували пальцем на південно-західний берег Африки, де невеличким клаптиком притулилась «незалежна» республіка Ліберія. «Бачите, – проголошували янки, – ми захищаємо незалежну країну негрів, безкорисно їй допомагаємо».

Але війна розкрила краплені карти американців. З «вільної республіки» Ліберія перетворилась в опірний пункт американської експансії в Африці. Транспорт за транспортом прибувають в Ліберію американські війська. Тут створюється військовий плацдарм, що загрожує французькому Судану і важливішій французькій військовій базі – порту Дакар. Тепер вже ніхто не згадує про самостійність негритянської республіки.

Ліберія площею 95,4 тисячі квадратних кілометра, з населенням понад 2 мільйони, розташована на узбережжі Гвінейської затоки. Столиця Монровія. Береги Ліберії болотисті з невеликою кількістю добрих гаваней. Єдиний значний порт Кап Пальмас. Серед густих тропічних лісів протікають порожисті річки. В хашах ростуть величезні каучуконосові дерева. На узбережжі розташовані плантації кави, какао, цукрової тростини – це головне багатство країни. Перед ним відходять на другий план невеликі запаси заліза, срібла, золота, алмазів.

Як «самостійна республіка» Ліберія оформилась в 1817 році, але грошовою одиницею з'являється... американський долар, а державною мовою – англійська. Цікаво, що в «негритянську Ліберію» переселились лише 20 тисяч американських негрів. «Самостійною» армією командують американські офіцери. А.Б. [11].

11. Дніпропетровська Газета. – 1942. – № 225 (293), 7 листопада.

Війська США зайняли Ліберію.

Ліссабон. Західньо-африканська негритянська республіка Ліберія позбавлена Рузвельтом її самостійності. Північно-американці мають намір звідси остаточно підкорити Африку впливові США.

Нью-йоркські газети захоплюються сенсаціями й вимагають від американського населення проявити великий інтерес африканській проблемі. Й англійська преса живе в африканському сп'янінні. Лише „Обсервер“ має ще деякий сумнів, коли він пише, що Африка ні в якій засіб не є вирішуючою, як це твердить Смутс. о.к. [12].

12. Сумський Вісник. – 1942. – № 131 (152), 1 листопада.

Нове насилля Рузвельта.

Американські війська зайняли Ліберію.

З наказу Рузвельта зайняли американські війська муринську республіку Ліберію, що лежить на південно-західному побережжі Африки. В цей спосіб союзники здобули без труду шість важних з військового погляду місцевостей. Ліберія лежить разом із частиною підрівникової французької Африки, що відпала в 1940 р. від теперішнього уряду у Віші 750 км від Дакару. Ця відносно невелика віддаль надає Ліберії великого військового значіння на випадок наступу на Дакар. З приходом американських військ до Ліберії, французькі громадяни виїхали звідти вантажними літаками. Англія одобрила це нове насилля Рузвельта. Ліберія існує як незалежна республіка від 1821 р. Столиця зветься Монровія. Впливи Америки там доволі великі. Вже від місяців наставав Рузвельт на президента Ліберії Барляя, щоб закинув політику нейтральності. Коли це не вдавалося, до Ліберії вступили американські війська і підчинили її наказам Вашингтону. В Берліні вважають, що ця подія не має значіння для загального воєнного положення [13] [14] [15] [16].

13. Тернопільський Голос. – 1942. – № 14 (43), 25 жовтня.

14. Чортківська думка. – 1942. - № 10 (43), 25 жовтня.

15. Голос Підкарпаття. – 1942. – № 9 (43), 25 жовтня.

16. Рідна Земля. – 1942. – № 43 (55), 25 жовтня.

Наскок Рузвельта на Ліберію.

Намагання Рузвельта якомога швидше захопити спадщину Англії і поробити всі підготовні заходи до нього, видно також з того факту, що американські загони ввійшли в Монровію, головне місто негритянської республіки Ліберії і готуються

зайняти всю цю країну. Звістка про наявність американського війська в Монровії розійшлася в наслідок помилки цензурних органів. У Лондоні тепер оголошено, що десант аліантських збройних сил в Ліберії не спрямований проти Дакара, бо первісні дрімучі ліси і бездоріжжя Ліберії унеможливають воєнні операції в цьому напрямку. Тим часом зміцнення в Ліберії, навпаки, розглядається лише як логічне продовження поступового проникання англо-американських збройних сил в Середню і Південну Африку.

У берлінських колах заявляють, що окупацію Ліберії американцями з воєнного погляду ледве чи можна зрозуміти. Через те дії американців треба оцінювати не стільки з воєнного, скільки з політичного погляду.

Американська преса в цьому зв'язку звертає увагу своїх читачів на французькі колонії, як на проблему опірних пунктів для підводних човнів на східному побережжі Атлантики. В дійсності справа полягає в плановому продовженні імперіалістичної експансії, в ході якої Рузвельт не тільки зайняв англійські опірні пункти, але й таку більшу територію як Ісландія та тепер Ліберія [17].

17. Подолянин. – 1942. – № 88 (122), 29 жовтня.

НЕЗАЛЕЖНІСТЬ ЛІБЕРІЇ ПОТОПТАНА НОГАМИ.

В Ліберії висадились американські війська. Цей акт розбою зроблений Рузвельтом з тією метою, щоб впрягти в колесницю війни цю маленьку негритянську республіку, яка намагалась залишитись нейтральною. Через те, що методи політичного й економічного тиснення, які до цього часу вживались, не давали потрібних наслідків, була надіслана окупаційна армія, яка «попіклується» про необхідний для Рузвельта політичний напрямок Ліберії. Таким насправді є право народів на самовизначення, урочисто проголошене Рузвельтом в його «знаменитій» «Атлантичній Хартії».

За Гренландією, Ісландією, Іраном та Іраком прийшла, таким чином, черга й за Ліберією. Хоча окупацію Ліберії в Америці пояснюють «військовою необхідністю», але насправді тут вся справа в тому, що США хочуть територіально закріпитись в

Африці. Само собою зрозуміло, що лондонське й нью-йоркське радіо кричать про те, іще негри Ліберії прямо таки «захоплені» тим, що американці увірвались в їхню країну. В усякому разі як скрізь в Африці, де до цього часу США висаджувала свої війська, так і тут янки розсудливо вибрали такий пункт, де заздалегідь можна було сподіватись на відсутність всякого опору. Через те, що Ліберія не має ніякої армії та й економічний вплив США настільки великий, що нікому не могла навіть спасти на думку можливість опору.

Ліберія має площу в 95.000 кв. кілометрів з населенням всього в 2 мільйони негрів. Білих тут лише декілька сотень чоловік. Основне заняття мешканців розведення тропічних культур. США особливо зацікавлені Ліберією тому, що зі втратою всіх останніх країн, що виробляють каучук, ліберійський каучук набуває для них першорядне значення. Ще з 1926 р. в Ліберії існує північно-американський каучуковий концерн, в руках якого знаходиться єдиний в країні банк. Половина експорту в Ліберії головним чином каучук йшла в США. Захопивши цю країну, звичайно, розраховують придбати, таким чином, колонію, яка досить важлива для забезпечення їх каучуком. Столиця Ліберії м. Монревія (26.000 мешканців) названа так на честь президента США Джемса Монрое, автора відомої доктрини, яка відхиляє всякі втручання європейських держав в американські справи й відпо відно цьому, виключає також американське втручання в чужі області. Між тим, Рузвельт не тільки бажав зробитись суддею над Європою й Азією, але використовує також війну для того, щоб пройти й пустити коріння в Африці, що він доручив солдатам США, які вже до цього з'явилися в британських колоніях Західної й Південної Африки, а також у французькому й бельгійському Конго. Нарешті, як бачимо, незалежність якої США визнали ще в 1862 р. [18].

18. Відбудова (Костянтинівка). – 1942. – № 19 (89), 24 листопада.

Стрибок у Африку.

США знищують Ліберію.

Рузвельт продовжує свою політику опорних пунктів, на базі яких він хоче прийти до світового панування. За повідомленням американських газет стало ясно, що США стоять в Африці твердою ногою. Прапор США буде поставлений назавжди на узбережжі негрської республіки Ліберії. Посол США у Ліберії склав умову про повітряне сполучення між США і негритянською республікою і домогся права на оборонну базу в Ліберії, що віддалена від Дакара лише на 700 миль.

Також великі каучукові плян тації мусять бути там засновані, і в майбутньому Ліберія буде головною станцією панамериканської повітряної лінії між Америкою і Африкою.

Після того, як Рузвельт у своїй промові оголосив всіх негрів своєю власністю, він засновує в Африці авіаційний опорний пункт, який він гордо називає „оборонною базою". Отже, із вказівки, що ця оборонна база віддалена від Дакара лише на 700 миль, цілком очевидно, що Рузвельт покидає західню півкулю. Це вже є повідомлення про те, що він все більше наближується до війни. Рузвельт, здається, бажає за англійським прикладом висунути свої кордони і перенести їх у Африку [19].

19. Уманський голос. – 1941. – № 7, 25 вересня.

Політичний огляд.

АМЕРИКА В АФРИЦІ.

Але окрім американської «гемисфери» ЗДПА простягають свою руку й на Африку. Побіч великого числа всяких «експертів», які прибувають сюди, північна Америка закладає тут чимраз більше своїх військових гарнізонів. В останніх місяцях американські війська з'явилися в багатьох англійських пристанях на східньоафриканському побережжі, далі закладено американські гарнізони в французькій екваторіяльній Африці, у Бельгійському Конго, а в останніх днях американські війська заняли республіку негрів у Африці Ліберію. Експедиційний американський корпус, який зайняв Ліберію, має за завдання розбудувати ще більше військові бази, що їх уже почали були будувати американські інженіри.

Чи такі потягнення Америки відповідають потребам війни, що її провадять «з'єднанні нації», дуже сумнівне. Скоріше треба вірити, що Америка виконує вже тепер підчас війни свої стратегічні пляни. Це все згідно з «Атлантийською Хартєю» про свободу й право на самоозначення народів... [20].

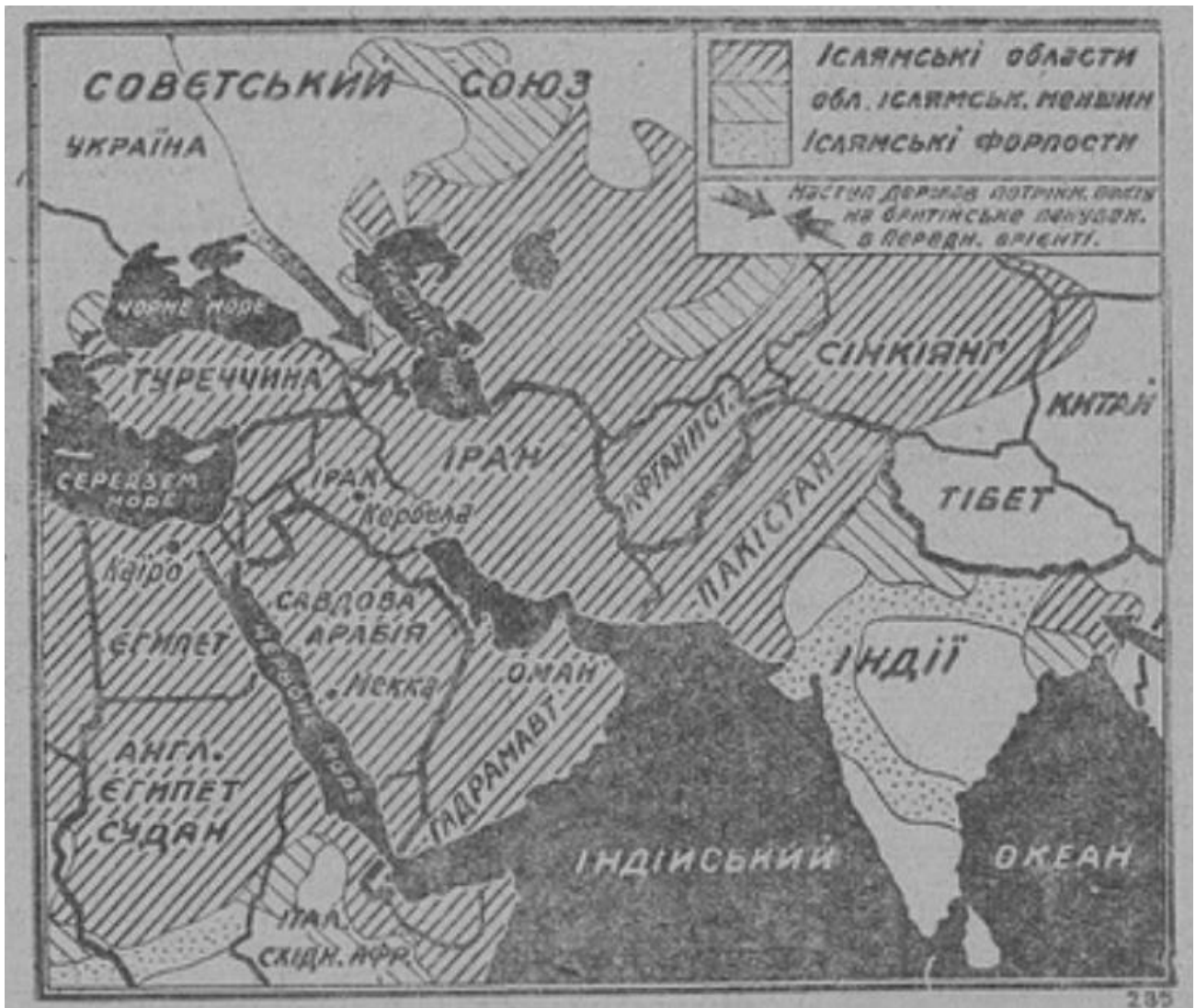
20. Український вісник. – 1942. – № 13, 1 листопада.

[21]

21. <https://uk.maps-liberia.com/> фізична-карта-Ліберії

РОЗДІЛ 4. ПОЛІТИКА ТА ВОЄННІ ОПЕРАЦІЇ США В СВІТІ

1. Маріупольська газета. – 1942. – №136, 24 жовтня.

ІНТЕРЕСИ РУЗВЕЛТА НА БЛИЗЬКОМУ СХОДІ.

Сполучені Штати Америки несподівано поставили па чергу дня особливий інтерес щодо Близького Сходу і Середземного моря. Північноамериканський президент Рузвелт заявив радіом, що він має намір надіслати два крейсери і лінкор через Гібральтар до Середземного моря. Крім того, скоро повинні також прибути до Ірану і Іраку американські наземні війська. Недавно у Вашингтоні широко дискутувалось питання про те, що повітряна фльота США має намір організувати також повітряну

лінію через британську повітряну базу Фрітовн до Америки і потім через Нігерію, англійський Судан і Сірію до Ірану і Іраку. До цього часу ще не було мови про військові судна і теплоходи, які ще не з'явилися у Середземному морі. Напрошується питання, чи пристане Рузвельт якраз у цей такий ризикований момент, коли потужна англійська флотія в цьому ж самому просторі зазнає численних нищівних поразок з боку військових сил Держав Осі.

Але для плянів експансії північноамериканського президента в Африці і Близькому Сході ці наміри характерні. На шляху їх здійснення, мабуть, стануть несподівані труднощі. Також навряд чи вдасться провести повітряну лінію через широку французьку суверенну африканську область.

Американська експансія в Африці й на Близькому Сході зовсім не новина. Не тільки вся світова опінія, а насамперед Туреччина, з неприємністю згадує про те, як наприкінці минулого сторіччя американське військове судно «Кентуккі» з'явилося перед Константинополем і зробило заповіджену візиту. Вперше і в неоднозначний спосіб показали при цьому Сполучені Штати свою зацікавленість у середньоазійських землях, навіть коли б у цій візиті треба вбачати тільки показник великодержавності США. Ясно, як сильно вразив турецькі національні гордощі такого роду вчинок чужої великої держави.

Дивно, що Рузвельт якраз у цей момент протягує руки до передньої Азії. Цілком імовірно, що цим маневром він хоче відвернути увагу північноамериканського народу від японських перемог, у Східній Азії і від успіхів німецьких підводних човнів біля американського побережжя. Коли б Рузвельтові справді пощастило ввести до дії військові судна в Середземному морі і висадити свої війська в Перській затоці, то це означало б для Близького Сходу нові обценьки, за чим, звичайно, не без особливого інтересу слідкує і Туреччина. (ПС).

1. Маріупольська газета. – 1942. – №136, 24 жовтня.

Близькосхідній пакт Лондон Вашингтон.

З призначенням посла США в Ірані Томаса Вілсона, який 30 вересня в Багдаді вручив свою вірчу грамоту регентові Абдулу Іллагу, почалась нова, варта великої уваги фаза американської політики на Близькому Сході. При цьому варто уваги вже одне те, що досі США не мали в Ірані жодного дипломатичного представника.

Як вважають у авторитетних турецьких колах, зараз, замість попереднього диктатора в Іраці, британського посла сера Корнвалліса, першу скрипку в Багдаді гратиме американський посол Томас Вілсон. У нафтовому господарстві Іраку авторитетнее слово вже належить американцям. Британські права власників здебільшого перейшли до американських капіталістів. У військовому відношенні американці також почали вже завойовувати міцні позиції. Віднині можна вважати Багдад за центр американської агітації на Близькому Сході.

У всіх політичних колах Близького Сходу в призначенні Вілсона вбачають підтвердження чуток, що між США і Великобританією під тиском Вашингтону кілька місяців тому укладена угода про розмежування інтересів на Близькому Сході, згідно з якою Лондон увесь Ближній Схід, крім Єгипту і Палестини, віддає під американський вплив. (НГ).

1.Маріупольська газета. – 1942. – №136, 24 жовтня.

АМЕРИКА ВЫТЕСНЯЕТ АНГЛИЮ С БЛИЖНЕГО ВОСТОКА.

БЕРЛИН. 16. Недавно стало известно, что лорд Галифакс вынужден был подписать в Вашингтоне секретный договор с Рузвельтом, согласно которому Ближний Восток делится на две сферы влияния. В то время как английское влияние должно ограничиться только Египтом, – Ирак, Иран, Сирия и Южная Аравия становятся областями американского влияния. Как новое подтверждение этих известий, в Берлине получено из Анкары сообщение, что американцы установили гарнизон на островах Бахрейн. Эта группа островов, расположенная на пути в Индию, с 1861 г. находится под протекторатом Англии. Нефтеочистительные заводы, находящиеся на них, придают большое значение этим островам. Мотивом для установления на островах американского гарнизона объявляется, что американские

интересы здесь гораздо значительнее, чем английские. В германском министерстве иностранных дел подчеркивают, что этим фактом раскрывается хищный маневр Рузвельта, который не постеснялся устранить своего союзника с Ближнего Востока.

2. Одесская газета. – 1942. – № 218, 18 жовтня.

ВМЕШАТЕЛЬСТВО США В ДЕЛА ИРАКА.

СТАМБУЛ. 16. Из Багдада сообщают, что после смены правительства вмешательство США в дела Ирака изо дня в день усиливается.

Находящиеся там американские войска пользуются в отношении к местному населению такими же правами, как английские и советские. Так американские солдаты могут реквизируют непосредственно у населения продукты питания по приказам, которые предварительно не визируются у английских или советских властей.

2. Одесская газета. – 1942. – № 218, 18 жовтня.

Небезпечна зона – Близький Схід.

Колишній англійський міністр закордонних справ лорд Керзон так окреслив мету лондонської закордонної політики: «Треба створити ланцюг васальних держав від Середземного моря аж до високорівні Паміра, що охоронятимуть не тільки кордони Індії, але й сполучення Англії з далекими частинами Імперії». Тим самим лорд Керзон підкреслив значення Близького Сходу для Англії. Лондон не може жити без підлеглої йому Індії. Англія сподівалася, що маючи Близький Схід, вона найлегше при бере до своїх рук найкоротший шлях сполучення із своєю найважливішою коронною колонією Індією та бази Середземного моря, а тим самим матиме й контроль над південним флангом Європи. Тому лондонська дипломатія всякими можливими засобами розбудовувала тут міцні англійські позиції й, починаючи гастролями «визвольника», знаного полковника Лоренса в Арабії, аж до бомбових атак британського летунства на мирні арабські села, винищування цілих осель та заслання відомих арабських провідників на якийсь острів океану.

Уінстон Черчілль часто признавався, що Англія не може зріктися панування над цим простором. Але тому, що німці в самому початку цієї війни вирвали в англійців воєнну ініціативу, ситуація Близького Сходу, на перший погляд здавалося така певна, основно змінилася. Англійці визначили Близькому Сходу потрійне завдання: перше, Близький Схід мав бути трампліном проти південного флангу держав Осі; друге Ірак та Іран мали творити сполучення з Советським Союзом; третє – Близький Схід є брамою до Індії. Щоб звідси можна було загрозити південному флангові Європи – Італії, в це вже тепер навіть у Лондоні ніхто не вірить. Солідні ша англійська преса з приводу німецького походу на Кавказ вже поважно шукає розв'язки питання, чи Іраку та Ірану, як зв'язковому шляху до Советського Союзу, можна ще взагалі придавати якенебудь практичне значення. З моментом, коли загрожені британські бастіони на Близькому Сході, й для Індії, здається, зростає небезпека не тільки із сходу, але і з заходу, англійська преса вже не заперечує труднощів, перед якими стоїть британська Імперія на Близькому Сході. Чим сильніше становище німецького фельдмаршала Роммеля в Єгипті, чим далі німецькі війська посуваються вглиб Кавказа, тим більша небезпека східньої позиції Англії на її флангах, на шийці між Чорним і Каспійським морями та на шийці між Середземним і Червоним морями.

До всіх сучасних стратегічних труднощів Англії і США на цьому просторі долучаються ще завзяті визвольні змагання арабських народів. Най більш компетентним у цій справі може бути лише усунутий Англією Іракський прем'єр-міністр Рашід Алі ель Гайляні. В своєму останньому заклик до арабського світу він сказав; „Кожний араб питає, яку це підтримку мав Черчілль на думці, заявляючи, що Англія в минулому підтримувала Арабію. Чи панування кривавого терору в Палестині, важкий тягар жидівських зайд, зайняття Сирії та величезні злидні в цій країні, підлий напад на Ірак або покарання смертю його найкращих синів? Англійська зрада арабів стала виразом британської віроломності, і, як колись

англійська перемога була нашою поразкою, так тепер нема жодного араба, який би не мріяв про поразку Англії".

Гайляні це не одиниця. Його голос – це голос народу. Арабські народи (а близький Схід їх батьківщина) думають і почувають так само, як Гайляні, Коли, крім того (як свідчить також лондонський „Тайме“) військова сила держав Осі в Єгипті та німецькі війська на Кавказі смертельно загрожують із флангів британським великодержавним позиціям на Близькому Сході, то зрозуміло, чому в Лондоні з такою нервозністю очікують дальшого розвитку подій на Близькому Сході. (ОАД) [3] [4] [5] [6] [7] [8] [9].

3. Голос Полтавщини. – 1942. – №146, 11 листопада.

4. Нове українське слово. – 1942. – №250, 27 жовтня.

5. Костопільські вісті. – 1942. – №44, 8 листопада.

6. Нове життя (Старокостянтинів). – 1942. – №54, 5 листопада.

7. Вісті Остерщини. – 1942. – №91, 17 листопада.

8. Подолянин. – 1942. – №92, 12 листопада.

9. Голос Дніпра (Херсон). – 1942. – №153, 6 листопада

РУЗВЕЛЬТ У РОЛІ МАРОДЕРА.

Рузвельт відкриває своє справжнє обличчя. Англо-американці не можуть дійти до згоди не тільки із Сталіним, але самі з собою. Вже кілька місяців дискутують вони про спільне верховне командування: ніхто один одному не довіряє, кожний би охоче відступив перше місце другому там, де треба взяти на себе більший ризик. Зразковим прикладом може бути балаканина про так званий другий фронт. Корінь цієї незгоди – в великій розбіжності інтересів цих держав. Сталін бореться за своє життя, а союзники не дуже вже зацікавлені в тому, чи переживе цю війну їх большевицький „приятель“. Черчіль же навпаки – бореться за втримання своєї світової імперії. Врешті, Рузвельт прийшов до переконання, що США були покривжені за давніших міжнародних грабежів, бо занадто чесно дотримувалися засад доктрини Монрое. В цій війні він бачить прекрасну нагоду надолужити втрачене. Що доба колоніальних імперій вже минула, цього чоловіка з Білого Дому не примітив.

Тепер ці дивні союзники на сторінках своїх газет кидають одному в обличчя найтяжчі обвинувачення. Опублікований в американському часописі «Ляйф» «Одвертий лист до британського народу» кидає різке сяйво на братерські почування цих аліантів. „Може ми, американці, й не ділком однаково уявляємо собі, за що ми б'ємося", – гукає часопис до британців, „але, ясне, що ми не б'ємося за врятування британської світової імперії. Якщо ваші стратегічні плани в цій війні розраховані на збереження світової імперії в цілості, то ваші стратеги раніше чи пізніше переконаються, що з своєю стратегією вони залишаться самі в чистому полі. І далі «Коли ви коштом "об'єднаних націй" будете вперто триматися ідеї імперії, то ви програєте, війну".

Така розмова союзників нас надзвичайно дивує. Але як же ж воно справді є? Американці силкуються висунути наперед свої власні плани щодо панування над світом. Це виявляється не тільки в середній і в Південній Америці, а ще яскравіше – в Африці, Індії й Близькій Азії. Там уже довго відбувається надзвичайно прикметний процес пересування сил. Як вияснюється тепер, між Рузвельтом та Галіфаксом в березні 1942 року дійшло до дискусії про розподіл Близького Сходу на американську та британську сферу впливів. Підчас пізнішого перебування Гаррі Гопкінса та американського генерала Маршала в Лондоні в квітні м. р. цей поділ був устійнений окремим пактом. Згідно з тим пактом, якщо араби не перешкоджають цим планам, Сауд Арабія, Сирія, Іран та Ірак мають в майбутньому відійти до сфери інтересів США, в той час як Черчіль задовольнеться Єгиптом, а над Палестиною обидва партнери мають панувати „рівноправно".

Дипломатичні представництва США в Багдаді, Тегерані та Джедді вже значно збільшені. Передусім розгорілася тиха внутрішня боротьба за нафтові концесії. Як кажуть, американські війська висадилися вже на Барейських островах у Перській затоці. В пресі й радіо Близького Сходу американський вплив можна відчувати щораз більше. На півночі Перської затоки, біля Бендер Шапур янки закладають власний порт. Рузвельт, мовляв, носить навіть з думкою посадити американську,

залогу в Керманшазі на ірансько-ірацькому кордоні. Коли візьмемо під увагу вищезмальовані залаштункові обставини, то все це не буде здаватися нам таким таємничим. Знаємо де закопано собаку. Хоч янки й не мають охоти попекти собі пальці на другому фронті, але зате мають час і досить людей, щоб нагромаджувати собі капітал задля Рузвельтових мрій про владу над усім світом. Що все це діється коштом британського союзника, – цього не можна затаїти, бо британці мають у своїх руках усі багатства. Американці очевидно вдоволені, що британці деінде мають роботи по самі вуха, і тому ще й дають їм добру раду: геть руки від світової імперії. По простому кажучи, це означає, що Рузвельт спить і бачить Індію під своєю кормигою. Цей процес у розвитку англо-американських відносин дуже цікавий... Але в засаді американські апетити, що виявляють нечуваний імперіалізм Білого Дому, – це розрахунки, зроблені без господаря, тобто без народів за долю яких тепер іде торг між Лондоном та Вашингтоном. Але є багато ознак, що рішальний голос у цій справі матимуть якраз ці народи. (ОАП. » 74) [10] [11] [12].

10. Відродження (Ромни). – 1943. – № 4, 15 січня.

11. Переяславські вісті. – 1942. – №69, 9 грудня.

12. Голос Полтавщини. – 1942. – №159, 11 грудня.

ТУНІС І СТАЛІН.

Полтава, 16 травня 1943.

Коли американці 8 листопада 1942 р. висадилися в Північній Африці, щоб з першого удару відігнати німецькі та італійські війська від африканського Середземноморського узбережжя, Рузвелт гадав, що за кілька днів він досягне мети, і тому він незабаром після цього виїхав через Атлантийський океан до Касаблянки, щоб там на конференції перед Черчілом і Сталіним демонструвати перші кроки американського впливу в Середземному морі. Англія, яка вже з початку війни могла сподіватися на підтримку Америки, мусіла взяти участь у конференції, бо саме вона найбільше була зацікавлена в просторах Середземного моря. Але третій союзник – Сталін ухилився, вдаючи, ніби він дуже зайнятий зимовою війною, що тільки но

починалася на Сході. Натомість, хтось інший надіслав, щоправда, не учасника конференції, а свої війська до Африки, щоб і тим пантеличити кола американських жидів так довго, доки він здобуде перемогу в зимовій битві на Сході. Це і був Адольф Гітлер. У березні битва на Сході закінчилась і надії Сталіна розбилися вщент. А німецькі частини ще стояли в Тунісі! Вони коштували Рузвелтові і Черчілеві таких втрат людьми й матеріалами, на які ті не сподівались ніколи. За цей час Гітлер взяв на Сході ініціативу в свої руки, а на Заході за півроку він збудував вздовж європейського узбережжя вал укріплень, що далеко переважає сталінські лінії французьку лінію Мажіно та колишній німецький західний вал силою оборони та вогневою дією. Закінчено вал, – а разом з цим і війну в Тунісі.

Американці 8 листопада 1942 року прийшли для того, щоб на свій спосіб задовольнити крики Сталіна про другий фронт. Чому вони не напали на французьке узбережжя, що тоді ще не мало таких укріплень як сьогодні, після 6-місячного будівництва? Чи здається Рузвелтові та Черчілеві, що сьогодні їм буде легше? Вони тоді шукали найменшого опору на фронтах і пішли до Африки, де вони в кожному разі дуже важко розчарувалися. Сьогодні Рузвелт і Черчіл вкупі сидять у Вашингтоні, радячись про перебіг війни, без Сталіна, – де значить – без його американського представника Літвінова! Чи це не впадає всім в око! Літвінов з Москви одержав наказ від'їхати до Советської Росії, як тільки Черчіл виїде до Америки, Чому це?

Сталін давно вже побачив, що Америка має намір усі майбутні військово-політичні пляни Москви звужувати та зрізувати. Згадаймо час перед світовою війною, коли суперечки між Москвою і Лондоном з приводу господарського й політичного впливу на Близькому Сході не припинялись. Персія і Туреччина були об'єктами тих суперечок. Як сказала ще 1933 року в одній доповіді перед советськими дипломатами товаришка Коллонтай – «Найцінніші угоди ми маємо з Туреччиною. Вони відкривають нам шлях до Індії». А сьогодні після 10-х років цей шлях цілком перетято! Бо не британці, а американці диктують нині свою волю в Індії, в Іраку, Сирії, Арабії та в Тунісі.

У цьому лежить пояснення ухильної поведінки Сталіна щодо конференції Рузвелта. Сталін мусів пожертвувати мільйонами людей. Йому за це виділено Балтійські країни, Польщу і Румунію. Але мрії Сталіна – вийти на Індійський океан або – через Дарданели – на Середземне море, були знищені американцями. Сталінська кавказька нафта одержала небезпечного конкурента в особі США в Ірані та Іраку. Словом сказати, Сталін через Туніс зазнав поразки.

Німеччина не має жадних інтересів на Близькому Сході. Коли вона вважала Туніс за потрібний для себе, то це робилося для того, щоб використати час підсплити власні фронти в Європі. Сталін за цей час знову знищив сотні тисяч людей та ще й сьогодні втрачає їх на Кубанському плацдармі. І коли московське радіо підвищує тон, щоб відкрити Другий фронт, то це стара «катеринка», настроєна на той лад, щоб американці допомогли, але там де це Сталінові зручніше. Проте, Німеччина вважає що жиди Рузвелта мають більше клопоту з успадкуванням англійської світової держави, ніж із справжньою допомогою Сталінові. Коли ж трапиться напад на західно-європейське узбережжя, то це станеться всупереч волі американського і англійського народів, що мусять жертвувати для цього своїми синами. Адже жиди Лондону та Вашингтону не беруть участі в боротьбі – тільки в гешефтах. Коли боєць не бореться з повним серцем, то він ніколи не матиме успіху. А Німеччина знає, за що вона бореться, і тому вона не боїться жадного ворога, звідки б він не прийшов. К. Р. [13]

13. Нова Україна (Полтава). – 1942. – № 94, 16 травня.

Нові махінації Рузвельта в Південній Америці.

«Берлінська Берзенцайтунг» по відомляє з Лісбони:

«Американська пропаганда поширювала передовсім у Бразилії, сензаційні повідомлений про згоадну німецьку інвазію в Еспанії і Португалії. Підозріння, що під цим зовсім щось іншого крилося, лежить зараз немов на долоні.

За цими повідомленнями, які потвердили також втаємничені кола Вашіштону, Рузвельт працює над здійсненням: своїх замірів в Азорах. При тому послуговується

він у своїх планах Бразилією, щоби тією окружною дорогою дійти до мети. Він хотів би окритися за бразилійську владу, щоби змусити її вимогти від португальського уряду свого роду «запрошення» на окупацію Азорів Сполученими Державами Америки. Бразилію заохочується взяти участь у тому зайнятті Азорів, і таким чином буцімто захищати португальські інтереси. Для самої Бразилії випрацював Рузвельт аргумент, що така бразилійська ініціатива лежить в інтересі безпеки передовсім загроженого бразилійською північного побережжя. Як в інших випадках, так і тут подається в світ за підставу цього нового агресивного заходу проти європейського континенту – оборону т. зв. західної півкулі, якій, як відомо, ніхто крім Рузвельта не загрожує».

Ці лісбонські повідомлення «Берлінської Берзенцайтунг» потверджують те, про що сповістили вже у Вашингтоні і Ріо-де-Жанейро взаємнічені кола, іменно: португальський і бразилійський народи станули перед рафінованою і зневажливою спробою влади США з однієї сторони, позбавити матір Португалію її власної країни з поміччю великого синівського народу Бразилії, а з другої видати Португальську країну в руки чужинцям. Щоби повірити в лементування Гулля, що цей новий азорський трік зродився від час його відпустки, і що вже від довшого часу Державному Секретареві виривали з рук всі інтереси президента і його кліки, перешкоджує цілий ряд фактів, яких ніщо у світі не може виправдати. Фактом є, жахливий, ультимативний на тиск на Бразилію підлягати політично, економічно і мілітарно США. Фактом є далі, що Азори відіграють вирішальну роллю в програмі баз Рузвельта, що виявили навіть урядові письма президента. Фактом є, що португальські власті були змушені просити у Вашингтоні вияснення відносно загрожених інтересів азорської групи, і що вона ніколи не одержали ясної, короткої відповіді. Фактом є, що Португалія була змушена зміцнити оборонну військову силу островів і підкреслити, в приявності президента, рішення: боронитися в загрожених областях перед кожною атакою. Фактом є, що президент Рузвельт дав, з приводу їхніх побоювань, високовартісну відповідь: ніхто інший, тільки він сам визначає

коли, де, і хто може загрозувати Америці, що границі півкулі не відіграють жодної ролі, коли він бачить загрозу наступу. В зв'язку з тим потрібно пригадати собі тільки Ісландію і Гренландію. Вкінці фактом є, що він, як завжди, води тільки приготовлює нову акцію, пробує з допомогою Рейтера викликати брехнями паніку в бразилійській пресі про якийсь німецько-еспанський наступ, щоби в тих брехливих чергуваннях продовжувати далі свої власні пляни.

В наведених фактах знаходяться всі елементи і прецеденси, що виявляють зловживання Бразилією супроти Португалії. Річчю загрозованих і зловживаних країн є зайняти становище супроти політики, що дотикає їхніх життєвих інтересів і чести. Тому, що тут пробувано підставити також Німеччину в намірах зловживань супроти Португалії, виявилось конечним також з німецької сторони забрати слово в тій справі.

Взаємини Німеччини, Португалії і Бразилії спираються на такий щирій приязні, їхні взаємні життєві інтереси так вирівнюються і згоджуються, що вони дивляться на всякі підозріння з висока. Так як кожне зміцнення й безпеку, інтегральність і правосильне самовизначення обидвох країн може Німеччина тільки щиро витати, так має вона також повне зрозуміння для закріплення відносин поміж португальською матір'ю і бразилійською дочкою та вичуває разом з ними всю зневажливість пляну, що відважується намовляти до брудного інтересу одного члена тієї ж рідні проти другого [14].

14. Українські щоденні вісті (Львів). – 1941. – № 34, 14 липня.

Прапори США над гаванями Бразилії.

Нейтральні мандрівники, які останнім часом приїжджають з Південної Америки, сповіщають, що крім західного пункту Бразилії – Наталь, майже окуповано військами США весь північно-бразилійський штат Пара. В усіх бразилійських гаванях помітно прапори США. В зв'язку з неприкритим імперіалізмом Рузвельта постійно зростає, так сповіщають мандрівники, – тривога тамтешнього населення, яке бачить, що його втягнули в воєнну авантюру, ризикові наслідки якої ніхто не передбачав,

виявляються вже сьогодні. По всій країні ходить крилате слово, що в цій війні виграють дві партії: партія Держав Осі і партія Сполучених Штатів. Але Бразилія, яка потрапила між них, буде колонією США [15].

15. Відбудова (Костянтинівка). – 1942. – № 9 (79), 31 жовтня.

Бахрейські острови переходять до США.

Як сповіщають з Вашингтона, на Бахрейських островах 1) буде знаходитись американський гарнізон, бо економічні інтереси США там більш значні, ніж інтереси Британії: адже, акції нафтових товариств належать майже виключно американцям.

Одночасово говорять про те, що теперішній комісар індійського уряду на Бахрейських островах буде замінений американським уповноваженим.

Таким чином, Британія, витискується своїм другом із Персидської затоки.

1) Примітка редакції: Бахрейські острови розмішені в Персидській затоці, мають дуже важливе стратегічне й економічне значення, бо там є великі нафтові джерела. До цього часу острови знаходились під керівництвом англійців [16].

16. Відбудова (Костянтинівка). – 1942. – № 11 (81), 5 листопада.

АМЕРИКА ДОМАГАЄТЕСЯ ОПІРНИХ ПУНКТИВ НА ФРАНЦУЗЬКІЙ ТЕРИТОРІЇ.

Берн, 11-го липня.

Лондонський кореспондент швейцарського часопису „Tag“ подає, що деякий дісонанс на кілька днів перед приїздом де Голя у Вашингтон, викликали члени американського конгресу своїми американсько-французькими дискусіями, власне кажучи через те, що вони згадали при цьому делікатне питання американських морських і повітряних баз на французькій території. Сенатор Райндольс зажадав постійних баз на Караїбському морі, напр. на Мартиніці та згадав також, що обидва острови Сен Пер і Мікелон у північній частині Атлантичного океану підходили б прекрасно на морські бази для північно-американської фльоти. Він заявляв, що Франція повинна б віддати ці володіння З'єдиненим Державам, як сплату воєнних довгів з років 1914 – 18. Один демократичний депутат у палаті репрезентантів

зголосив претенсії ЗДА до Нової Каледонії на Тихому океані та на острів Дакар, оволодіння якого північні американці вже здавна вважають життєво важним для своєї безпеки [17].

17. Львівські вісті. – 1944. – № 159 (878), 12 липня.

18. <https://www.google.com.ua/search?q>

ВИСНОВКИ

Друга світова війна принесла неймовірні страждання та десятки мільйонів жертв по всій Землі. Весь світ був розділений та знаходився на межі глобальної катастрофи.

Не були осторонь війни і Ісландія, Мадагаскар, Ліберія та інші країни та регіони світу. США здійснили блискавичні операції для зайняття Ісландії, Ліберії як надзвичайно важливих стратегічних об'єктів у світі. Зайняття англійськими військами Мадагаскару теж було здійснено для попередження зайняття цієї французької колонії Японією та Німеччиною. Зрозуміло, що українські газети періоду Другої світової війни висвітлювали події війни з точки зору німецької, нацистської пропагандистської, геббелівської машини. Не дивлячись на це, в матеріалах з цієї теми надзвичайно насичений, багатоплановий.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА:

РОЗДІЛ 1. ЗАЙНЯТТЯ ІСЛАНДІЇ ВІЙСЬКАМИ США

1. Український вісник. – 1943. – № 17 (116), 22 серпня.
2. Українські щоденні вісти (Львів). – 1941. – № 5, 11 липня.
3. Там само. – № 6, 12 липня.
4. Там само. – № 7, 13 липня.
5. Там само. – № 11, 18 липня.
6. Там само. – № 13, 20 липня.
7. Вільна Україна (Дніпропетровськ). – 1941. – № 6, 7 жовтня.
8. Нова доба (Бердичів). – 1941. – № 25, 14 жовтня.
9. Львівські вісті. – 1941. – № 86, 16 листопада.
10. Українське Слово (Київ). – 1941. – № 62, 20 листопада.
11. Львівські Вісті. – 1942. – № 3 (127), 4/5 січня.
12. Українське Слово (Станиславів). – 1942. – № 16 (57), 8 лютого.
13. Українські Новини (Сміла). – 1942. – № 95 (121), 28 листопада.
14. Львівські Вісті. – 1942. – № 264 (388), 19 листопада.
15. Нове українське слово. – 1942. – № 272 (287), 21 листопада.
16. Уманський голос. – 1942. – № 95 (129), 26 листопада.
17. Голос Дніпра (Херсон). – 1942. – № 164 (246), 1 грудня.
18. Наше Слово (Берест). – 1944. – № 32 (121), 14 травня.
19. Вісті (Wisti) (Берлін). – 1944. – № 36 (78), 7 вересня.
20. Земля (Плауен і Ф). – 1944. – № 3, 15 вересня.
21. Нова Доба (Берлін). – 1944. – № 44 (167), 29 жовтня.
22. Електронний код доступу: de-nahoditsyawebmandry.com/podrobnaya-karta-islandii-g-islandiya-na-karte-mira/

РОЗДІЛ 2. ЗАХОПЛЕННЯ МАДАГАСКАРУ АНГЛІЙСЬКИМИ ВІЙСЬКАМИ

1. Діло (Львів). – 1935. – № 79 (13.977), 26 березня.
2. Львівські Вісті. – 1942. – № 99 (223), 7 травня.
3. Нова доба (Берлін). – 1942. – № 19, 10 травня.
4. Нова Шепетівщина. – 1941. – № 36, 10 травня.
5. Голос Дніпра (Херсон). – 1942. – № 76 (158), 10 травня.
6. Нове українське слово (Київ). – 1942. – № 106 (121), 10 травня.
7. Нова Доба. – 1942. – № 68 (131), 30 травня.
8. Вечірній листок (Кременчук). – 1942. – № 18, 12 травня.
9. Бюллетень Валківської районної управи. – 1942. – № 27, 15 травня.
10. Дніпропетровська газета. – 1942. – № 111 (179), 16 травня.
11. Наше слово (Берест). – 1942. – № 7, 17 травня.
12. Нове Українське Слово. – 1942. – № 126 (141), 4 червня.
13. Кремянецький Вісник. – 1942. – № 45 (83), 7 червня.
14. Подолянин. – 1942. – № 45 (79), 28 травня.
15. Відродження (Тараща). – 1942. – № 68 (96), 10 червня.
16. Український Голос (Проскуров). – 1942. – № 48 (74), 14 червня.
17. Ружинський Вісник. – 1942. – № 16, 14 червня.
18. Українські Вісті (Кіровоград). – 1942. – № 48 (84), 17 червня.
19. Голос Охтирщини. – 1942. – № 37, 25 червня.
20. Голос Полтавщини. – 1942. – № 67 (85), 7 липня.
21. Українське Життя. – 1942. – № 74 (49), 17 липня.
22. Маріупільська Газета. – 1942. – № 86, 10 липня.
23. Нове Запоріжжя. – 1942. – № 60 (74), 11 липня.
24. Краківські вісті. – 1942. – № 164 (611), 28 липня.
25. Волинь. – 1942. - № 72 (100), 17 вересня.
26. Вірним шляхом (Ярмолинець). – 1942. – № 33, 27 вересня.
27. Дніпропетровська Газета. – 1942. - № № 198 (266), 17 вересня.
28. Український Голос (Проскурів). – 1942. – № 75 (101), 17 вересня.

29. Нове Українське Слово. – 1942. – № 216 (231), 17 вересня.
30. Голос (Берлін). – 1942. – № 31, 20 вересня.
31. Львівські Вісті. – 1942. – № 215 (339), 23 вересня.
32. Дніпропетровська Газета. – 1942. – № 201 (269), 24 вересня.
33. Дніпропетровська Газета. – 1942. – № 201 (269), 24 вересня.
34. Голос Волині. – 1942. – № 78, 26 вересня.
35. Нове Життя (Первомайськ). – 1942. – № 27, 27 вересня.
36. Уманський Голос. – 1942. – № 78 (112), 27 вересня.
37. Нове Життя (Первомайськ). – 1942. – № 27, 27 вересня.
38. Відродження (Тараща). – 1942. – № 104 (132), 27 вересня.
39. Дніпрова хвиля (Кременнуг). – 1942. – № 72 (89), 3 жовтня.
40. Коростишівські вісті. – 1942. – № 15, 26 вересня.
41. Ніжинські Вісті. – 1942. – № 56, 7 жовтня.
42. Українські новини. – 1942. – № 81 (107), 10 жовтня.
43. Нове Українське Слово. – 1942. – № 230 (245), 3 жовтня.
44. Вісті Остерщини. – 1942. – № 82 (103), 16 жовтня.
45. Нова Шепетівщина. – 1942. – № 83, 22 жовтня.
46. Український Голос (Проскурів). – 1942. – № 87 (113), 29 жовтня.
47. Дніпропетровська Газета. – 1942. – № 217 (285), 20 жовтня.
48. Голос (Берлін). – 1942. – № 36, 25 жовтня.
49. Маріупольська газета. – 1942. – № 139, 31 жовтня.
50. Нова Україна (Харків). – 1942. – № 207 (224), 16 вересня.
51. Львівські Вісті. – 1942. – № 217 (341), 25 вересня.
52. Сумський Вісник. – 1942. – № 135 (156), 11 листопада.
53. Відбудова (Костянтинівка). – 1942. – № 14 (84), 12 листопада.
54. Відбудова (Костянтинівка). – 1942. – № 12 (82), 7 листопада.
55. Дзвін Волі (Біла Церква). – 1942. – № 69 (84), 13 листопада.
56. Львівські Вісті. – 1942. – № 267 (391), 22/23 листопада.

57. Відбудова (Костянтинівка). – 1942. – № 19 (89), 24 листопада.
58. Уманський голос. – 1942. – № 95 (129), 26 листопада.
59. Львівські Вісті. – 1942. – № 289 (413), 18 грудня.
60. Gazeta Lwowska. – 1942. – № 44, 21 lutego.
61. Ibid. – № 74, 28 marca.
62. Ibid. – № 107, 8 maja.
63. Ibid. – № 109, 10 maja.
64. Ibid. – № 131, 8 czerwca.
65. Ibid. – № 214, 12 wrzesnia.
66. Ibid. – № 231, 2 oktober.
67. Ibid. – № 250, 24 oktober.
68. Ibid. – № 257, 2 listopada.
69. Електронний код доступу: <https://www.google.com.ua/search>

РОЗДІЛ 2. ЗАЙНЯТТЯ ЛІБЕРІЇ ВІЙСЬКАМИ США

1. Нова Рада. – 1917. – № 112, 12 серпня.
2. Діло (Львів). – 1937. – № 27 (14.570), 7 лютого.
3. Нова Україна (Харків). – 1942. – № 247 (264), 1 листопада.
4. Львівські вісті. – 1942. – № 213 (337), 20/21 вересня.
5. Тернопільський голос. – 1942. – № 15 (44), 1 листопада.
6. Чортківська думка. – 1942. – № 11 (44), 1 листопада.
7. Станіславівське слово. – 1942. – № 13 (44), 1 листопада.
8. Станіславське слово для областей. – 1942. – № 13 (44), 1 листопада.
9. Голос Підкарпаття. – 1942. – № 10 (44), 1 листопада.
10. Рідна Земля. – 1942. – № 44 (56), 1 листопада.
11. Дніпропетровська Газета. – 1942. – № 225 (293), 7 листопада.
12. Сумський Вісник. – 1942. – № 131 (152), 1 листопада.

13. Тернопільський Голос. – 1942. – № 14 (43), 25 жовтня.
14. Чортківська думка. – 1942. – № 10 (43), 25 жовтня.
15. Голос Підкарпаття. – 1942. – № 9 (43), 25 жовтня.
16. Рідна Земля. – 1942. – № 43 (55), 25 жовтня.
17. Подолянин. – 1942. – № 88 (122), 29 жовтня.
18. Відбудова (Костянтинівка). – 1942. – № 19 (89), 24 листопада.
19. Уманський голос. – 1941. – № 7, 25 вересня.
20. Український вісник. – 1942. – № 13, 1 листопада.
21. Електронний код доступу: <https://uk.maps-liberia.com/фізична-карта-Ліберії>

РОЗДІЛ 4. ПОЛІТИКА ТА ВОЄННІ ОПЕРАЦІЇ США В СВІТІ

1. Маріупольська газета. – 1942. – № 136, 24 жовтня.
2. Одесская газета. – 1942. – № 218, 18 жовтня.
3. Голос Полтавщини. – 1942. – № 146, 11 листопада.
4. Нове українське слово. – 1942. – № 250, 27 жовтня.
5. Костопільські вісті. – 1942. – № 44, 8 листопада.
6. Нове життя (Старокостянтинів). – 1942. – № 54, 5 листопада.
7. Вісті Остерщини. – 1942. – № 91, 17 листопада.
8. Подолянин. – 1942. – № 92, 12 листопада.
9. Голос Дніпра (Херсон). – 1942. – № 153, 6 листопада
10. Відродження (Ромни). – 1943. – № 4, 15 січня.
11. Переяславські вісті. – 1942. – № 69, 9 грудня.
12. Голос Полтавщини. – 1942. – № 159, 11 грудня.
13. Нова Україна (Полтава). – 1942. – № 94, 16 травня.
14. Українські щоденні вісті (Львів). – 1941. – № 34, 14 липня.
15. Відбудова (Костянтинівка). – 1942. – № 9 (79), 31 жовтня.
16. Там само. – № 11 (81), 5 листопада.
17. Львівські вісті. – 1944. – № 159 (878), 12 липня.
18. Електронний код доступу: <https://www.google.com.ua/search?q>